

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત ઉચ્ચ ન્યાયાલય, અમદાવાદ સમક્ષ

આર/ સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૧૫૬૮૯/૨૦૨૦

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ જે.બી. પારડીવાલા

સહી/-

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ ઇલેશ જે. વોરા

સહી/-

=====

૧	શું સ્થાનિક સમાવારપત્રોના રિપોર્ટ્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવે છે?	હા
૨.	રિપોર્ટ્સને સંદર્ભિત કરવાં કે નહિ?	હા
૩.	શું લોર્ડશીપ ચુકાદાની સુવાચ્ય નકલ જોવાં ઇચ્છે છે?	ના
૪.	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન કે તેનાં હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈ હુકમ સબબ કોઈ મહત્વપૂર્ણ કાયદાકીય પ્રશ્ન સમાવિષ્ટ છે?	ના

=====

અબ્દુલ હુસૈન સૈફુલ્લીન હમીદ

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:

ચાચિકાકર્તા(ઓ) નં. ૧ વતી સિસ્તલા શશીધર શાસ્ત્રી (૮૪૦૪)
સામાવાળા(ઓ) નં.૧, ૨ વતી

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ જે.બી. પારડીવાલા

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ ઇલેશ જે. વોરા

તારીખ : ૧૧/૧૨/૨૦૨૦

ઓરલ જજમેન્ટ

(માનનીય ન્યાયમૂર્તિ જે.બી. પારડીવાલા)

૧. ભારતના બંધારણની અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ આ રિટ-અરજી દ્વારા, રિટ-અરજદારે નીચેની રાહત માટે પ્રાર્થના કરી છે:

"એ. અપીલ ગ્રાહ્ય રાખી અને તેને મંજૂરી આપી મ. કરે.

બી. કવેશ કરો અને બાજુ પર મૂકો

(૧) મૂળ ક્રમ નં.૮૧/જે.સી.-એ. કે./એસ.વી.પી.આઈ.એ./ઓ. એન્ડ. એ./૨૦૧૫ તારીખ <આઈ. ડી. ૧> એલ. ડી. દ્વારા પસાર કરવામાં આવી હતી. ન્યાયનિર્ણાયક સત્તાધિકારી (પરિશિષ્ટ-સી)

(૨) અપીલનો હુકમ નં.અમદા.-કસ્ટમ-૦૦૦-એ.પી.પી.-૨૫૨-૧૫-૧૬ dt.૦૮.૧૨.૨૦૧૫ ઉપરના ઓ.આઈ.ઓ. (પરિશિષ્ટ-ડી) ને અનુસરીને, વિદ્વાન અપીલીય સત્તામંડળ, દ્વારા પસાર કરવામાં આવે છે.

(૩) એલ. ડી. દ્વારા પસાર કરાયેલ ફાઈલ નં.૧૫૧/૨૦૨૦-કસ્ટમ (પ.ઝો.)/અસરા/મુંબઈ તારીખ ૩૧.૮.૨૦૨૦ દ્વારા જારી કરાયેલ, એફ.નં.૩૭૧/૧૭/બી/૧૬/આર.એ. ૫૭૬૦ તારીખ ૩૦.૮.૨૦૨૦ દ્વારા જારી કરાયેલ સુધારાનો આદેશ. ભારત સરકાર વતી સુધારાત્મક

સત્તામંડળ, જ્યાં સુધી પંચનામા તારીખ ૨૭.૪.૨૦૧૪ દ્વારા કથિત રીતે જમ કરવામાં આવેલા એલ્યુમિનિયમ કોટેડ ગોલ્ડ વાયરની જમીની કલમ ૧૧૨ (બી) હેઠળ દંડની પુષ્ટિ થાય છે (જોડાણ-૬).

સી. કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૨ (બી) હેઠળ લાદવામાં આવેલા દંડને દૂર કરો અથવા વૈકલ્પિક રીતે તેને ઘટાડીને વાજબી રકમ કરો.

ડી. કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૨૫ (૧) ની શરતો અનુસાર વિવાદિત માલ (એલ્યુમિનિયમ કોટેડ ગોલ્ડ વાયર) મુક્ત કરો અને અરજદારને પરત કરો, જેથી તેને ફરીથી નિકાસ કરવાની મંજૂરી મળે.

ઈ. ન્યાયના હિતમાં માનવામાં આવતી અન્ય કોઈપણ રાહત/વધુ રાહત આપો, કૃપા કરીને મંજૂર કરી શકાય છે.

૨. અમે આ રિટ-એપ્લિકેશનને જન્મ આપતા તથ્યોને સંયુક્ત કમિશનર, કસ્ટમ્સ, અમદાવાદ દ્વારા પસાર કરાયેલા મૂળ આદેશમાં નોંધાયેલા તથ્યોમાંથી સીધા જ ઉધાર લઈ શકીએ છીએ. અહીં નીચે ઉલ્લેખિત નોટિસ આપનાર આપણી સમક્ષ રિટ-અરજદાર છે. અમે તેને નીચે ટાંકતા હોઈએ છીએ:

"શ્રી અબ્દુલ હુસૈન સૈફુદ્દીન હમીદ (ત્યારબાદ "નોટિસ મેળવનાર" તરીકે ઓળખાય છે) નામના મુસાફર પાસે ભારતીય પાસપોર્ટ નં. Z ૨૫૧૦૧૮૯ છે અને તે ૨૦/૫૯૫ હિન્દુ મોચી મોહલા, પાણી ગ્રામ ચોક, સદર કોટવાલી, અજમેર, રાજસ્થાનમાં રહે છે, જે હાલમાં ૫૨૬૪/૧૪, અલ-સામલ રાજ્ય, ડેરા, દુબઈમાં રહે છે, તે જ વાગ્યે ૨૭.૦૪.૨૦૧૪ પર શારજાહથી એર અરેબિયાની ફ્લાઈટ નં. G ૯-૪૮૬ દ્વારા SVPIA, અમદાવાદ પહોંચ્યો હતો. ૩૫ કલાકો. તેના પાસપોર્ટની તપાસમાં બહાર આવ્યું કે ઉપરોક્ત મુસાફરની છેલ્લી પ્રસ્થાન તારીખ મુંબઈ એરપોર્ટથી ૨૧.૦૩.૨૦૧૪ હતી. પેસેન્જરે ગ્રીન ચેનલની પસંદગી કરી હતી અને

કસ્ટમ અધિકારીઓને ભારતીય કસ્ટમ્સ ઘોષણા ફોર્મ સોંપ્યું હતું, જેમાં તેણે જાહેર કર્યું હતું કે તે કોઈ કરપાત્ર માલ લઈ રહ્યો નથી/તેની પાસે નથી.ઉપરોક્ત મુસાફરની શંકાસ્પદ હિલચાલ/વર્તનની જાણ થતાં, તેને તેની બેગની તપાસ માટે રેડ ચેનલ તરફ વાળવામાં આવ્યો હતો.

૧.૧ ત્યારબાદ, પંચોની હાજરીમાં, નોટિસ મેળવનારની હેન્ડ બેગ/ચેક-ઇન બેગને સ્કીનીંગ મશીનમાં મૂકવામાં આવી હતી અને ત્યાં એક હેન્ડ-બેગ અને એક ચેક-ઇન બેગની આસપાસ ધાતુના વાયરની છબી દેખાઈ હતી, જે મશીન દ્વારા આપવામાં આવેલી છાપ જેવી હતી.કસ્ટમ્સ અધિકારીઓએ ફરી એકવાર ઉપરોક્ત મુસાફરને પૂછ્યું કે શું બેગમાં કોઈ કરપાત્ર માલ પેક કરવામાં આવ્યો છે; જો કે, તેણે બેગમાં કોઈ કરપાત્ર માલ અથવા સોનાની હાજરી હોવાનો ઇનકાર કર્યો હતો.

૧.૨ કસ્ટમ્સ અધિકારીઓએ ઉપરોક્ત મુસાફરને ડોર ફ્રેમ મેટલ ડિટેક્ટરમાંથી પસાર થવાનું કહ્યું હતું, પરંતુ કંઈપણ વાંધાજનક મળ્યું ન હતું.ત્યારબાદ, કસ્ટમ્સ અધિકારીઓએ ઉપરોક્ત મુસાફરને બેગ ખોલવા માટે કહ્યું (બેગ નં.-૧) પંચોની હાજરીમાં; ઉપરોક્ત થેલીમાં ભરેલા કપડાં અને અન્ય વસ્તુઓ દૂર કરવામાં આવી હતી અને નીચેની કાપડની આવરણની સાંકળ ખોલ્યા પછી, થેલીની મધ્યમાં સ્ટીલની પટ્ટી સિલેલી જોવા મળી હતી.આ સ્ટીલની પટ્ટી દૂર કરતી વખતે, આ સ્ટીલની પટ્ટીની નીચે એલ્યુમિનિયમ કોટેડ વાયર જોડાયેલું જોવા મળ્યું હતું.એલ્યુમિનિયમ કોટેડ વાયરને દૂર કરવામાં આવ્યો હતો અને તેનું વજન કસ્ટમ્સ વિસ્તારમાં સ્થિત વજન મશીનમાં કરવામાં આવ્યું હતું જેનું વજન ૭૦૧.૭૦ ગ્રામ હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું.ઉપરોક્ત એલ્યુમિનિયમ કોટેડ વાયરની ખંજવાળ સપાટી પર, પીળા રંગની ધાતુ જે સોનાની દેખાતી હતી, તે જોવા મળી હતી.

૧.૩ ત્યારબાદ, તે જ રીતે ચેક-ઇન સામાન (થેલી નં. ૨) ખોલવામાં આવ્યો હતો અને થેલીમાં ભરેલા કપડાં અને અન્ય વસ્તુઓ દૂર કરવામાં

આવી હતી અને નીચેની કાપડની આવરણની સાંકળ ખોલ્યા પછી, થેલીની મધ્યમાં સ્ટીલની પટ્ટી સિલેલી જોવા મળી હતી. આ સ્ટીલની પટ્ટી દૂર કરતી વખતે, આ સ્ટીલની પટ્ટીની નીચે જોડાયેલ એલ્યુમિનિયમ કોટેડ વાયર જોવા મળ્યો હતો. એલ્યુમિનિયમ કોટેડ વાયરને દૂર કરવામાં આવ્યો હતો અને તેનું વજન કસ્ટમ એરિયામાં સ્થિત વજન મશીનમાં કરવામાં આવ્યું હતું અને તેનું વજન ૧૦૫૧.૮૪ ગ્રામ તરીકે મળી આવ્યું હતું. ઉપરોક્ત એલ્યુમિનિયમ કોટેડ વાયરની ખંજવાળ સપાટી પર, પીળા રંગની ધાતુ જે સોનાની દેખાતી હતી, તે જોવા મળી હતી.

૧.૪ તમામ એલ્યુમિનિયમ પાવડર કોટેડ વાયર, જે સંપૂર્ણપણે ૧૭૫૩.૫૪ ગ્રામ વજનના સોનાના વાયર જેવા દેખાતા હતા, નોટિસ મેળવનારની બે બેગમાંથી દૂર કરવામાં આવ્યા હતા.

૧.૫ સરકારી માન્યતા પ્રાપ્ત વેલ્યુઅર, શ્રી સોની કાર્તિકેય વસંતરાઈને ઉપરોક્ત માલની પ્રામાણિકતા અને મૂલ્યાંકનની તપાસ કરવા માટે બોલાવવામાં આવ્યા હતા, જેમણે ઉપરોક્ત એલ્યુમિનિયમ પાવડર કોટેડ ગોલ્ડ વાયર્સનું પરીક્ષણ કર્યું હતું અને પુષ્ટિ કરી હતી કે ઉપરોક્ત તમામ વાયર શુદ્ધ સોનાના હતા, જેની શુદ્ધતા ૯૯૫ હતી અને તેનું સંપૂર્ણ વજન ૧૭૫૩.૫૪૦ ગ્રામ હતું, જેનું મૂલ્ય રૂ. ૫૨,૬૦,૬૨૦/- (સ્થાનિક બજાર મૂલ્ય) અને રૂ. ૪૫,૯૫,૧૧૬/- (ટેરિફ મૂલ્ય) હતું.

૧.૬ નોટિસ મેળવનારે તેના રૂ. ૦૪.૨૦૧૨ ના નિવેદનમાં પંચો સમક્ષ કબૂલાત કરી હતી કે તેણે તેની બે બેગમાં એટલે કે સોનું છુપાવ્યું હતું. એક હાથની થેલી અને બીજી ચેક-ઈન થેલીમાં; કે શ્રી મુર્તઝા મર્યન્ટ (તેમના સાળા) દ્વારા તેમને થેલીઓ સોંપવામાં આવી હતી; કે મુર્તઝા મર્યન્ટ મોબાઈલ (નં. + ૯૭૧૫૦૩૫૯૬૦૭૭) તરફથી તેમના મોબાઈલ (નં. ૦૯૯૯૩૧૨૨૦૫૨) પર સંદેશ મળ્યો કે "જીતુભાઈનો વ્યક્તિ બરોડાથી થેલીઓ લેવા આવી રહ્યો છે; કે બે થેલીઓ જીતુભાઈ સોનીને મોબાઈલ નં. સાથે સોંપવાની હતી. ૦૯૪૦૭૪૧૧૪૮. પંચનામા

દરમિયાન નોટિસ મેળવનારને જીતુભાઈ સોનીનો ફોન આવ્યો હતો અને જાણ કરવામાં આવી હતી કે ઉપરોક્ત બે બેગ વડોદરાના કે. કે. નામના વ્યક્તિને પહોંચાડવાની છે.વચ્ચે મોબાઈલ નં.૦૯૮૭૯૧૧૨૨૭૬ કનુભાઈ એચ. સોનીને પ્રાપ્ત કરવામાં આવ્યા હતા અને જાણ કરવામાં આવી હતી કે તેઓ ઈન્દિરા બ્રિજ નજીક શંભુના કોફી બારમાં બેગની ડિલિવરીની રાહ જોઈ રહ્યા છે.પંચો સાથે અધિકારીઓ નોટિસ આપનાર સાથે શંભુના કોફી બારમાં પહોંચ્યા અને થોડી રાહ જોયા પછી શ્રી કનુભાઈ એચ. સોની નામની વ્યક્તિ શંભુના કોફી બારમાં પહોંચી અને બેગ લેવા માટે નોટિસ આપનારને સીધી મળી.આ વ્યક્તિની રાહ જોઈ રહેલા કસ્ટમ્સ અધિકારીઓએ શ્રી કનુભાઈ એચ. સોનીને તેમની સાથે આવવા કહ્યું અને તેઓ SVPI એરપોર્ટ, અમદાવાદ પાછા આવ્યા.પૂછવામાં આવતા, શ્રી કનુભાઈ એચ. સોનીએ જણાવ્યું હતું કે તેઓ શ્રી જીતુભાઈ સોનીના કર્મચારી હતા; જીતુભાઈ સોનીની વિનંતી મુજબ તેઓ બેગ લેવા આવ્યા હતા; તે જ વડોદરા ખાતે શ્રી જીતુભાઈને પહોંચાડવાના હતા અને તેઓ શ્રી જીતુભાઈ સોનીની વધુ વિગતો આપવાની સ્થિતિમાં ન હતા.શ્રી કનુભાઈ એચ. સોનીનો મોબાઈલ IMEI નં.૩૫૩૭૪૩૦૫૩૦૨૮૮૬૪/૦૧ (મોબાઈલ નં. ૦૯૮૭૧૧૨૨૭૬) કસ્ટમ્સ અધિકારીઓએ તપાસ માટે પાછો ખેંચી લીધો હતો.

૧.૭ સામાનના નિયમો, ૧૯૯૮ (સુધારા મુજબ) અનુસાર, એક વર્ષથી વધુ સમયથી વિદેશમાં રહેતા પુરુષ મુસાફરને, જો તે દાગીનાના સ્વરૂપમાં હોય તો, રૂ.૫૦,૦૦૦/- ની કુલ કિંમત સુધીની હદ સુધી વાસ્તવિક સામાનની મંજૂરી આપવામાં આવે છે.જો કે, કોઈ મફત ભથ્થું લાગુ થતું નથી, જો તે કાચા સ્વરૂપમાં હોય, જેના માટે મુસાફરે ઉતારાણ સ્લિપમાં જાહેર કરવું પડે છે.તેના પાસપોર્ટની ચકાસણી પર, એવું જોવા મળ્યું હતું કે નોટિસ મેળવનાર વારંવાર ભારતની મુલાકાતે આવતો હતો.વિષયોની વસ્તુઓ તેમના દ્વારા મૌખિક રીતે અથવા ઉતારાણ સ્લિપમાં જાહેર કરવામાં આવતી ન હતી.વધુમાં, બે થેલીઓમાં છુપાયેલા ૧૭૫૩.૫૪

ગ્રામ વજનના સોનાના તાર, વ્યાપારી જથ્થામાં હોવાથી તેને વાસ્તવિક સામાનનો એક ભાગ ગણી શકાય નહીં.

૧.૮ સુધારેલા કસ્ટમ્સ સામાન નિયમો, ૧૯૯૮ના ઉપરોક્ત ઉલ્લંઘનને ધ્યાનમાં રાખીને, ઉપરોક્ત મુસાફર પાસેથી મળી આવેલી ઉપરોક્ત વસ્તુઓ (એલ્યુમિનિયમ પાવડર કોટેડ ગોલ્ડ વાયર અને તેની પેકિંગ સામગ્રી) ને કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની જોગવાઈઓ હેઠળ તારીખ ૨૭.૦૪.૨૦૧૪ ના પંચનામા હેઠળ જપ્ત કરવામાં આવી હતી.

૧.૯ નોટિસ આપનારની કસ્ટમ્સ કમિશનર, અમદાવાદ દ્વારા F.નં.VIII/૪૮-૨૭/PI/HQ/૨૦૧૪ તારીખ ૨૭.૦૪.૨૦૧૪ હેઠળ આપવામાં આવેલી અધિકૃતતા પર પણ ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ, અમદાવાદ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો અને ૨૮.૦૪.૨૦૧૪ સુધી સાબરમતી જેલ, અમદાવાદ ખાતે ન્યાયિક કસ્ટડીમાં મોકલવામાં આવ્યો હતો.

૧.૧૦ નોટિસ મેળવનારનું નિવેદન કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૦૮ હેઠળ ૨૭.૦૪.૨૦૧૪ પર નોંધવામાં આવ્યું હતું, જેમાં તેણે જણાવ્યું હતું કે તેને સોનાના તાર વિશે ખબર નહોતી કારણ કે તેને કેરા દુબઈમાં રહેતા તેના સાળા શ્રી મુર્તઝા મર્યન્ટ પાસેથી ખાલી થેલીઓ એટલે કે એક હાથની થેલી અને બીજી ટ્રોલી બેગ મળી હતી; તેને તેના સાળા તરફથી મોબાઈલ નં. ૧ દ્વારા સંદેશ મળ્યો હતો. ૯૭૧૫૦૫૯૬૦૭૭ કે જીતુભાઈનો વ્યક્તિ બરોડાથી બેગ લેવા માટે આવી રહ્યો છે; એટલે કે ઉપરોક્ત બે બેગ. એક હાથની થેલી અને બીજી ચેક-ઇન થેલી જીતુભાઈ સોનીને પહોંચાડવાની હતી, જેની પાસે મોબાઈલ નં.૯૪૦૭૪૬૧૧૪૮ હતું; તેમને જીતુભાઈ સોનીનો ફોન પણ આવ્યો હતો કે તે ૨ થેલીઓ વડોદરાથી આવી રહેલા કે. કે. નામના વ્યક્તિને પહોંચાડે. વચ્ચે મોબાઈલ નં.૦૯૮૭૯૧૧૨૨૭૬ પોતાને કનુભાઈ H.Soni તરીકે ઓળખાવતા પ્રાપ્ત થયા જેમણે તેમને પૂછ્યું કે બેગ ક્યાંથી મેળવવી. તેમણે સ્વીકાર્યું કે

પંચનામામાં બતાવ્યા પ્રમાણે તેમણે ૧૧.૦૬.૨૦૧૩ થી ૨૧.૦૩.૨૦૧૪ સુધી છ વખત ભારતની મુલાકાત લીધી છે.આ સોનાના તારો વિશે પૂછવામાં આવતા તેમણે કહ્યું કે તેમને આ સોનાના તારો વિશે ખબર નથી; કે તેઓ ધાર્મિક કાર્યક્રમમાં ભાગ લેવા માટે એટલે કે અમદાવાદ આવી રહ્યા છે. "ORAS" વોહોરાના રોજા, સરસપુર, અમદાવાદ ખાતે.તેમણે સ્વેચ્છાએ વધુ તપાસ માટે પોતાનો મોબાઇલ નં. ૦૯૯૩૧૨૨૦૮૨ અને પાસપોર્ટ નં.Z ૨૫૧૦૧૮૯ જમા કરાવ્યો હતો.

૧.૧૧ એડિશનલ કમિશનર, સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ, જયપુરને પત્ર એફ. એન. નં. VIII/૪૮-૨૭ PIU/HQ/૨૦૧૪ તારીખ ૦૨.૦૫.૨૦૧૪ પર ઉપરોક્ત મુસાફરના રહેણાંક સરનામાની તપાસ કરવા માટે ૨૦/૫૯૫, હિંદુ મોચી મોહલા, પત્રી ગ્રામ ચોક, સદર કોટવાલી, અજમેર (રાજસ્થાન) અને ગુનાહિત દસ્તાવેજો પુનઃપ્રાપ્ત કરવા અને પ્રતિબંધિત માલ જપ્ત કરવા, જો કોઈ મળી આવે તો.તદનુસાર, કસ્ટમ્સ પ્રિવેન્ટિવ યુનિટ, જોધપુરના અધિકારીઓ દ્વારા ઉપરોક્ત સરનામે સી. એન. નં. ૮ (૪૮) ૨/ADL/P & I/૨૦૧૩ તારીખ ૨૩.૦૫.૨૦૧૪, એવું નોંધવામાં આવ્યું હતું કે કસ્ટમ્સ દ્વારા દોરવામાં આવેલ ૨૩.૦૫.૨૦૧૪ તારીખના પંચનામા હેઠળ, (પૂર્વ.) જોધપુર, આ પરિસર બંધ હાલતમાં મળી આવ્યો હતો.પડોશીઓ પાસેથી પૂછપરછ કરવામાં આવતા જાણ કરવામાં આવી હતી કે શ્રી અબ્દુલ હુસૈન સૈફુલ્લીન હમીદ અને તેમનો આખો પરિવાર દુબઈમાં રહે છે; તેઓ થોડા દિવસો પહેલા પોતાનું ઘર સાફ કરવા માટે આવ્યા હતા અને ત્યાંથી ચાલ્યા ગયા હતા; તેમનો કોઈ સંબંધી અજમેરમાં રહેતો નથી અને તેમને તેમના દુબઈના નિવાસસ્થાન વિશે ખબર નહોતી.

૧.૧૨ માનનીય એડિશનલ ચીફ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ, અમદાવાદની અદાલત સમક્ષ નોટિસ મેળવનારની અરજી પર, જેમાં નોટિસ મેળવનારે છ મહિના માટે મૂળ પાસપોર્ટ નં.Z ૨૫૧૦૧૮૯ મુક્ત કરવાની વિનંતી

કરી હતી; તેને ૬ મહિના માટે ભારત છોડવાની મંજૂરી આપવામાં આવશે અને છ મહિનાના સમયગાળા માટે તેની હાજરીને ચિહ્નિત કરવા માટે મુક્તિ આપવામાં આવશે.આસિસ્ટન્ટ સુપ્રિટેન્ડન્ટ, એડિશનલ ચીફ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ કોર્ટ, અમદાવાદ તેના તારીખના ૨૬.૦૫.૨૦૧૪ ના આદેશ દ્વારા આ પેસેન્જરને છ મહિના માટે શરતો સાથે પાસપોર્ટ પરત કરવાનો આદેશ આપ્યો હતો.મેટ્રોપોલિટન કોર્ટના આદેશ મુજબ, મૂળ પાસપોર્ટ ૨૭.૦૫.૨૦૧૪ પર ઉપરોક્ત મુસાફરને પરત કરવામાં આવ્યો હતો.ઉક્ત મુસાફરે તેમનું છેલ્લું સરનામું શ્રી અબ્દુલ હુસૈન સૈફુદ્દીન હમીદ, સી/ઓ તરીકે પણ રજૂ કર્યું હતું.સૈફુદ્દીન અબ્દે-અલી હમીદ (અજમેરવાલા), સી-૩, જાસ્મિન ફ્લેટ, ખાનપુર, અમદાવાદ ૨૬.૦૫.૨૦૧૪ પર.

૧.૧૩ શ્રી કનુભાઈ એચ. સોની (મૂળ નામ શ્રી કનૈયાલાલ હીરાલાલ સોની) નું નિવેદન કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૦૮ હેઠળ ૨૭.૦૪.૨૦૧૪ પર નોંધવામાં આવ્યું હતું, જેમાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે તેઓ છેલ્લા ૨૫ વર્ષથી ગ્રાહકોના આદેશ મુજબ ઘરેણાં/ઘરેણાં બનાવવાના વ્યવસાયમાં રોકાયેલા હતા અને એમ. જી. કરોલિયા પોલના ઘડિયાલી પોલથી વ્યવસાય ચલાવતા હતા. રોડ, વડોદરા; તેના મુખ્ય ગ્રાહકો વડોદરા શહેરના નજીકના ગામોમાં સ્થિત સોની (સુવર્ણકાર) છે; તેના ત્રણ પુત્રો પણ આ વ્યવસાયમાં રોકાયેલા છે.તેમને ૨૭.૦૪.૨૦૧૪ તારીખનો પંચનામા બતાવવામાં આવ્યો હતો અને તેઓ તેની સામગ્રી સાથે સંમત થયા હતા.તેમણે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે ૨૭.૦૪.૨૦૧૪ ના રોજ લગભગ ૦૭.૩૦ વાગ્યે તેઓ સામાજિક કાર્ય માટે અમદાવાદ આવ્યા હતા અને ત્યારબાદ લગભગ ૦૮.૦૦ કલાક ઈન્દિરા બ્રિજ, અમદાવાદ નજીક શંભુના કોફી બારમાં શ્રી અબ્દુલ હુસૈન સૈફુદ્દીન હમીદ પાસેથી બે બેગ લેવા માટે તેમના સેલ ફોન નં.૦૮૮૮૩૧૨૨૦૫૨ પર સંપર્ક કર્યો હતો.જ્યારે તેમને પૂછવામાં આવ્યું કે શું તેઓ શ્રી અબ્દુલ હુસૈન સૈફુદ્દીન હમીદને ઓળખે છે, ત્યારે તેમણે કહ્યું કે તેઓ તેમને ઓળખતા નથી કે

ભૂતકાળમાં ક્યારેય તેમના સંપર્કમાં આવ્યા નથી; તેઓ શ્રી જીતુભાઈ સોની દ્વારા તેમના સેલ ફોન નં.૦૯૪૦૭૪૬૧૧૪૮ પરથી આપવામાં આવેલા નિર્દેશ પર તેમની પાસેથી બે બેગની ડિલિવરી લેવા આવ્યા હતા.શ્રી જીતુભાઈ સોની વિશે તેમણે જણાવ્યું હતું કે તેઓ મધ્ય પ્રદેશમાં ગુજરાત સરહદ નજીક અલી રાજપુરમાં રહેતા હતા અને અલી રાજપુરમાં ઝવેરાતની બે દુકાનો જોતા હતા. પાયલ જવેલર્સ વગેરે. છેલ્લા ચાર વર્ષથી જેના માલિક શ્રી ચંદુભાઈ સોની હતા, અને હાલમાં બે મહિના માટે પ્રવાસી વિઝા પર ઓસ્ટ્રેલિયામાં હતા; તેઓ શ્રી જીતુભાઈ સોનીને છેલ્લા એક વર્ષથી તેમના સંબંધી દ્વારા જાણતા હતા, જેનું નામ તેમને હાલમાં યાદ નહોતું; તેઓ તેમને એક અઠવાડિયા પહેલા તેમની વડોદરાની દુકાન પર મળ્યા હતા.જ્યારે તેમને પૂછવામાં આવ્યું કે શ્રી જીતુભાઈ સોનીએ તેમને ઇન્દિરા બ્રિજ ખાતેના શંભુના કોફી બારમાં શ્રી અબ્દુલ હુસૈન સૈફુદ્દીન હમીદ પાસેથી થેલીઓ લેવાનું કેમ કહ્યું, ત્યારે તેમણે કહ્યું કે નિયમિત ટેલિફોનિક વાતચીત દરમિયાન શ્રી જીતુભાઈને ખબર પડી કે તેઓ <ID ૨] પર સામાજિક કાર્ય માટે અમદાવાદ જઈ રહ્યા છે અને તેથી તેમણે તેમને દુબઈથી આવી રહેલા શ્રી અબ્દુલ હુસૈન સૈફુદ્દીન હમીદ પાસેથી બે થેલીઓ લેવાની વિનંતી કરી અને તે મુજબ, શ્રી અબ્દુલ હુસૈન સૈફુદ્દીન હમીદે તેમના સેલ ફોન નં.૦૯૯૯૩૧૨૨૦૫૨ પરથી લગભગ ૮.૪૫ વાગ્યે તેમનો સંપર્ક કર્યો અને તેમને શંભુની કોફી પર પહોંચવાનું કહ્યું. બાર કરો અને તેની પાસેથી ઉપરોક્ત બે થેલીઓ એકત્રિત કરો.જ્યારે તેમને પૂછવામાં આવ્યું કે શું તેમની પાસે એવી માહિતી છે કે ઉપરોક્ત બે થેલીઓ એલ્યુમિનિયમ પાવડર કોટેડ સોનાના વાયરથી છુપાવવામાં આવી છે જેનું વજન ૧૭૫૩.૫૪ ગ્રામ છે, ત્યારે તેમણે જણાવ્યું હતું કે તેમને થેલીઓમાં કથિત રીતે છુપાવવા વિશે ખબર નહોતી અને તેઓ શ્રી જીતુભાઈ સોનીની વિનંતી પર થેલીઓ લેવા આવ્યા હતા કારણ કે તેમને તેમના પર સંપૂર્ણ વિશ્વાસ અથવા વિશ્વાસ હતો; બદલામાં તેમને શ્રી જીતુભાઈ સોની અથવા શ્રી અબ્દુલ હુસૈન સૈફુદ્દીન હમીદ સાથે

કોઈ સોદો થયો ન હતો અને તેમને પરસ્પર વિશ્વાસ પર જ થેલીઓ મળી હોત.તેમણે એમ પણ જણાવ્યું હતું કે તેઓ શ્રી મુર્તઝા મર્યન્ટ નામના વ્યક્તિને ઓળખતા નથી.

૧.૧૪ સામાન (સુધારા) નિયમો, ૨૦૦૬ (સામાન નિયમ, ૧૯૯૮) એ જોગવાઈ કરે છે કે ઘરેણાં સિવાયના કોઈપણ સ્વરૂપમાં સોના અથવા ચાંદીને કરમુક્ત કરવાની મંજૂરી નથી.તાત્કાલિક કિસ્સામાં, નોટિસ મેળવનારનું રોકાણ ટૂંકા ગાળા માટે હતું અને તેની થેલીમાંથી રૂ.૫૨,૬૦,૬૨૦/- (સ્થાનિક બજાર મૂલ્ય) અને રૂ.૪૫,૯૫,૧૧૬/- (ટેરિફ મૂલ્ય) નું સંપૂર્ણ મૂલ્ય ધરાવતું ૧૭૫૩.૫૪ ગ્રામ વજનનું સોનું જમ કરવામાં આવ્યું હતું, જે સ્વીકાર્ય મર્યાદા કરતાં વધારે હતું અને તેથી, ઉપરોક્ત મુસાફરનો સામાન, સુધારેલા કસ્ટમ્સ સામાન નિયમો ૧૯૯૮ હેઠળ વાસ્તવિક સામાન તરીકે ગણી શકાય નહીં.

૧.૧૫ કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૭૭ અનુસાર કોઈપણ સામાનના માલિકે તેને સાફ કરવાના હેતુથી તેની સામગ્રીની જાહેરાત યોગ્ય અધિકારી સમક્ષ કરવી જરૂરી છે.તાત્કાલિક કેસમાં, નોટિસ મેળવનારે જાહેર કર્યું ન હતું કે તે સંપૂર્ણ રીતે ID ૩ ગ્રામ વજનના એલ્યુમિનિયમ કોટેડ સોનાના વાયર લઈ રહ્યો હતો, જે બેગગેજમાં યોગ્ય રીતે છુપાયેલા હતા, જેની કિંમત રૂ.૫૨,૬૦,૬૨૦/- (સ્થાનિક બજાર મૂલ્ય) અને રૂ.૪૫,૯૫,૧૧૬/- (ટેરિફ મૂલ્ય) હતી, જેનાથી કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૭૭ની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન થયું હતું.તેથી, એવું જણાય છે કે માલસામાનની જાહેરાત કર્યા વિના અને તેના પર ચુકવવાપાત્ર ફરજ બજાવ્યા વિના ભારતમાં દાખલો કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો.

૧.૧૬ અહીં ઉપર ચર્ચા કરાયેલા તથ્યો અને સંજોગો પરથી એવું જણાય છે કે નોટિસ મેળવનાર કસ્ટમ્સ ડ્યુટીની ચુકવણી ટાળવાના દુર્ભાવનાપૂર્ણ ઇરાદા સાથે દુબઈથી ભારતમાં સોનાની દાખલોરીમાં સામેલ

હતો.વધુમાં એવું જણાયું હતું કે સંપૂર્ણપણે ૧૭૫૩.૫૪ ગ્રામ વજન ધરાવતું આ સોનું વ્યાપારી હેતુ માટે લાવવામાં આવ્યું હતું.આમ, નોટિસ મેળવનાર દ્વારા લાવવામાં આવેલા સોનાને વિદેશી વેપાર નીતિ (૨૦૦૪-૨૦૦૯) ના પેરા ૨.૨૦ સાથે વાંચી શકાય તેવા કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૭૯ના અર્થમાં "વાસ્તવિક સામાન" તરીકે ગણી શકાય નહીં.ફોરેન ટ્રેડ (ડેવલપમેન્ટ એન્ડ રેગ્યુલેશન) એક્ટ, ૧૯૯૨ની કલમ ૫ હેઠળ ઘડવામાં આવેલી ફોરેન ટ્રેડ પોલિસીના પેરા ૨.૨૦ મુજબ, "પેસેન્જરને તેના વાસ્તવિક સામાન તરીકે માત્ર વાસ્તવિક ઘરગથ્થુ ચીજવસ્તુઓ અને વ્યક્તિગત અસરની આયાત કરવાની મંજૂરી છે.નફો કમાવવાના ઈરાદા સાથે વ્યાપારી જથ્થામાં માલની આયાતને વાસ્તવિક સામાનના દાયરામાં આવરી લેવામાં આવતી નથી અને તેથી આવા માલની આયાતને સામાન મોડ દ્વારા મંજૂરી નથી, "તેથી, એવું જણાય છે કે નોટિસ મેળવનારે ઉપરોક્ત માલની દાણચોરી કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો.

૧.૧૭ નોટિસ મેળવનારનું ઉપરોક્ત કૃત્ય, કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૭૭ અને કલમ ૭૯ની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરીને, તેની બેગમાં યોગ્ય રીતે છુપાયેલું ૬૦,૨૦ (સ્થાનિક બજાર મૂલ્ય) ૯૫,૧૧૬ (ટેરિફ મૂલ્ય) નું મૂલ્ય ધરાવતું સંપૂર્ણપણે ID ૩ ગ્રામ વજનનું એલ્યુમિનિયમ કોટેડ સોનાનું વાયર આયાત કરવું, જે તેના વેપારી હેતુ માટે, ડ્યુટીની ચુકવણી ટાળવાના હેતુથી, કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૨ (૩૯) ના અર્થમાં "દાણચોરી" સમાન છે.નોટિસ આપનાર તરફથી ઉપરોક્ત કૃત્યો અને ભૂલોએ કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ ની કલમ ૧૧૧ (એલ) અને ૧૧૧ (એમ) હેઠળ જપ્તી માટે જવાબદાર માલને પ્રસ્તુત કર્યો હોવાનું જણાય છે.વધુમાં, વ્યાવસાયિક માત્રામાં સોનાની આયાત કરવાની તેમની કાર્યવાહી વિદેશી વેપાર (વિકાસ અને નિયમન) અધિનિયમ, ૧૯૯૨ની કલમ ૭ દ્વારા લાદવામાં આવેલા પ્રતિબંધની વિરુદ્ધ છે.વધુમાં, નોટિસ મેળવનારે તેના દ્વારા આયાત કરેલા માલનું મૂલ્ય, જથ્થો અને વર્ણન

જાહેર ન કરીને વિદેશી વેપાર (નિયમન) નિયમોના નિયમ ૧૧ની જોગવાઈનું ઉદ્ધંધન કર્યું છે. નોટિસ મેળવનારે વિદેશી વેપાર નીતિ ૨૦૦૮-૨૦૦૯ ના પેરા ૨.૨૦ દ્વારા લાદવામાં આવેલા પ્રતિબંધની વિરુદ્ધ પણ કામ કર્યું છે, જેમાં નોન-બોનાફાઈડ સામાનની આયાત કરવામાં આવી છે, જેણે ઉપરોક્ત માલ, એટલે કે એલ્યુમિનિયમ પાવડર કોટેડ સોનાના વાયરને કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૧ (I) અને ૧૧૧ (m) હેઠળ જપ્તી માટે જવાબદાર બનાવ્યા છે.

વધુમાં, એવું પણ જણાયું હતું કે ઉપરોક્ત સોનાના તારને છુપાવવા માટે ઉપયોગમાં લેવાતી પેકિંગ સામગ્રી પણ કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૮ (એ) અને ૧૧૯ હેઠળ જપ્ત કરવા માટે જવાબદાર છે.

૧.૧૮ વધુમાં એવું જણાયું હતું કે નોટિસ મેળવનારે ઉપરોક્ત માલની દાણચોરીનો પ્રયાસ કર્યો હતો. કસ્ટમ્સ ડ્યુટી ચૂકવ્યા વગર તેને છુપાવીને સોનું. નોટિસ મેળવનારના આવા કૃત્યે ઉપરોક્ત માલને કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૧ (એલ) અને ૧૧૧ (એમ) હેઠળ જપ્તી માટે જવાબદાર બનાવ્યો છે. ઉપરોક્ત નાવિકમાં કામ કરીને, એટલે કે નોટિસ મેળવનાર આ આયાત કરેલા સોનાને લઈ જવા, દૂર કરવા, જમા કરવા, આશ્રય આપવા, રાખવા અને છુપાવવા સાથે સંબંધિત હતો અને આ રીતે તેણે કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૨ (બી) હેઠળ દંડ માટે પોતાને જવાબદાર ઠેરવ્યો છે.

૧.૧૯ વધુમાં, નોટિસ મેળવનારે ફરજ પરના કસ્ટમ્સ અધિકારીને ભારતીય કસ્ટમ્સ ઘોષણા ફોર્મ (ઉત્તરવાની સ્લિપ) સોંપ્યું હતું જેમાં તેણે જાહેર કર્યું હતું કે તે કોઈ પણ ફરજિયાત ચીજવસ્તુઓ લઈ રહ્યો નથી/તેની પાસે નથી. કસ્ટમ્સ અધિકારીએ તેની પાસેથી મૌખિક રીતે પણ પૂછપરછ કરી કે શું તે કોઈ કરપાત્ર માલ લઈ રહ્યો છે કે જેના પર તેણે નકારાત્મક જવાબ આપ્યો. જો કે, તેણે આ સામાનને સંપૂર્ણપણે ૧૭૫૩.૫૪ ગ્રામ વજનનો છુપાવી રાખ્યો હતો અને તેના દ્વારા રજૂ

કરાયેલા ભારતીય કસ્ટમ્સ ઘોષણા ફોર્મમાં તેનો ખુલાસો કર્યો ન હતો.ઉપરોક્તમાંથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે નોટિસ મેળવનારે કસ્ટમ્સ ડ્યુટીની ચુકવણી ટાળવા માટે જાણીજોઈને ખોટી ઘોષણા પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા અને તેથી કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૪એએ હેઠળ દંડ માટે પણ પોતાને જવાબદાર ઠેરવ્યો હતો.

૩. ઉપરોક્ત કારણે કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ની કલમ ૧૨૪ હેઠળ કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી, જેમાં રિટ-અરજદારને કારણ દર્શાવવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું કે શા માટે:

"(૧) રૂ.૫૨,૬૦,૬૨૦/- (બજાર મૂલ્ય) અને ૯૫,૧૧૬/- (ટેરિફ મૂલ્ય) નું મૂલ્ય ધરાવતું ૧૭૫૩.૫૪ ગ્રામનું એલ્યુમિનિયમ કોટેડ ગોલ્ડ વાયર, જે રૂ.૦૪.૨૦૧૪ ના પંચનામા હેઠળ જપ્ત કરવામાં આવ્યું છે, તેને કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૧ (૧) અને ૧૧૧ (m) હેઠળ જપ્ત ન કરવું જોઈએ.

(૨) પેકિંગ સામગ્રી, એટલે કે. ઉપરોક્ત માલને છુપાવવા માટે ઉપયોગમાં લેવાતી તૂટેલી થેલીઓની સંખ્યા, જેનું કોઈ વ્યાપારી મૂલ્ય નથી, જેને તારીખ રૂ.૦૪.૨૦૧૪ હેઠળ પંચનામા હેઠળ જપ્ત કરવામાં આવી છે, તેને કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૮ (એ) અને ૧૧૯ હેઠળ જપ્ત ન કરવી જોઈએ.

(૩) ઉપર ઉલ્લેખિત ભૂલો અને કમિશન માટે કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ ની કલમ ૧૧૨ (બી) હેઠળ તેના પર દંડ લાદવો જોઈએ નહીં;

(૪) ખોટી ઘોષણા માટે કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૪એએ હેઠળ તેના પર દંડ લાદવો જોઈએ નહીં.

૪. સંયુક્ત કમિશનર, કસ્ટમ્સ, અમદાવાદએ આખરે જમીનો અંતિમ આદેશ પસાર કર્યો.આદેશનો કાર્યકારી ભાગ આ રીતે વાંચે છે:

"(૧) હું કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૧ (૧) અને કલમ ૧૧૧ (એમ) હેઠળ રૂ.૫૨,૬૦,૬૨૦/- (બજાર મૂલ્ય) અને ૮૫,૧૧૬/- (ટેરિફ મૂલ્ય) ના મૂલ્યના કુલ ૧૭૫૩.૫૪ ગ્રામ એલ્યુમિનિયમ કોટેડ ગોલ્ડ વાયરનું સોનું જમ કરવાનો આદેશ આપું છું.

(૨) હું પેકિંગ સામગ્રીને સંપૂર્ણપણે જમ કરવાનો પણ આદેશ આપું છું. કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૮ (એ) અને ૧૧૮ હેઠળ પંચનામા તારીખ <આઈ. ડી. ૧> હેઠળ જમ કરાયેલી, ઉપરોક્ત માલને છુપાવવા માટે ઉપયોગમાં લેવાતી તૂટેલી થેલીઓની ૨ એન. ઓ. એસ., જેનું કોઈ વ્યાવસાયિક મૂલ્ય નથી.

(૩) હું કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૨ (બી) હેઠળ શ્રી અબ્દુલ હુસૈન સૈફુદ્દીન હમીદ પર રૂ.

(૪) હું કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૪ એએ હેઠળ શ્રી અબ્દુલ હુસૈન સૈફુદ્દીન હમીદ પર રૂ. ૫,૦૦,૦૦૦-(માત્ર પાંચ લાખ રૂપિયા) નો દંડ પણ લઉં છું.

૫. રિટ-અરજદાર, ઉપર ઉલ્લેખિત મૂળ આદેશથી અસંતુષ્ટ હોવાથી, કસ્ટમ્સ કમિશનર (અપીલ) સમક્ષ અપીલમાં ગયો હતો. અપીલીય સત્તામંડળે ૮મી ડિસેમ્બર, ૨૦૧૫ના રોજ આપેલા આદેશમાં આ અપીલને ફગાવી દીધી હતી અને કહ્યું હતું કે:

"૭. મને જાણવા મળ્યું છે કે અપીલકર્તાએ કોઈ પણ કરપાત્ર માલ જાહેર કર્યો ન હતો, મૌખિક પૂછપરછ દરમિયાન પણ તેણે નકારાત્મક જવાબ આપ્યો હતો, જે કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૭૭નું ઉલ્લંઘન છે. આમ અપીલકર્તાએ સામાન નિયમો, ૧૯૮૮ અને કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરીને એલ્યુમિનિયમ કોટેડ સોનાના વાયરને હેન્ડ બેગ અને ચેક-ઈન બેગમાં છુપાવીને દાણચોરી કરવાનો પ્રયાસ કર્યો

છે.ચૂક અને કમિશનના આ અધિનિયમ દ્વારા, ૨૭.૦૪.૨૦૧૪ તારીખના પંચનામા હેઠળ જમ કરાયેલ માલ કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૧ (એમ) સાથે વંચાણે લેતાં કલમ ૧૧૧ (૧) હેઠળ સંપૂર્ણ જમી માટે જવાબદાર છે અને પેકિંગ સામગ્રી એટલે કે ઉપરોક્ત બેગ કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૮ (એ) અને ૧૧૯ હેઠળ જમી માટે જવાબદાર છે.અપીલકર્તા જે માલને જાણે છે અથવા જેની પાસે એવું માનવાનું કારણ છે કે તે કલમ ૧૧૧ હેઠળ જમી માટે જવાબદાર છે, તેને લઈ જવા, રાખવા અને છુપાવવામાં સામેલ હોવાથી, તે કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૨ (બી) હેઠળ દંડ માટે જવાબદાર છે.તેના કબજા હેઠળના કરપાત્ર માલની જાહેરાત કર્યા વિના ઉતરાણની સ્લિપ રજૂ કરવાના કૃત્ય દ્વારા, અપીલકર્તાએ કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ ની કલમ ૧૧૪ એએ હેઠળ દંડ માટે પોતાને જવાબદાર ઠેરવ્યો હતો.

૮. અપીલકર્તાએ દલીલ કરી હતી કે પ્રશ્નમાં સોનાના વાયર આયાતના હેતુ માટે પ્રતિબંધિત વસ્તુ નથી, તેથી તેને સંપૂર્ણપણે જમ કરી શકાયો ન હોત; આયાત માટે પ્રતિબંધિત વસ્તુઓની સૂચિના અવલોકન પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે સોનું આયાત માટે પ્રતિબંધિત વસ્તુ નથી, તેથી પ્રશ્નમાં સોનું છોડી શકાય છે.મને જાણવા મળ્યું છે કે આ કેસમાં અપીલકર્તા સિતેર દિવસની અંદર (આશરે) ભારત પરત ફર્યો હતો, તેથી તે સોનાની આયાત કરવા માટે લાયક વ્યક્તિ તરીકે લાયક ઠર્યો ન હતો અને તેથી જમ કરેલી વસ્તુઓ સંપૂર્ણ જમી માટે જવાબદાર છે.મને એ પણ જાણવા મળ્યું છે કે સમીનાથેન મુરુગેસન (૨૦૦૯) ૨૪૭ ઇ. એલ. ટી. ૨૧ (મેડ.) ના કેસમાં માનનીય હાઈકોર્ટના ચુકાદા અનુસાર જ્યારે સોનાને છુપાવીને લાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે ત્યારે તે સંપૂર્ણ જમી માટે જવાબદાર છે.મને એ પણ જાણવા મળ્યું છે કે સોનું પ્રતિબંધિત વસ્તુ નથી અને તેની આયાત કરી શકાય છે, પરંતુ આવી આયાત આરબીઆઈના નિયમો સહિત પ્રતિબંધોને આધિન છે.તેથી, સંપૂર્ણ જમીનો આદેશ સાચો અને ન્યાયી છે.

૯. અપીલકર્તાએ દલીલ કરી હતી કે તે સોનું તેને સોંપવામાં આવે તે પછી તે ભારતમાં વેચવા માંગતો નથી.તેમણે સોનું છોડવાની વિનંતી કરી જેથી તે ભારતની બહાર નિકાસ કરી શકાય અને અપીલકર્તાના સાળીને સોંપવામાં આવે.બીજી તરફ અપીલકર્તાએ તેના ૨૭.૦૪.૨૦૧૪ ના નિવેદનમાં જણાવ્યું હતું કે તેણે તેના સાળા પાસેથી ઉપરોક્ત બે ખાલી થેલીઓ મેળવી હતી અને તેના સાળાના સંદેશ મુજબ, એક વ્યક્તિ ઉપરોક્ત થેલીઓ લેવા આવી રહ્યો છે.તેના પોતાના અંગત સામાનથી ભરેલી થેલીઓ તેને ખબર ન હોય તેવી વ્યક્તિને આપવાનો કોઈ તર્ક નથી.આમ અપીલકર્તાએ વિરોધાભાસી નિવેદનો આપ્યા છે જે પાછળથી વિચારેલા લાગે છે.

૧૦. અપીલકર્તાએ દલીલ કરી હતી કે ઓર્ડર-ઇન-અપીલ નં.અમદા.-કસ્ટમ-૦૦૦-એ.પી.પી.-૨૬૭ થી ૨૬૮/૧૪-૧૫ તારીખ ૦૧.૦૯.૨૦૧૪ દ્વારા, આવી જ પરિસ્થિતિમાં, જ્યાં સુધી સોનાની સંપૂર્ણ જમીની વાત છે ત્યાં સુધી આદેશને રદ કરીને અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.તેઓએ તે મુજબ સોનું છોડવાની અને તેમને સોંપવાની વિનંતી કરી.મને જાણવા મળ્યું છે કે ઉપરોક્ત કેસમાં, સંબંધિત અપીલકર્તાઓએ સોનાના દાગીનાની જમી, ફરજ વસૂલવા અને તેમના પર વળતર તેમજ વ્યક્તિગત દંડ લાદવાના આદેશને વખોડી કાઢીને અપીલ દાખલ કરી છે.આ દાગીના અપીલકર્તાઓ દ્વારા ઉપરોક્ત કેસમાં અને ઉપરોક્ત ઓર્ડર-ઇન-અપીલમાં પહેરવામાં આવ્યા હતા.મેં આ સોનાની ફરીથી નિકાસ કરવાનો તેમજ વળતર દંડ અને દંડમાં ઘટાડો કરવાનો આદેશ આપ્યો છે.ઉપરોક્ત કેસમાં સોનાની સંપૂર્ણ જમીનો આદેશ આપવામાં આવ્યો ન હતો, જ્યારે વર્તમાન કેસમાં, સોનું છુપાવવામાં આવ્યું છે અને ન્યાયનિર્ણાયક સત્તાધિકારી દ્વારા સંપૂર્ણ જમીનો આદેશ આપવામાં આવ્યો છે.આમ અપીલકર્તા દ્વારા ટાંકવામાં આવેલ ઉપરોક્ત કેસ વર્તમાન કેસ જેવો નથી.

૬. અપીલ અધિકારી દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા ઉપરોક્ત આદેશથી અસંતુષ્ટ હોવાને કારણે, રિટ-અરજદારે અધિનિયમ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૨૯ડીડી હેઠળ ભારત સરકાર, નાણાં મંત્રાલય સમક્ષ પુનરીક્ષણ અરજીને પ્રાધાન્ય આપ્યું હતું, જે ૩૧ ઓગસ્ટ ૨૦૨૦ના આદેશ દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવી હતી.આ હુકમ આ પ્રમાણે છે:

"૭. સરકારે કેસની હકીકતો તપાસી છે, એવું જોવા મળ્યું છે કે અરજદાર દ્વારા લાવવામાં આવેલું સોનું હાથના તળિયે સ્ટીલની પ્લેટની નીચે વાયર તરીકે છુપાવવામાં આવ્યું હતું અને સામાનમાં તપાસવામાં આવ્યું હતું.ગુપ્ત રાખવાનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું જેથી કસ્ટમ્સ ડ્યુટીથી બચી શકાય અને ભારતમાં સોનાની દાણચોરી ટાળી શકાય.કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરીને ભારતમાં સોનાની દાણચોરીનો ખુલ્લેઆમ પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો.આ ગુનો પૂર્વયોજિત અને ચતુરાઈથી કરવામાં આવ્યો હતો અને સ્પષ્ટ રીતે પુરુષોના અધિકારને સૂચવે છે, અને સત્તાવાળાઓને સોનું જાહેર કરવાનો કોઈ ઇરાદો નહોતો અને જો તેને બહાર નીકળતા પહેલા અટકાવવામાં ન આવ્યો હોત, તો અરજદારે કસ્ટમ ડ્યુટીની ચુકવણી કર્યા વિના સોનું બહાર કાઢ્યું હોત.અરજદાર એક તરફ દાવો કરે છે કે તે દાણચોરીના રેકેટનો ભોગ બન્યો છે અને બીજી તરફ તેણે ફરીથી નિકાસ કરવાની વિનંતી કરી હતી.તે દાણચોરીના રેકેટનો ભોગ બન્યો હોવાનું સ્વીકાર્યા પછી તે સોનાનો માલિક નથી.

૮. તેથી સરકારનું માનવું છે કે ઓરિજિનલ એડજુડિકેટિંગ ઓથોરિટીએ યોગ્ય રીતે સોનું સંપૂર્ણપણે જપ્ત કર્યું છે અને દંડ ફટકાર્યો છે.સરકાર એવું પણ માને છે કે કમિશનર (અપીલ) એ મૂળ ન્યાયનિર્ણાયક અધિકારી દ્વારા સંપૂર્ણ જપ્તીને યોગ્ય રીતે સમર્થન આપ્યું છે.જો કે, સરકાર નોંધે છે કે જ્યારે કલમ ૧૧૨ હેઠળ દંડ લાદવામાં આવે છે ત્યારે કસ્ટમ્સ એક્ટ,

૧૯૬૨ ની કલમ ૧૧૪ એએ હેઠળ સમાન ગુના માટે કોઈ દંડ લાદવાની જરૂર નથી.કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૪એએ હેઠળ લાદવામાં આવેલ દંડને રદ કરવો જરૂરી છે.

૯. (તેથી સરકારને વિવાદિત ઓર્ડર-ઇન-અપીલમાં દખલ કરવાનું કોઈ કારણ દેખાતું નથી.અપીલના આદેશને કાયદેસર અને યોગ્ય ગણવામાં આવે છે.કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૪ એએ હેઠળ લાદવામાં આવેલ રૂ. ૫,૦૦,૦૦૦-(પાંચ લાખ રૂપિયા) નો દંડ રદ કરવામાં આવ્યો છે.

૭. ઉપરોક્ત બાબતથી અસંતુષ્ટ રિટ-અરજદાર વર્તમાન રિટ-અરજી સાથે આ અદાલત સમક્ષ આવ્યો છે.

રીટ અરજદારો વતી રજૂઆતો:

૮. રિટ-અરજદાર વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી શાસ્ત્રીએ શરૂઆતમાં રજૂઆત કરી હતી કે તેઓ ત્રણ વખત રજૂઆતો કરવા માંગે છે:પ્રથમ, અધિનિયમ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૦ના સંદર્ભમાં; બીજું, અધિનિયમ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૨ના સંદર્ભમાં અને ત્રીજું, અધિનિયમ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૨૫ના સંદર્ભમાં.

૯. વિદ્વાન વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી શાસ્ત્રીએ ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી હતી કે સત્તાવાળાઓ તરફથી કરવામાં આવેલી સમગ્ર કાર્યવાહી માલની ગેરકાયદેસર જમીને કારણે દૂષિત હોવાનું કહી શકાય.શ્રી શાસ્ત્રી રજૂઆત કરશે કે કસ્ટમ્સ અધિકારીઓ માલની જમી સમયે કોઈ જમી અહેવાલ તૈયાર કરવામાં નિષ્ફળ ગયા હતા કારણ કે વાજબી માન્યતા હતી કે તે અધિનિયમ, ૧૯૬૨ હેઠળ જમ

કરવા માટે જવાબદાર હતા.શ્રી શાસ્ત્રીના જણાવ્યા અનુસાર, જમી સમયે જે કરવામાં આવ્યું હતું તે કસ્ટમ્સ વિભાગના અધિકારીઓની હાજરીમાં બે પંચ-સાક્ષીઓ દ્વારા સહી કરેલ પંચનામા તૈયાર કરવાનું હતું.તેઓ દલીલ કરશે કે અધિનિયમ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૦ (૧) ફરજિયાત છે અને સંબંધિત સમયે અલગ જમી અહેવાલ તૈયાર કરવામાં અધિકારીઓની નિષ્ફળતાએ અધિનિયમની કલમ ૧૧૦ હેઠળ જમીની સમગ્ર કાર્યવાહીને દૂષિત કરી છે.

૧૦. કાયદાની કલમ ૧૧૦ના સંદર્ભમાં તેમની રજૂઆતને મજબૂત કરવા માટે, શ્રી શાસ્ત્રીએ વર્લ્ડલાઇન ટ્રેડેક્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ ધ કમિશનર ઓફ કસ્ટમ્સના કેસમાં દિલ્લી હાઇકોર્ટના નિર્ણય પર નોંધપાત્ર આધાર રાખ્યો છે [૨૦૧૬ની રિટ પિટિશન (C) નં.૫૯૩૯,૨૫મી જુલાઈ ૨૦૧૬ના રોજ ફેસલ તા. હતી]. શ્રી શાસ્ત્રીએ ધ્યાન દોર્યું હતું કે દિલ્લી હાઇકોર્ટે તેના ચુકાદામાં, બાબુ રામ હરિ ચંદ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, ૨૦૧૪ ૩૦૪ ઇ.એલ.ટી. ૩૭૧ (ગુજરાત) ના કેસમાં આ હાઇકોર્ટના ડિવિઝન બેન્ચના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કર્યો છે, જેમાં એવો મત વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો છે કે જમી અને જમી એક જ વસ્તુ નથી અને કલમ ૧૧૦ની જોગવાઈઓ અનુસાર અલગ જમી મેમો તૈયાર કરવો પડશે.બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, ૧૩મી ઓક્ટોબર ૨૦૧૪ના જમીના આદેશને ગેરકાયદેસર ગણાવી શકાય કારણ કે તે પંચનામા-કમ-જમીનો આદેશ છે.શ્રી શાસ્ત્રીના જણાવ્યા અનુસાર, બાબૂ રામ હરિ ચંદ (ઉપરોક્ત) માં આ ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા લેવામાં આવેલો મત એ છે કે આવા સંયુક્ત આદેશની વાત સાંભળવામાં આવી નથી.સત્તામંડળને માલ જમ કરવા માટે આવી આકરી

સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવાની સત્તા માત્ર એવા કિસ્સાઓમાં આપવામાં આવી છે કે જ્યાં તેની પાસે એવું માનવાનું કારણ હોય કે માલ જપ્ત થવા માટે જવાબદાર છે.

૧૧. ઉપરોક્ત આપણને હવે શ્રી શાસ્ત્રીની બીજી રજૂઆત નોંધવા માટે લઈ જાય છે. શ્રી શાસ્ત્રી દલીલ કરશે કે જ્યારે કાયદાની કલમ ૧૨૪ હેઠળ કારણદર્શક નોટિસમાં સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવ્યું હતું કે આ ગુનો કાયદાની કલમ ૧૧૨ (બી) સાથે સંબંધિત હતો, ત્યારે ચુકાદો આપનાર સત્તાવાળાએ કાયદાની કલમ ૧૧૨ (એ) પર ચર્ચા કરવાનું ચાલુ રાખ્યું હતું. શ્રી શાસ્ત્રીના જણાવ્યા અનુસાર, અધિનિયમની કલમ ૧૧૨ની બે પેટા-કલમોનું વાંચન એ સ્પષ્ટ કરે છે કે પેટા-કલમ (એ) માં મેન્સ રીઆનું તત્વ નથી, જ્યારે પેટા-કલમ (બી) માં મેન્સ રીઆ એક આવશ્યક ભાગ છે અને આ સામાન્ય નિયમના અપવાદોમાંનો એક છે કે નાણાકીય કાયદાઓમાં જરૂરી મેન્સ રીઆ ધારવામાં આવે છે. ટૂંકમાં, શ્રી શાસ્ત્રીની દલીલ એ છે કે જ્યારે કસ્ટમ્સ વિભાગે કાયદાની કલમ ૧૧૨ (એ) ના ઉદ્ધંધનનો આરોપ લગાવ્યો છે, ત્યારે મેન્સ રિયાના તત્વની હાજરી સ્થાપિત કરવાની જવાબદારી તેમના પર રહેશે, જે તેઓ પ્રથમ દૃષ્ટિએ સૂચવવામાં પણ નિષ્ફળ રહ્યા છે. તેઓ એવી દલીલ કરશે કે વિભાગ કોઈ પુરાવા રજૂ કરવામાં નિષ્ફળ ગયો છે જે દૂરથી પણ સૂચવે છે કે પ્રશ્નમાંનું સોનું અપ્રમાણિક હેતુથી છુપાવવામાં આવ્યું હતું.

૧૨. શ્રી શાસ્ત્રીના જણાવ્યા અનુસાર, દંડની કલમ ૧૧૨ (બી) (ii) હેઠળ જ લાદવામાં આવી શક્યો હોત. શ્રી શાસ્ત્રીના જણાવ્યા અનુસાર, સંબંધિત માલ

પ્રતિબંધિત માલ ન હતો અને તેથી, કલમ ૧૧૨ ની પેટા-કલમ (બી) ની પેટા-કલમો (i), (iii), (iv) અને (v) હેઠળ દંડ લાદવાનો કોઈ અવકાશ નહોતો.

૧૩. શ્રી શાસ્ત્રીની ત્રીજી અને છેલ્લી દલીલ અધિનિયમ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૨૫ના સંદર્ભમાં છે. શ્રી શાસ્ત્રીના જણાવ્યા અનુસાર, વિષયવસ્તુની કલમ ૧૨૫ એ સ્પષ્ટપણે સ્પષ્ટ કરે છે કે જ્યાં માલ "પ્રતિબંધિત" છે, ત્યાં ન્યાયનિર્ણાયક સત્તાધિકારી માલિકને વિકલ્પ આપી શકે છે, અથવા જ્યાં માલિકની જાણ નથી, તે વ્યક્તિ કે જેની પાસેથી માલ જપ્ત કરવામાં આવ્યો છે, તે જપ્ત કરવાના બદલામાં ઉપરોક્ત અધિકારીને યોગ્ય લાગે તેટલો દંડ ચૂકવવાનો વિકલ્પ આપશે. તેઓ એવી દલીલ કરશે કે અપીલ સત્તામંડળે ૮ ડિસેમ્બર, ૨૦૧૫ના રોજ આપેલા આદેશમાં ઘણા શબ્દોમાં કહ્યું છે કે આ સોનું "પ્રતિબંધિત" વસ્તુ નથી અને તેની આયાત કરી શકાય છે, પરંતુ આવી આયાત અમુક પ્રતિબંધોને આધીન છે અને જો એરપોર્ટ પર તેની માન્ય જાહેરાત કર્યા વિના તેને છુપાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે તો તે સંપૂર્ણ જપ્તી માટે જવાબદાર રહેશે. શ્રી શાસ્ત્રીના જણાવ્યા અનુસાર, અપીલ અધિકારી દ્વારા નોંધાયેલા આવા તારણોને કાયદા અનુસાર ન કહી શકાય.

૧૪. ઉપર નોંધાયેલી ત્રણ રજૂઆતો સિવાય, રિટ-અરજદાર વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વિદ્વાન કાઉન્સેલ દ્વારા અન્ય કોઈ રજૂઆતો કરવામાં આવી ન હતી.

વિશ્લેષણ:

૧૫. અમે પહેલા કલમ ૧૧૦ ના સંદર્ભમાં રજૂઆત સાથે વ્યવહાર કરીશું.રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી પરથી એવું લાગે છે કે રિટ-અરજદારે અમદાવાદ એરપોર્ટ પર પહોંચ્યા પછી ગ્રીન ચેનલની પસંદગી કરી હતી.તેણે ભારતીય કસ્ટમ્સ ઘોષણા ફોર્મ (ફોર્મ-૧) ભર્યું હતું, જેમાં તેણે જાહેર કર્યું હતું કે તે કોઈ પણ કરપાત્ર માલ લઈ રહ્યો નથી/તેના કબજામાં નથી.રિટ-અરજદારની હિલચાલ શંકાસ્પદ હોવાનું જણાતાં, તેને તેની બેગની તપાસ માટે લાલ ચેનલ તરફ વાળવામાં આવ્યો હતો.જ્યારે તેનો માર્ગ બદલવામાં આવ્યો ત્યારે કસ્ટમ્સ અધિકારીઓએ બે સ્વતંત્ર પંચ-સાક્ષીઓની હાજરીમાં સમગ્ર કાર્યવાહીનો વિગતવાર પંચનામા દોરવાનું યોગ્ય માન્યું.જ્યારે હેન્ડબેગ/ચેક-ઇન બેગને સ્કીનીંગ મશીનમાં મૂકવામાં આવી હતી, ત્યારે એક હેન્ડબેગ અને એક ચેક-ઇન બેગની આસપાસ ધાતુના વાયરની છબી સ્કીનીંગ મશીન પર દેખાઈ હતી, જે બેગમાં સોનું હોવાની છાપ જેવી હતી.તે સમયથી, અંત સુધી જે પણ થયું તે બે પંચ-સાક્ષીઓ તેમજ એસ.વી.પી.આઇ.એ., અમદાવાદ ખાતે ફરજ પરના એર કસ્ટમ્સ અધિકારીઓ દ્વારા વિધિવત હસ્તાક્ષરિત પંચનામામાં યોગ્ય રીતે નોંધવામાં આવ્યું છે.આપણે પંચનામાનો સંબંધિત ભાગ નીચે પ્રમાણે ટાંકી શકીએ છીએ:

"એલ્યુમિનિયમ પાવડર કોટેડ ગોલ્ડ વાયર સ્પીકાર્ય સામાનનો ભાગ નથી અને જમી માટે જવાબદાર છે એવી વાજબી માન્યતા હેઠળ કસ્ટમ અધિકારીઓ દ્વારા માલ જપ્ત કરવામાં આવે છે.પરિણામે, કસ્ટમ્સ સામાન નિયમો ૧૯૮૮ના નિયમો અને વિનિયમોના ઉપરોક્ત ઉલ્લંઘનને ધ્યાનમાં રાખીને, પંચનામામાં વર્ણવ્યા મુજબ મુસાફર પાસેથી જપ્ત કરવામાં આવેલી ઉપરોક્ત વસ્તુઓ (એલ્યુમિનિયમ પાવડર કોટેડ ગોલ્ડ વાયર અને તેની પેકિંગ સામગ્રી) ને કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની જોગવાઈઓ હેઠળ

જમી હેઠળ મૂકવામાં આવે છે, કારણ કે તે કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની જોગવાઈઓ હેઠળ જમી માટે જવાબદાર છે કારણ કે ઉપરોક્ત માલની દાણચોરીનો પ્રયાસ કસ્ટમ્સ સમક્ષ જાહેર ન કરીને કરવામાં આવ્યો હતો.

પરિશિષ્ટ-Aમાં ઉલ્લેખિત વસ્તુઓ અને થેલીઓને વધુ તપાસ માટે જમ કરવામાં આવે છે અને તપાસ પછી કપડાં, ખોરાક અને અન્ય પરચુરણ વસ્તુઓ જેવી અન્ય વસ્તુઓ સ્વતંત્ર પંચોની હાજરીમાં શ્રી અબ્દુલ હુસૈન સૈફુદ્દીન હમીદને પરત કરવામાં આવે છે.

ઉપરોક્ત એલ્યુમિનિયમ પાવડર કોટેડ ગોલ્ડ વાયર એક પ્લાસ્ટિકના કન્ટેનરમાં સ્વતંત્ર પંચાની હાજરીમાં તેમજ ઉપરોક્ત મુસાફરની હાજરીમાં પેક કરવામાં આવે છે જેને કસ્ટમ્સ લાક સીલથી યોગ્ય રીતે સીલ કરવામાં આવે છે અને પેકિંગ સ્લિપને ઉપરોક્ત બોક્સ પર યોગ્ય રીતે ચોંટાડવામાં આવે છે.અમે પંચો અને શ્રી અબ્દુલ હુસૈન સૈફુદ્દીન હમીદ ઉપરોક્ત માલ ધરાવતા પ્લાસ્ટિકના ડબ્બાને સીલ કરવાથી સંતુષ્ટ છીએ.

પંચનામાની કાર્યવાહી પૂર્ણ કરતા પહેલા, કસ્ટમ્સ અધિકારીઓ, અમારી હાજરીમાં, ફરી એકવાર શ્રી અબ્દુલ હુસૈન સૈફુદ્દીન હમીદને તેમની વ્યક્તિગત શોધની રજૂઆત કરે છે, જેને તેઓ નકારે છે.

પંચનામા ૨૭.૦૪.૨૦૧૪ ના ૦૫.૧૫ વાગ્યે ૩૩ થયો અને ૧૨.૦૦ વાગ્યે સમાપ્ત થયો.૨૭.૦૪.૨૦૧૪.આ પંચનામા સ.વ.પ.આં. એરપોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે આવેલી કસ્ટમ્સની કચેરીમાં સ્થાપિત કમ્પ્યુટર પર રેકૉર્ડ કરવામાં આવે છે, જેના માટે અમે પંચાઓએ અમારી સંમતિ આપી છે.અમે પંચનામાનું વાંચન કર્યું છે અને તે અમારા સંસ્કરણ/નિરીક્ષણ મુજબ સાચું હોવાનું જાણવા મળ્યું છે.પંચનામાની કાર્યવાહી દરમિયાન અમારી હાજરીની નિશાની તરીકે, તેમજ આ પંચનામાની ચોકસાઈની નિશાની તરીકે, અમે પંચોએ પંચનામાના દરેક પૃષ્ઠ પર અમારી તારીખની સહી કરી હતી.

૧૬. અમે કસ્ટમ્સ અધિકારીઓ દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલી બે પેકિંગ યાદીઓ,
એટલે કે બેગ નં. ૧ અને બેગ નં. ૨ નો પણ ઉલ્લેખ કરી શકીએ છીએ:

“પેકેજિંગ લિસ્ટ
બોક્સ – ૦૧

પેક્સનું નામ:	હમીદ અબ્દુલ હુસૈન સૈફુદ્દીન
પેક્સનું સરનામું	૨૦/૫૯૫ હિન્દુ મોચી મોહલા, પત્રી ગ્રામ ચોક, સદર કોતવાલી, અજમેર, રાજસ્થાન
પાસપોર્ટ નં.	ઝેડ ૨૫૧૦૧૮૯
માલનું વર્ણન	એલ્યુમિનિયમ પાવર કોટેડ ગોલ્ડ વાયર (૧૭૫૩.૫૪ ગ્રામ)
માલની કિંમત	માર્કેટ વેલ્યુ – રૂ.૫૨,૬૦,૬૨૦/- ટેરિફ વેલ્યુ – રૂ.૪૫,૯૫,૧૧૬/-
અટકાયતનું કારણ	તા. ૨૭/૦૪/૨૦૧૪ રોજના પંચનામા અન્યથે જમી
ડિપાર્ચરની છેલ્લી તારીખ	૨૧ માર્ચ ૨૦૧૪
ફ્લાઈટ નં.	જી૯-૪૮૩
વેરહાઉસ એન્ટ્રી નં. અને તારીખ	૯૭૧/૨૭-૦૪-૨૦૧૪

“પેકેજિંગ લિસ્ટ
બોક્સ – ૦૨

પેક્સનું નામ:	હમીદ અબ્દુલ હુસૈન સૈફુદ્દીન
પેક્સનું સરનામું	૨૦/૫૯૫ હિન્દુ મોચી મોહલા, પત્રી ગ્રામ ચોક, સદર કોતવાલી, અજમેર, રાજસ્થાન
પાસપોર્ટ નં.	ઝેડ ૨૫૧૦૧૮૯
માલનું વર્ણન	૧. સેમસંગ મોબાઈલ આઈ.એમ.ઈ.આઈ. નં. ૩૫૩૮૨૪૫૦૭૯૮૧૧૧ મોબાઈલ નં. ૯૯૯૩૧૨૨૦૫૨ ૨. સેમસંગ મોબાઈલ આઈ.એમ.ઈ.આઈ. નં. ૩૫૩૭૪૩૦૫૩૦૨૮૮૬૪/૦૧ મોબાઈલ નં. ૯૮૭૯૧૧૨૨૭૬

	૩. પાસપોર્ટ નં. ઝેડ૨૫૧૦૧૮૯
	૪. જેમાં સોનાના વાયર્સ સંતાડ્યા હતા તે બેગ્સ કુલ નંગ ૨.
માલની કિંમત	માર્કેટ વેલ્યુ - રૂ.૫૨,૬૦,૬૨૦/- ટેરિફ વેલ્યુ - રૂ.૪૫,૯૫,૧૧૬/-
અટકાયતનું કારણ	તા. ૨૭/૦૪/૨૦૧૪ રોજના પંચનામા અન્વયે જમી
ડિપાર્ચરની છેલ્લી તારીખ	૨૧ માર્ચ ૨૦૧૪
ફ્લાઈટ નં.	જી૯-૪૮૩
વેરહાઉસ એન્ટ્રી નં. અને તારીખ	૯૭૧/૨૭-૦૪-૨૦૧૪

૧૭. તે અમુક હદ સુધી સાચું છે કે કોઈ અલગ જમી મેમો તૈયાર કરવામાં આવ્યો ન હતો.પંચનામામાં ખાસ કરીને નોંધવામાં આવ્યું છે કે માલ જમ કરવા માટે જવાબદાર છે તે વ્યક્તિલક્ષી સંતોષ.મુખ્ય પ્રશ્ન એ છે કે શું પંચનામાની સાથે અલગ જમી મેમો દોરવામાં સંબંધિત અધિકારીની ભૂલ કે નિષ્ફળતા જમીને ગેરકાયદેસર બનાવશે અને તે રીતે જમ કરેલા માલની જમી સુધીની તમામ અનુગામી કાર્યવાહીને દૂષિત કરશે.

"૧૧૦. માલ, દસ્તાવેજો અને વસ્તુઓની જમી.

(૧) જો યોગ્ય અધિકારી પાસે એવું માનવાનું કારણ હોય કે આ અધિનિયમ હેઠળ કોઈ પણ માલ જમ કરવા માટે જવાબદાર છે, તો તે આવા માલને જમ કરી શકે છે:

પરંતુ જ્યાં આવી કોઈ ચીજવસ્તુ જમ કરવી વ્યવહાર ન હોય ત્યાં યોગ્ય અધિકારી માલના માલિકને આદેશ આપી શકે છે કે તે આવા અધિકારીની અગાઉની પરવાનગી સિવાય માલને દૂર કરશે નહીં, તેની સાથે ભાગ લેશે નહીં અથવા અન્યથા તેની સાથે વ્યવહાર કરશે નહીં.

(૨) જો પેટા-કલમ (૧) હેઠળ કોઈ માલ જમ કરવામાં આવે અને માલ જમ થયાના છ મહિનાની અંદર કલમ ૧૨૪ની કલમ (એ) હેઠળ તેના સંબંધમાં કોઈ નોટિસ આપવામાં ન આવે, તો તે માલ તે વ્યક્તિને પરત કરવામાં આવશે કે જેના કબજામાંથી તે જમ કરવામાં આવ્યો હતો:

પરંતુ ઉપરોક્ત છ મહિનાનો સમયગાળો, પર્યાપ્ત કારણ દર્શાવ્યા પછી, કસ્ટમ્સ કલેક્ટર દ્વારા છ મહિનાથી વધુ ન હોય તેવા સમયગાળા માટે લંબાવી શકાય છે.

(૩) યોગ્ય અધિકારી કોઈપણ દસ્તાવેજો અથવા વસ્તુઓને જમ કરી શકે છે, જે તેમના મતે, આ અધિનિયમ હેઠળની કોઈપણ કાર્યવાહી માટે ઉપયોગી અથવા સંબંધિત હશે.

(૪) જે વ્યક્તિની કસ્ટડીમાંથી પેટા-કલમ (૩) હેઠળ કોઈ દસ્તાવેજો જમ કરવામાં આવે છે તે વ્યક્તિ કસ્ટમ્સ અધિકારીની હાજરીમાં તેની નકલો બનાવવા અથવા તેમાંથી અર્ક લેવાનો હકદાર રહેશે.

૧૮. કલમ ૧૧૦ માલ [પેટા-કલમ (૧)] અને દસ્તાવેજો અથવા વસ્તુઓ [પેટા-કલમ (૩)] ની જમી સાથે સંબંધિત છે.

૧૯. પેટા-કલમ (૧) હેઠળ, યોગ્ય અધિકારી પાસે આવી ચીજવસ્તુઓ જમ કરવાની સત્તા હોય છે, જેને તેઓ કલમ ૧૪ હેઠળ જમ કરવા માટે જવાબદાર માને છે.

૨૦. પેટા-કલમ (૨) માં માલ જમ થયાની તારીખના છ મહિનાની અંદર કલમ ૧૨૪ની કલમ (એ) હેઠળ નોટિસની સેવાની જરૂર છે અને જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે જો ચોક્કસ સમયગાળાની અંદર આવી કોઈ નોટિસ આપવામાં ન

આવે તો માલ તે વ્યક્તિને પરત કરવામાં આવશે કે જેના કબજામાંથી તે જમ કરવામાં આવ્યો હતો.

૨૧. પેટા-કલમ (૨) ની જોગવાઈ હેઠળ, ઉપરોક્ત છ મહિનાનો સમયગાળો, પર્યાપ્ત કારણ દર્શાવ્યા પછી, કસ્ટમ્સ કલેક્ટર દ્વારા છ મહિનાથી વધુ ન હોય તેવા સમયગાળા માટે લંબાવી શકાય છે.

૨૨. પેટા-કલમ (૩) યોગ્ય અધિકારીને કોઈપણ દસ્તાવેજો અથવા વસ્તુઓ જમ કરવાની સત્તા આપે છે, જે તેમના મતે, કાયદા હેઠળની કોઈપણ કાર્યવાહી માટે ઉપયોગી અથવા સુસંગત હશે.

૨૩. પેટા-કલમ (૧) હેઠળ માલ જમ કરવા માટે યોગ્ય અધિકારી પાસે એવું માનવાનું કારણ હોવું જોઈએ કે જમ કરવા માટે પ્રસ્તાવિત માલ જમ કરવા માટે જવાબદાર છે.

૨૪. માલની જમી માટે, સંબંધિત અધિકારી પાસે એવું માનવાનું કારણ હોવું જોઈએ કે ઉપરોક્ત માલ અયોગ્ય રીતે આયાત કરવામાં આવ્યો છે અને એવી સામગ્રી પણ હોવી જોઈએ કે જેના પર સંબંધિત અધિકારી આવી માન્યતા બનાવી શક્યા હોત [એમ. એ. રશીદ વિરુદ્ધ કેરળ રાજ્ય, (૧૯૭૪) એ.આઈ.આર. એસ.સી. ૨૨૪૯; એ.આઈ.આર. ૧૯૬૭ એસ.સી. ૨૯૫ [એલ.ક્યુ./એસ.સી./૧૯૬૬/૧૩૨] પણ જુઓ.

૨૫. કલમ ૧૨૪ હેઠળ કાર્યવાહી કરવા માટે કલમ ૧૧૦ હેઠળ અલગ જમી મેમો કાઢવામાં ભૂલ અથવા નિષ્ફળતા એ દલીલ સ્વીકારવા માટે કોઈ

વાજબીપણું નથી.આ બંને વિભાગો એકબીજાથી સંપૂર્ણપણે સ્વતંત્ર છે.આ દલીલમાં કોઈ તથ્ય નથી કે જો કલમ ૧૧૦ હેઠળ કોઈ અલગ જમી મેમો તૈયાર કરવામાં ન આવે, તો તે પોતે જ માલની જમીને ગેરકાયદેસર બનાવશે અને વસિયતનામાની કલમ ૧૨૪ હેઠળ સત્તાધિકારીને પણ જમીની કાર્યવાહી અથવા દંડ લાદવા સાથે આગળ વધવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી.કલમ ૧૧૨ અને કલમ ૧૨૪માં અનુક્રમે વપરાયેલા શબ્દો "કોઈપણ માલ" અને "કોઈપણ વ્યક્તિ" છે.આ શબ્દો સૌથી વ્યાપક મહત્વ ધરાવે છે અને તેનો મર્યાદિત અર્થ આપી શકાતો નથી.આ જોગવાઈઓમાં એવું કંઈ નથી જે સૂચવે કે જે માલના સંબંધમાં અનુક્રમે કલમ ૧૧૧ અને કલમ ૧૧૨ હેઠળ જમી અથવા દંડનો આદેશ પસાર કરી શકાય છે તે માલની કલમ ૧૧૦ની જોગવાઈઓ હેઠળ જમ કરાયેલો માલ હોવો જોઈએ.આ અદાલત માટે એવો મત રાખવો ખૂબ જ વધારે હશે કે અલગ જમી મેમોની ગેરહાજરીમાં સત્તાવાળાઓ માલની જમીના હેતુથી આગળ વધી શક્યા ન હોત અથવા અધિકારક્ષેત્ર ધારણ કરી શક્યા ન હોત."જમ કરવાનો અર્થ થાય છે સામાન અથવા મિલકતને જાહેર ક્ષેત્રમાં જમ કરવાનો નિર્ણય લેવો અને માલિકને તેની માલિકીના અધિકારથી વંચિત કરવો.એવું ન કહી શકાય કે માલની જમીનો ચુકાદો માલની જમી વગર પણ રેકૉર્ડ કરી શકાય છે.તેવી જ રીતે, જ્યારે માલ જમ કરવામાં આવ્યો ન હોય ત્યારે પણ વ્યક્તિગત દંડ લાદવામાં આવી શકે છે.આવી પરિસ્થિતિ કલમ ૧૧૨ની કલમ (બી) દ્વારા ધ્યાનમાં લેવામાં આવી છે.

૨૬. ઉપરોક્ત સંદર્ભમાં, અમે જે.કે. બારડોલિયા મિલ્સ વિરુદ્ધ એમ.એલ. ખુંગર, ડેપ્યુટી કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એન્ડ કસ્ટમ્સ, ૧૯૭૫ ૧૬ જી.એલ.આર. ૧૧૯ ના કેસમાં આ હાઈકોર્ટના ડિવિઝન બેન્ચના નિર્ણયનો સંદર્ભ લઈ શકીએ છીએ અને તેના પર આધાર રાખી શકીએ છીએ. [આ કેસમાં, અરજદાર વતી મુખ્ય દલીલ એ હતી કે વિવાદિત માલસામાનને કસ્ટમ્સ સત્તાવાળાઓ દ્વારા ૨૯ મે, ૧૯૬૯ના રોજ જપ્ત કરવામાં આવ્યો હતો, જ્યારે કલમ ૧૨૪(૧)(એ) દ્વારા ધ્યાનમાં લેવામાં આવેલી નોટિસને કલમ ૧૧૦ સાથે વંચાણે લેતાં ૧૯ ડિસેમ્બર, ૧૯૬૯ના રોજ આપવામાં આવી હતી, એટલે કે કલમ ૧૧૦માં પૂરા પાડવામાં આવેલ છ મહિનાના સમયગાળા પછી અને તેથી, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ઉપરોક્ત નોટિસ અમાન્ય અને ગેરકાયદેસર હતી.અદાલત સમક્ષ એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે તેના પરિણામો બે ગણા હશે; (૧) કાયદાની કલમ ૧૧૦ (૨) ની જોગવાઈઓ હેઠળ જપ્ત કરાયેલ માલ પરત કરવાનો હકદાર બનવાનો અરજદારનો અધિકાર, અને (૨) પ્રતિવાદીઓ (કસ્ટમ્સ સત્તાવાળાઓ) ને આવા માલના સંબંધમાં કોઈપણ તપાસ કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો હતો.અદાલત સમક્ષ એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે વિવાદમાં રહેલા માલના સંબંધમાં કલમ ૧૧૧ અથવા ૧૧૨ હેઠળ જપ્તી અથવા દંડ વસૂલવાનો કોઈ આદેશ પસાર થઈ શક્યો ન હોત કારણ કે અરજદાર કલમ ૧૧૦ ની જોગવાઈઓ હેઠળ માલની પુનઃસ્થાપના માટે હકદાર હતો.આ અદાલતની ખંડપીઠે ઉપરોક્ત તમામ નોંધાયેલી રજૂઆતોને નકારી કાઢતી વખતે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

"તે દલીલોની પ્રશંસા કરવા માટે, કાયદાની કલમ ૧૧૦, ૧૧૨ અને ૧૨૪ ની સંબંધિત જોગવાઈઓનો સંદર્ભ લેવો જરૂરી છે જે નીચે મુજબ છે:

૧૧૦(૧). જો યોગ્ય અધિકારી પાસે એવું માનવાનું કારણ હોય કે આ અધિનિયમ હેઠળ કોઈ પણ માલ જપ્ત કરવા માટે જવાબદાર છે, તો તે આવા માલને જપ્ત કરી શકે છે:

પરંતુ જ્યાં આવી કોઈ ચીજવસ્તુ જપ્ત કરવી વ્યવહારુ ન હોય ત્યાં યોગ્ય અધિકારી માલના માલિકને આદેશ આપી શકે છે કે તે આવા અધિકારીની અગાઉની પરવાનગી સિવાય માલને દૂર કરશે નહીં, તેની સાથે ભાગ લેશે નહીં અથવા અન્યથા તેની સાથે વ્યવહાર કરશે નહીં.

(૨) જો પેટા-કલમ (૧) હેઠળ કોઈ માલ જપ્ત કરવામાં આવે અને માલ જપ્ત થયાના છ મહિનાની અંદર કલમ ૧૨૪ની કલમ (એ) હેઠળ તેના સંબંધમાં કોઈ નોટિસ આપવામાં ન આવે, તો તે માલ તે વ્યક્તિને પરત કરવામાં આવશે કે જેના કબજામાંથી તે જપ્ત કરવામાં આવ્યો હતો:

પરંતુ ઉપરોક્ત છ મહિનાનો સમયગાળો, પર્યાપ્ત કારણ દર્શાવ્યા પછી, કસ્ટમ્સ કલેક્ટર દ્વારા છ મહિનાથી વધુ ન હોય તેવા સમયગાળા માટે લંબાવી શકાય છે.

૧૧૨. માલ વગેરેની અયોગ્ય આયાત માટે દંડ. કોઈપણ વ્યક્તિ,
—

(એ) જે કોઈ પણ માલના સંબંધમાં, કોઈ પણ કાર્ય અથવા ચૂક કરે છે અથવા કરવાનું ટાળે છે, તે આવા માલને કલમ ૧૧૧ હેઠળ જપ્તી માટે જવાબદાર બનાવશે અથવા આવા કાર્યને કરવા અથવા છોડી દેવા માટે પ્રોત્સાહન આપશે; અથવા

(બી) જે કબજો મેળવે છે અથવા કોઈપણ રીતે વહન, દૂર કરવા, જમા કરવા, આશ્રય આપવા, રાખવા, છુપાવવા, વેચાણ અથવા ખરીદીમાં અથવા કોઈપણ અન્ય રીતે કોઈ પણ માલ સાથે વ્યવહાર કરે છે, જેને તે જાણે છે અથવા જે માને છે કે કલમ ૧૧૧ હેઠળ જપ્તી માટે જવાબદાર છે, તે જવાબદાર રહેશે: –

(૧) જે માલસામાનના સંબંધમાં આ અધિનિયમ અથવા હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદા હેઠળ કોઈ પ્રતિબંધ લાગુ હોય તેવા માલસામાનના કિસ્સામાં, માલના મૂલ્યના પાંચ ગણા અથવા એક હજાર રૂપિયા, જેમાંથી જે વધારે હોય તેનાથી વધુ ન હોય તે દંડ;

(૨) પ્રતિબંધિત ચીજવસ્તુઓ સિવાયની ફરજિયાત ચીજવસ્તુઓના કિસ્સામાં, આવી ચીજવસ્તુઓ પરની ફરજના પાંચ ગણાથી વધુ ન હોય તેવો દંડ અથવા એક હજાર રૂપિયા, જેમાંથી જે વધારે હોય તે.

૧૨૪. માલ વગેરેની જપ્તી પહેલાં કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવી.

આ પ્રકરણ હેઠળ કોઈ પણ માલ જપ્ત કરવાનો અથવા કોઈ પણ વ્યક્તિ પર કોઈ દંડ લાદવાનો કોઈ આદેશ કરવામાં આવશે નહીં સિવાય કે માલનો માલિક અથવા આવી વ્યક્તિ –

(એ) જે આધારો પર માલ જપ્ત કરવાની અથવા દંડ લાદવાની દરખાસ્ત કરવામાં આવી છે તેની લેખિત સૂચના આપવામાં આવે;

(બી) જપ્તી અથવા તેમાં ઉલ્લેખિત દંડ લાદવાના આધારો સામે નોટિસમાં નિર્દિષ્ટ કરી શકાય તેવા વાજબી સમયની અંદર લેખિતમાં રજૂઆત કરવાની તક આપવામાં આવે છે; અને

(સી) આ બાબતમાં સુનાવણીની વાજબી તક આપવામાં આવે છે:

પરંતુ કલમ (એ) માં ઉલ્લેખિત નોટિસ અને કલમ (બી) માં ઉલ્લેખિત રજૂઆત, સંબંધિત વ્યક્તિની વિનંતી પર મૌખિક હોઈ શકે છે.

ઉપરોક્ત જોગવાઈઓનું સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા કસ્ટમ્સના સહાયક કલેક્ટર વિરુદ્ધ ચેરોન દાસ મલ્હોત્રા, (૧૯૭૨) એ. આઈ. આર. એસ. સી. ૬૮૯ના કેસમાં અર્થઘટન કરવામાં આવ્યું છે અને સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલો મત એ છે કે જે વ્યક્તિ પાસેથી માલ જપ્ત કરવામાં આવે છે તે વ્યક્તિ માલની પુનઃસ્થાપના માટે હકદાર છે જો કલમ ૧૧૦ સાથે વાંચી શકાય તેવી કલમ ૧૨૪ હેઠળ છ મહિનાની નિર્ધારિત સમય મર્યાદામાં કોઈ કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવામાં ન આવે. કોર્ટ દ્વારા વધુમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે કલમ ૧૧૦ની પેટા-કલમ (૨) ની જોગવાઈ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને સમયમર્યાદા વધુ છ મહિના સુધી લંબાવી શકાય છે, જો તે વ્યક્તિ કે જેની પાસેથી માલ જપ્ત કરવામાં આવે છે તેને આવા વિસ્તરણ સામે કારણ બતાવવાની તક આપવામાં આવે તો જ. જો આવી તક આપવામાં આવી હોય અને કસ્ટમ્સના કલેક્ટર તેમની સમક્ષ મૂકવામાં આવેલી સામગ્રીના આધારે નિષ્કર્ષ પર આવે કે તે સમય વધારવા માટે યોગ્ય કેસ છે અને સમય આપવા માટે પૂરતું કારણ દર્શાવવામાં આવ્યું છે, તો કલેક્ટર સમય લંબાવી શકે છે. પરંતુ એવા કિસ્સામાં કે જ્યાં કલેક્ટર જેની પાસેથી માલ જપ્ત કરવામાં આવે છે તે વ્યક્તિને આવા વિસ્તરણ સામે કારણ દર્શાવવાની કોઈ તક આપ્યા વિના સમય લંબાવે છે, ત્યારે વિસ્તરણનો આદેશ ગેરકાયદેસર, અધિકાર બહારનો અને અમાન્ય છે. વર્તમાન કેસમાં વિવાદિત માલ ૨૬ મે, ૧૯૬૯ના રોજ જપ્ત કરવામાં આવ્યો હતો અને કલમ ૧૨૪ સાથે વંચાણે લેતાં કલમ ૧૧૦ હેઠળ કારણદર્શક નોટિસ ૧૯ ડિસેમ્બર, ૧૯૬૯ના રોજ જારી કરવામાં આવી હતી. તે બે તારીખો વચ્ચે, કસ્ટમ્સ અને સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝના કલેક્ટરે ૨૭ નવેમ્બર, ૧૯૬૯ના રોજ આદેશ નં. ૮/૧૦-૨૭૨ Cus/૬૯ પસાર કર્યો હતો, જેમાં અરજદારને નોટિસ આપ્યા વિના

કલમ ૧૧૦ હેઠળ નિર્ધારિત કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવાનો સમયગાળો લંબાવવામાં આવ્યો હતો.પરિણામ એ છે કે કસ્ટમ્સ અને સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝના કલેક્ટર દ્વારા ૨૭ નવેમ્બર, ૧૯૬૮ના રોજ કલમ ૧૧૦માં આપવામાં આવેલા છ મહિનાના સમયગાળાને ૨૬ નવેમ્બર, ૧૯૬૮થી બે મહિના સુધી લંબાવવાનો આદેશ કલમ ૧૧૦ (૨) ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને ખરાબ અને ગેરકાયદેસર છે.પરંતુ પછી પ્રશ્ન એ ઊભો થાય છે કે શું અરજદાર જમ કરેલ માલ પરત કરવાનો હકદાર છે, એકવાર જમીનો આદેશ કલમ ૧૧૦ હેઠળ પસાર થઈ જાય.જ્યાં સુધી કલમ ૧૧૦નો સંબંધ છે ત્યાં સુધી તે માલની જમી અને તેને પરત કરવા સાથે સંબંધિત છે.બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો જો ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ સંતોષાતી ન હોય તો જમ કરાયેલ માલ પરત કરવો પડશે.માલની જમી સાથેના વ્યવહારોની કલમ ૧૧૦.જમી અને દંડ લાદવાની સાથે વ્યવહારોની કલમ ૧૨૪.માલની જમી અને માલની જમી અથવા દંડ લાદવા સંબંધિત જોગવાઈઓ અલગ અલગ સ્તરે છે.કલમ ૧૨૪ કોઈ પણ સમયગાળાને નિર્ધારિત કરતી નથી કે જેમાં તેના દ્વારા જરૂરી નોટિસ આપવી પડે.કલમ ૧૧૦ (૨) માં નિર્ધારિત સમયગાળો માત્ર માલની જમીને અસર કરે છે, નોટિસની માન્યતાને નહીં.આંક કેસમાં જમીની કાર્યવાહી પછી જમી અને દંડ લાદવાની કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવી હતી અને કાર્યવાહી જમી અને દંડ લાદવાના આદેશમાં સમાપ્ત થઈ હતી.માલ જમ કરવાનો આદેશ પહેલેથી જ આપવામાં આવ્યો હોવાથી કાયદાની કલમ ૧૧૦માં જણાવ્યા મુજબ છ મહિનાના સમયગાળા પછી માલ પરત કરવાનો પ્રશ્ન ટકી શકતો નથી.અમારા ભાઈ શ્રી એમ. પી. ઠક્કર અને મારી બનેલી ખંડપીઠે ૧૦ એપ્રિલ, ૧૯૭૩ના રોજ (વાસા ભાજા વિ. બી. તાવડે) ફેસલ તા. કરેલી વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૫૫૫/૧૯૭૧ માં કસ્ટમ ઓથોરિટી દ્વારા ૧૦ જૂન, ૧૯૬૮ના રોજ વાસા ભોજા પાસેથી જમ કરવામાં આવેલી ૨ ચાંદીની સળીઓ પરત કરવા અંગે પ્રશ્ન ઊભો થયો હતો.૨ ચાંદીની સળીઓ પરત કરવાના દાવાને અદાલત

દ્વારા બે આધારો પર નકારી કાઢવામાં આવ્યો હતો, એટલે કે, (૧) વાસા ભોજ માલ પરત કરવાનો હકદાર હતો તે પ્રશ્ન વિવાદિત પ્રશ્ન પર આધારિત હતો કે શું ૨ ચાંદીની સળીઓ વાસા ભોજની હતી કે તેની માલિકીની હતી, અને (૨) તેની જમીનો આદેશ પહેલેથી જ પસાર થઈ ચૂક્યો હતો.તેથી, આ નિર્ણય અમારા નિષ્કર્ષને સમર્થન આપે છે કે એકવાર કલમ ૧૧૧ ની જોગવાઈઓ હેઠળ માલ જમ કરવાનો આદેશ પસાર થઈ જાય, તો કલમ ૧૧૦ માં ઉદ્દેશિત સમયગાળાની સમાપ્તિ પછી માલ પરત કરવાનો પ્રશ્ન ટકી શકે નહીં.

૨. ત્યારબાદ અરજદારના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા દલીલ કરવામાં આવી હતી કે વિવાદમાં રહેલા માલના સંબંધમાં કલમ ૧૧૧ અથવા ૧૧૨ હેઠળ જમી અથવા દંડ વસૂલવાનો કોઈ આદેશ પસાર કરી શકાયો ન હોત કારણ કે અરજદાર કલમ ૧૧૦ ની જોગવાઈઓ હેઠળ માલની પુનઃસ્થાપના માટે હકદાર હતો.એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કલમ ૧૧૦ પ્રકરણ ૧૩માં સમાવિષ્ટ છે, જેમાં તપાસ, જમી અને ધરપકડ માટેની જોગવાઈઓ છે.પ્રકરણ ૧૪ માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ જે પ્રકરણ ૧૩ ની જોગવાઈઓને અનુસરે છે તે માલની જમી, વાહનવ્યવહાર અને દંડ લાદવાની જોગવાઈ કરે છે.તેથી, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કલમ ૧૧૧,૧૧૨ અને ૧૨૪ હેઠળ જમી અથવા દંડ લાદવાનો આદેશ ફક્ત કલમ ૧૧૦ હેઠળ જમ કરવામાં આવેલા માલના સંદર્ભમાં જ પસાર કરી શકાય છે.વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે, જે વ્યક્તિની પાસેથી માલ જમ કરવામાં આવે છે તે વ્યક્તિને સમયના પ્રવાહ દ્વારા માલની પુનઃસ્થાપનનો અધિકાર હોય તો, આવી વ્યક્તિને કાયદાની કલમ ૧૧૦ હેઠળ ફરીથી જમીનો આદેશ આપવો જોઈએ, અને જ્યાં સુધી માલ જમ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી જમીનો અથવા દંડ લાદવાનો કોઈ આદેશ કાયદાની કલમ ૧૧૧ અને ૧૧૨ હેઠળ પસાર કરી શકાતો નથી.અરજદાર વતી રજૂ કરવામાં આવેલી ઉપરોક્ત દલીલો સ્વીકારી શકાતી નથી.પ્રથમ કારણ એ છે કે પ્રકરણ ૧૩ની જોગવાઈઓ પ્રક્રિયાગત

બાબતો સાથે સંબંધિત છે.તેમાં ઘડવામાં આવેલી જોગવાઈઓ ગેરકાયદેસર રીતે આચાત કરવામાં આવેલી શંકાસ્પદ ચીજવસ્તુઓને સુરક્ષિત કરવા માટે છે.તેમાં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ અમુક અધિકારીઓ પર માલના નિકાલને રોકવા માટે સત્તાઓનું રોકાણ કરે છે, જેના સંબંધમાં યોગ્ય વ્યક્તિ વાજબી માન્યતા ધરાવે છે કે માલ દાણચોરીનો માલ છે.પ્રકરણ ૧૪માં મૂળ જોગવાઈઓ ઘડવામાં આવી છે.મૂળ જોગવાઈઓને બિનઅસરકારક ન બનાવી શકાય તે માટે પ્રકરણ ૧૩ માં જોગવાઈઓ ઘડવામાં આવી છે જેથી શંકાસ્પદ દાણચોરીના માલનો નિકાલ એક જ સમયે પુષ્કળ સાવચેતી રાખીને ન થઈ શકે કે જેથી વ્યક્તિઓને જરૂરી કરતાં વધુ અસુવિધા ન થાય.કલમના પ્રકરણ ૧૪માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ પર વિચાર કરવો જરૂરી છે.કાયદાની કલમ ૧૧૧ એ માલનું વર્ણન કરે છે જે જપ્ત કરી શકાય છે.કલમ ૧૧૨ માલની અયોગ્ય આચાત માટે દંડની જોગવાઈ કરે છે.કલમ ૧૧૩ અયોગ્ય રીતે નિકાસ કરવાનો પ્રયાસ કરેલા માલની જપ્તી માટે જોગવાઈ કરે છે.કલમ ૧૧૪ અયોગ્ય રીતે માલની નિકાસ કરવાના પ્રયાસ માટે દંડની જોગવાઈ કરે છે.કલમ ૧૧૫ વાહન જપ્ત કરવાની જોગવાઈ કરે છે અને કલમ ૧૧૬ માલનો હિસાબ ન રાખવા બદલ દંડની જોગવાઈ કરે છે.કલમ ૧૧૭ એ ઉદ્ધંધન માટે દંડની જોગવાઈ કરતી સામાન્ય જોગવાઈ છે જે સ્પષ્ટ રીતે પૂરી પાડવામાં આવી નથી.કલમ ૧૧૮ પેકેજો અને તેમની સામગ્રી જપ્ત કરવાની જોગવાઈ કરે છે.કલમ ૧૨૧માં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે, માલની દાણચોરી કરવામાં આવી છે એવું માનવા માટે જ્ઞાન અથવા કારણ ધરાવતી વ્યક્તિ દ્વારા વેચવામાં આવેલ કોઈપણ દાણચોરીનો માલ જપ્ત કરવામાં આવશે.કલમ ૧૨૫ જપ્તીના બદલામાં દંડ ચૂકવવાનો વિકલ્પ પ્રદાન કરે છે.કલમ ૧૨૨ પ્રક્રિયાગત જોગવાઈઓ ધરાવે છે અને કલમ ૧૨૯ સાબિતીના ભારને લગતા નિયમોની જોગવાઈ કરે છે.કલમ ૧૨૪ માટે જરૂરી છે કે કોઈ પણ માલ જપ્ત કરવાનો અથવા કોઈ પણ વ્યક્તિ પર કોઈ દંડ લાદવાનો કોઈ આદેશ પ્રકરણ ૧૪ હેઠળ કરવામાં આવશે નહીં,

સિવાય કે માલના માલિકને લેખિતમાં નોટિસ આપવામાં આવે કે જેના આધારે તેને માલ જપ્ત કરવાની અથવા દંડ લાદવાની દરખાસ્ત કરવામાં આવી છે અને તેને જપ્તી અથવા દંડ લાદવાના આધારો સામે લેખિતમાં રજૂઆત કરવાની તક આપવામાં આવે અને તેને આ બાબતમાં સુનાવણી કરવાની વાજબી તક આપવામાં આવે.જો વિધાનસભાનો ઈશદો કાયદાની કલમ ૧૧૦ હેઠળ જપ્ત કરવામાં આવેલા માલના સંબંધમાં જ માલની જપ્તી અથવા દંડ લાદવા પર પ્રતિબંધ મૂકવાનો હોત, તો વિધાનસભાએ શબ્દને લાયકાત આપતી ભાષાનો ઉપયોગ કર્યો હોત."કલમ ૧૧૧,૧૧૨ અને ૧૨૪માં વપરાયેલ માલ.કલમ ૧૧૨ અને ૧૨૪માં વપરાયેલા શબ્દો "કોઈપણ માલ" અને "કોઈપણ વ્યક્તિ" છે.આ શબ્દો વ્યાપક મહત્વ ધરાવે છે અને તેમને પ્રતિબંધિત અર્થ આપી શકાતો નથી, જેમ કે અરજદારના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા આપવાની માંગ કરવામાં આવી છે.આ જોગવાઈઓમાં એવું કંઈ દર્શાવતું નથી કે જે માલના સંબંધમાં જપ્તી અથવા દંડનો આદેશ કલમ ૧૧૧ અને ૧૧૨ હેઠળ પસાર કરી શકાય છે તે માલની કલમ ૧૧૦ની જોગવાઈઓ હેઠળ જપ્ત કરાયેલો માલ હોવો જોઈએ.કલમ ૧૧૦ હેઠળ માલ જપ્ત કરવાની સત્તા કલમ ૧૧૧ અને ૧૧૨ માં પૂરી પાડવામાં આવેલ જપ્તી અને દંડ લાદવાની સત્તાથી અલગ અને અલગ છે.પછીની જોગવાઈઓ સંપૂર્ણપણે કલમ ૧૧૦ની જોગવાઈઓ પર આધારિત નથી.

૨૭. ઉપરોક્ત સંદર્ભમાં, હવે આપણે વર્લ્ડલાઈન ટ્રેડેક્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ (સુપ્રા) ના કેસમાં દિલ્લી હાઇકોર્ટના ચુકાદાને જોઈશું, જેના પર રિટ-અરજદાર વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી શાસ્ત્રીએ આધાર રાખ્યો હતો.આપણે તેમાં કરવામાં આવેલા સંબંધિત અવલોકનોને આ રીતે ટાંકી શકીએ છીએ:

"૨૨. ઓમ ઉદ્યોગ વિ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (સુપ્રા) માં, સમાન સંજોગોમાં, કોર્ટે માલસામાનને તાત્કાલિક મુક્ત કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો કારણ કે "વિભાગે જમીની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવા માટે પ્રથમ દષ્ટિએ કેસ દર્શાવ્યો ન હતો અને માત્ર સત્તાના અસ્તિત્વ પર આધાર રાખ્યો હતો".બાબુ રામ હરિ ચંદ વિરુદ્ધ ભારતીય સંઘ (ઉપરોક્ત) માં ગુજરાત ઉચ્ચ અદાલતે વિભાગની એ અરજીને નકારી કાઢી હતી કે જમી અને જમી એક જ વસ્તુ છે.તે કિસ્સામાં પંચનામાને જમી આદેશ તરીકે રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.કોર્ટે અવલોકન કર્યું હતું કે "આ પ્રકારનો સંયુક્ત આદેશ સાંભળ્યો નથી".તેણે આગળ અવલોકન કર્યું:

"૨૭.તકનીકી રીતે, પક્ષને એક તરફ છ મહિનાના સમયગાળા માટે નવા પી. ડી. બોન્ડ રજૂ કરવા માટે કહેવું અને બીજી તરફ માલ જમ કરવાની કાર્યવાહીમાં કદાચ દોષિત ન હોઈ શકે, જો કે, આવા સંજોગોમાં માલની જમી/જમીમાં ઉતાવળ કરવાના તર્કને સમજાવવા માટે સત્તાધિકારી પર ભાર મૂકવામાં આવે છે, કારણ એ છે કે 'યોગ્ય અધિકારી' કાયદાની કલમ ૧૧૦ હેઠળ માલ જમ કરવા માટે આગળ વધી શકતો નથી સિવાય કે તેની પાસે વિશ્વાસ કરવાનું કારણ હોય.સત્તામંડળ માલ જમ કરવા માટે સખત સત્તાનો ઉપયોગ ત્યારે જ કરશે જ્યારે તેની પાસે એવું માનવાનું કારણ હોય કે માલ જમ થવા માટે જવાબદાર છે.જમ કરવાની સત્તાઓ અને જમ કરવાની સત્તાઓ ખૂબ જ તીવ્ર સત્તાઓ છે.થોડું વિસ્તરણ સામાવાળાના વર્તનમાં સ્પષ્ટ અસંગતતા દર્શાવશે, જેમાંથી એવું કહી શકાય કે સામાવાળા દ્વારા જમી માટેની માન્યતાની રચના દૂષિત છે.

૨૩. કાયદાની કલમ ૧૧૦ હેઠળ જમીની શક્તિનો ઉપયોગ દેખીતી રીતે માન્ય કારણોસર થવો જોઈએ.યોગ્ય અધિકારીએ એવું માનવા માટે તેના કારણો નોંધવા પડે છે કે તે જે માલ જમ કરવાની દરખાસ્ત કરે છે તે જમ કરવા માટે જવાબદાર છે.જમી પહેલાં સત્તાના ઉપયોગ માટેના ઉપરોક્ત કારણોની નોંધ કરવી પડશે.વર્તમાન કેસમાં, પહેલેથી જ નોંધવામાં

આવ્યું છે તેમ, પંચનામા સિવાય, યોગ્ય અધિકારી દ્વારા કલમ ૧૧૦ (૧) હેઠળ કોઈ અલગ આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો નથી, જેમાં માલ જમ કરવા માટે જવાબદાર છે એમ માનવા માટે કારણો નોંધવામાં આવ્યા છે. આજની તારીખ સુધી અન્ય કોઈ આદેશ અસ્તિત્વમાં નથી અને અરજદારને આવો કોઈ આદેશ આપવામાં આવ્યો નથી, તેથી ડી. આર. આઈ. ના વિદ્વાન વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી અગરવાલાની અરજી સ્વીકારવી શક્ય નથી, કે ડી. આર. આઈ. દ્વારા માલની 'અટકાયત' કાયદાની સત્તા સાથે હતી અને કોઈપણ સંજોગોમાં તેને કલમ ૧૧૦ (૧) ની દ્રષ્ટિએ જમી તરીકે ગણવી જોઈએ.

૨૪. ચોખ્ખું પરિણામ એ છે કે ૧૩ મી મે, ૨૦૧૬ થી ઉપરોક્ત બી/ઈ હેઠળ અરજદાર દ્વારા આયાત કરેલા માલની ડીઆરઆઈ દ્વારા અટકાયત સંપૂર્ણપણે કાયદાની સત્તા વિના છે.

૨૮. અમારો મત છે કે ન તો વર્લ્ડલાઈન ટ્રેડેક્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં દિલ્લી હાઇકોર્ટનો નિર્ણય કે ન તો બાબુ રામ હરિ ચંદ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં આ હાઇકોર્ટનો નિર્ણય રિટ-અરજદારને મદદરૂપ થાય છે. બંને કેસોમાં, સંબંધિત ઉચ્ચ અદાલતો સમક્ષ અરજીઓ એવા સમયે દાખલ કરવામાં આવી હતી જ્યારે જમી અને દંડ લાદવાનો કોઈ અંતિમ આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો ન હતો. એવું જણાય છે કે બંને કિસ્સાઓમાં સંબંધિત અરજદારો તેમના માલને મુક્ત કરાવવા માટે સંબંધિત ઉચ્ચ અદાલતો સમક્ષ આ આધાર પર આવ્યા હતા કે જમી કાયદા અનુસાર ન હતી, ખાસ કરીને, કલમ ૧૨૪ હેઠળ કારણદર્શક નોટિસ જોગવાઈઓ હેઠળ પૂરા પાડવામાં આવેલ વૈધાનિક સમયગાળાની અંદર જારી કરવામાં આવી ન હતી.

૨૯. પુનરાવર્તનની કિંમત પર, અમે કહીએ છીએ કે પંચનામા સાથે અલગ જમી મેમો દોરવામાં અથવા તૈયાર કરવામાં ભૂલ અથવા નિષ્ફળતા એ પછીની તમામ કાર્યવાહીને કાયદામાં ખરાબ બનાવશે તેવું કહેવું ખૂબ વધારે હશે.આમ, અમે કલમ ૧૧૦ના સંદર્ભમાં શ્રી શાસ્ત્રીની પ્રથમ દલીલને નકારી કાઢીએ છીએ.

૩૦. ઉપરોક્ત હવે આપણને કલમ ૧૧૨ ના સંદર્ભમાં વિવાદને ધ્યાનમાં લેવા માટે લઈ જાય છે. તેની કલમ ૧૧૨ આ રીતે વર્ણવે છે:

"૧૧૨. માલ વગેરેની અયોગ્ય આચાત માટે દંડ. કોઈપણ વ્યક્તિ,
—

(એ) જે કોઈ પણ માલના સંબંધમાં, કોઈ પણ કાર્ય અથવા ચૂક કરે છે અથવા કરવાનું ટાળે છે, તે આવા માલને કલમ ૧૧૧ હેઠળ જમી માટે જવાબદાર બનાવશે, અથવા આવા કાર્યને કરવા અથવા છોડી દેવા માટે પ્રોત્સાહન આપશે, અથવા

(બી) જે કબજો મેળવે છે અથવા કોઈપણ રીતે વહન, દૂર કરવા, જમા કરવા, આશ્રય આપવા, રાખવા, છુપાવવા, વેચાણ અથવા ખરીદીમાં અથવા કોઈપણ અન્ય રીતે કોઈ પણ માલ સાથે વ્યવહાર કરવા માટે સંબંધિત છે, જેને તે જાણે છે અથવા તેની પાસે એવું માનવાનું કારણ છે કે કલમ ૧૧૧ હેઠળ જમી માટે જવાબદાર છે, તે જવાબદાર રહેશે: —

(૧) જે માલસામાનના સંબંધમાં આ અધિનિયમ અથવા હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદા હેઠળ કોઈ પ્રતિબંધ લાગુ હોય તેવા માલસામાનના કિસ્સામાં, માલના મૂલ્યના પાંચ ગણાથી વધુ ન હોય તેવો દંડ અથવા એક હજાર રૂપિયા, જે પણ વધારે હોય તે દંડ;

(૨) પ્રતિબંધિત ચીજવસ્તુઓ સિવાયની ફરજિયાત ચીજવસ્તુઓના કિસ્સામાં, આવી ચીજવસ્તુઓ પરની ફરજના પાંચ ગણાથી વધુ ન હોય તેવો દંડ અથવા એક હજાર રૂપિયા, જેમાંથી જે વધારે હોય તે.

૩૧. એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે જો દંડાત્મક કાર્યવાહી કરવાની દરખાસ્ત કરવામાં આવે અને કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવે, જે દંડ લાદવામાં પરિણમે તેવી શક્યતા છે, તો સત્તાવાળાઓએ તેમના મનમાં સ્પષ્ટ હોવું જોઈએ કે શું કલમ (એ) અથવા કલમ (બી) કલમ ૧૧૨ લાગુ થશે અથવા બંને, જેમાં નિષ્ફળતા કાર્યવાહી રદ કરવા માટે જવાબદાર રહેશે.

૩૨. ૧૩મી ઓક્ટોબર, ૨૦૧૪ના રોજ રિટ-અરજદારને જારી કરાયેલી કારણદર્શક નોટિસના દાવાઓનો એક ભાગ ટાંકવો અમારા માટે યોગ્ય રહેશે:

"૧૯. ઉપરોક્તમાંથી, એવું લાગે છે કે ઉપરોક્ત મુસાફરે ઉપરોક્ત માલની દાણચોરીનો પ્રયાસ કર્યો હતો. કસ્ટમ્સ ડ્યુટી ચૂકવ્યા વગર તેને છુપાવીને સોનું.ઉપરોક્ત મુસાફર તરફથી કરવામાં આવેલા આવા કૃત્યથી ઉપરોક્ત માલસામાનને કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૧ (૧) અને ૧૧૧ (એમ) હેઠળ જપ્તી માટે જવાબદાર ઠેરવવામાં આવ્યો છે.ઉપરોક્ત રીતે કામ કરીને, એટલે કે ઉપરોક્ત મુસાફર આ આયાત કરેલા સોનાને લઈ જવા, દૂર કરવા, જમા કરવા, આશ્રય આપવા, રાખવા અને છુપાવવા સાથે સંબંધિત હતો અને આ રીતે તેણે કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૨ (બી) હેઠળ દંડ માટે પોતાને જવાબદાર ઠેરવ્યો છે.

૨૦. વધુમાં, ઉપરોક્ત મુસાફરે ભારતીય કસ્ટમ્સ ઘોષણા ફોર્મ (ઉત્તરવાની સ્લિપ) એ જાહેર કરીને સોંપ્યું હતું કે તે ફરજ પરના કસ્ટમ્સ અધિકારીને કોઈ કરપાત્ર વસ્તુઓ લઈ રહ્યો નથી/તેની પાસે

નથી.કસ્ટમ્સ અધિકારીએ તેની પાસેથી મૌખિક રીતે પણ પૂછપરછ કરી કે શું તે કોઈ કરપાત્ર માલ લઈ રહ્યો છે કે જેના પર તેણે નકારાત્મક જવાબ આપ્યો.જો કે, તેણે આ સામાનને સંપૂર્ણપણે ૧૭૫૩.૫૪ ગ્રામ વજનનો છુપાવી રાખ્યો હતો અને તેના દ્વારા રજૂ કરાયેલા ભારતીય કસ્ટમ્સ ઘોષણા ફોર્મમાં તેનો ખુલાસો કર્યો ન હતો.ઉપરોક્તમાંથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે ઉપરોક્ત મુસાફરે કસ્ટમ્સ ડ્યુટીની ચુકવણી ટાળવા માટે જાણીજોઈને ખોટી ઘોષણા પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે અને તેથી કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૪એએ હેઠળ દંડ માટે પણ પોતાને જવાબદાર ઠેરવ્યા છે.

૨૧. તેથી હવે, શ્રી અબ્દુલ હુસૈન સૈફુદ્દીન હમીદ, જે ૨૦/૫૯૫, હિંદુ મોચી, મોહલા, પાનીગ્રામ ચોક, સદર કોટવાલી, અજમેર, રાજસ્થાન ખાતે રહે છે, (સી/ઓ સૈફુદ્દીન અબ્દે-અલી હમીદ (અજમેરવાલા), સી-૩, જાસ્મિન ફ્લેટ, ખાનપુર, અમદાવાદ) ને આ નોટિસ મળ્યાના ત્રીસ દિવસની અંદર એડિશનલ/જોઈન્ટ કમિશનર ઓફ કસ્ટમ્સ, કસ્ટમ હાઉસ, નવરંગપુરા, અમદાવાદને લેખિતમાં કારણ દર્શાવવા માટે કહેવામાં આવે છે.

(૧) રૂ.૫૨,૬૦,૬૨૦/- (બજાર મૂલ્ય) અને ૯૫,૧૧૬/- (ટેરિફ મૂલ્ય) મૂલ્યનું ૧૭૫૩.૫૪ ગ્રામ એલ્યુમિનિયમ કોટેડ ગોલ્ડ વાયર, જે ૨૭.૦૪.૨૦૧૪ તારીખના પંચનામા હેઠળ જપ્ત કરવામાં આવ્યું છે, તેને કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૧ (૧) સાથે વંચાણે લેતાં જપ્ત ન કરવું જોઈએ.

(૨) પેકિંગ સામગ્રી, એટલે કે. ઉપરોક્ત માલને છુપાવવા માટે ઉપયોગમાં લેવાતી તૂટેલી થેલીઓની સંખ્યા, જેનું કોઈ વ્યાપારી મૂલ્ય નથી, જેને તારીખ ૨૭.૦૪.૨૦૧૪ ના પંચનામા હેઠળ જપ્ત કરવામાં આવી છે, તેને કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૮ (a) અને ૧૧૯ હેઠળ જપ્ત ન કરવી જોઈએ.

(૩) કલમ ૧૧૨ હેઠળ તેના પર દંડ લાદવો જોઈએ નહીં.

(બી) અને કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ ના ૧૧૪ એએ ઉપર ઉલ્લેખિત ભૂલો અને કમિશન માટે.

૨૨. જો આ નોટિસ મળ્યાની તારીખથી ૩૦ (ત્રીસ) દિવસની અંદર આ નોટિસનો કોઈ જવાબ ન મળે અથવા જો તે તેને ફેંસલ તા. તારીખ અને સમય પર વ્યક્તિગત સુનાવણી માટે હાજર થવામાં નિષ્ફળ જાય, તો આ નોટિસ મેળવનારે તેના લેખિત જવાબમાં જણાવવું આવશ્યક છે કે શું તે વ્યક્તિગત રીતે સાંભળવા માંગે છે કે કેમ.

૩૩. ઉપર ઉલ્લેખિત કારણદર્શક નોટિસ સ્પષ્ટપણે અધિનિયમ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૨ (બી) વિશે વાત કરે છે.કારણદર્શક નોટિસમાં રિટ-અરજદારને કારણ દર્શાવવા માટે કહેવામાં આવ્યું છે કે કાયદાની કલમ ૧૧૨ (બી) હેઠળ તેના પર શા માટે દંડ લાદવો જોઈએ નહીં.રિટ-અરજદારે ભારતના બંધારણની અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ આ હાઈકોર્ટના રિટ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કર્યો છે, અને આવા સંજોગોમાં, આ કોર્ટ માટે કલમ ૧૧૨ ના હેતુ માટે 'મેન્સ રિયા' ના મુદ્દામાં જવું ખૂબ વધારે હશે.અન્યથા પણ, મેન્સ રિયા એ મનની સ્થિતિ છે.અમારા મતે, કલમ ૧૧૨ માં એવું કંઈ નથી કે જેનો અર્થ એ થાય કે તે જોગવાઈ હેઠળ દંડ વસૂલવામાં આવે તે પહેલાં રિયાને સાબિત કરવું આવશ્યક છે.જો હકીકતો પર, એવું જોવા મળે છે કે કરદાતાએ ખોટી રજૂઆત કરી હતી, તો કલમ ૧૧૨ માલની અયોગ્ય આયાત માટે દંડના સંદર્ભમાં છે.તે દોષિત અને શંકાસ્પદ વર્તન છે જે ખરેખર કલમ ૧૧૨ ની જોગવાઈને લાગુ કરવા માટે અનિવાર્ય છે.એકવાર સક્ષમ અધિકારી દ્વારા તારણ નોંધવામાં આવે કે અહીં રિટ-અરજદારે કસ્ટમ્સ ડ્યુટીની

ચુકવણી કર્યા વિના તેને છુપાવીને સોનાની દાણચોરીનો પ્રયાસ કર્યો હતો, તે હકીકત સાથે કે રિટ-અરજદારે ભારતીય કસ્ટમ્સ ઘોષણા ફોર્મ (ઉતારણ સ્લિપ) સોંપ્યું હતું જેમાં જાહેરાત કરવામાં આવી હતી કે તે ફરજ પરના કસ્ટમ્સ અધિકારી સમક્ષ કોઈ ફરજિયાત વસ્તુઓ લઈ રહ્યો નથી/ધરાવતો નથી, જે સ્પષ્ટપણે કલમ ૧૧૨ ની જોગવાઈઓને આકર્ષિત કરશે અને અમારા મતે, વધુ તારણની જરૂર નથી કે કરદાતાની પાસે પણ મેન્સ રિયા હતી.

૩૪. ફોજદારી કાયદા હેઠળ, મેન્સ રિયાને "દોષિત હેતુ" તરીકે ગણવામાં આવે છે, પરંતુ જ્યારે તે કર અપરાધ સાથે સંબંધિત હોય છે, જે એક નાગરિક જવાબદારી છે, ત્યારે તે "દોષિત વર્તન" સૂચવે છે.તેથી, ફોજદારી કેસોથી વિપરીત, જ્યાં ફરિયાદી પક્ષ માટે એ સ્થાપિત કરવું જરૂરી છે કે આરોપીનો દોષિત હેરવવાનો ઇરાદો હતો અથવા, બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, દોષિત હેરવતા પહેલા જરૂરી મેન રિયા, કરવેરાના ગુનાઓના કિસ્સાઓમાં મહેસૂલ પક્ષની જવાબદારી, જો તે દર્શાવી શકાય કે કરદાતાનું "દોષિત વર્તન" સ્થાપિત થયું હતું, જેમ કે તારણ નોંધાવીને કે કરદાતાની "ખોટી રજૂઆત" અને તેના જેવી.આવા તારણોનું રેકોર્ડિંગ પોતે જ દોષિત આચરણની સ્થાપના દર્શાવે છે, જે નાગરિક જવાબદારીઓને લાગુ પડતી મર્યાદિત હદ સુધી મેન્સ રિયાની સ્થાપના હશે.મેન્સ રિયા ક્યાં તો સીધા પુરાવા દ્વારા અથવા આપેલ કેસની સ્થાપિત હકીકતો અને સંજોગોમાંથી તારણો કાઢીને સ્થાપિત કરી શકાય છે.કરવેરાના ગુનાઓના કિસ્સાઓમાં મેન્સ રિયાના સિદ્ધાંતની અરજીનો ફરરા ૧૦૨૩ માં

પાનું ૫૮૦ પર "કોર્પસ જ્યુરિસ સેકન્ડમ", વોલ્યુમ ૮૫ માં સરસ રીતે સારાંશ આપવામાં આવ્યો છે, જ્યાં તે આ રીતે જણાવવામાં આવ્યું છે:

"કરવેરાના ગુના માટે લાદવામાં આવેલો દંડ એ તેના સ્વરૂપમાં નિવારક અને બળજબરીથી નાગરિક જવાબદારી છે, અને તે ગુના માટે દંડ અથવા ફોજદારી અથવા દંડાત્મક કાયદાના ઉદ્દેશ્ય માટે સજા તરીકે આપવામાં આવેલ દંડ અથવા જમીની ઘણો અલગ છે. અમે ઉપરોક્ત નિવેદન સાથે સંમત છીએ. તેથી, અમે માનીએ છીએ કે, ટેક્સ ડિફોલ્ટ કેસોમાં મેન્સ રિયા મર્યાદિત હદ સુધી લાગુ પડે છે, જો કરદાતાનું વર્તન દોષિત હોવાનું જણાય તો તે આપેલ કરવેરાના કાયદાની ચોક્કસ જોગવાઈના અર્થમાં સ્થાપિત થશે. જ્યાં દોષિત આચરણના અસ્તિત્વ વિશેના તથ્યો પર તારણ નોંધવામાં આવે છે, જેને વિધાનસભાએ "ખોટી રજૂઆત" કરવા જેવા અપરાધ અથવા કરદાતા તરફથી ડિફોલ્ટ તરીકે ગણ્યું છે, તે કાયદાની કલમ ૧૦ (બી) ની જોગવાઈઓને આકર્ષિત કરશે અને કરદાતા તરફથી મેન્સ રિયા અસ્તિત્વ વિશે આગળ કોઈ તારણ નોંધવાની જરૂર રહેશે નહીં, કારણ કે તે સ્વાભાવિક રીતે અગાઉના તારણમાં શામેલ હશે. તેથી, અમે આ દરખાસ્તને સ્વીકારી શકતા નથી કે જો સક્ષમ સત્તાવાળાઓ દ્વારા તથ્યો પર તારણ નોંધવામાં આવ્યું હોય કે કરદાતાએ કાયદાની કલમ ૧૦ (બી) દ્વારા વિચાર્યા મુજબ "ખોટી રજૂઆત" કરી છે, તો વધારાના તારણની ગેરહાજરીમાં કે કરદાતા પાસે જરૂરી મેન્સ રિયા પણ હતી, તેને કલમ ૧૦ (બી) હેઠળ દંડ કરી શકાતો નથી. આ દલીલનો કોઈ આધાર નથી અને તે સંપૂર્ણપણે દૂરની વાત છે.

૩૫. ઉપરોક્ત સંદર્ભમાં, અમે કોમેક્સ કંપની વિરુદ્ધ કર્ટમ્સના કલેક્ટર, મદ્રાસ-૧, (૧૯૯૭) ૯૬ ઈ.એલ.ટી. ૫૨૬ (મેડ) ના કેસમાં મદ્રાસ હાઈકોર્ટના ડિવિઝન બેન્ચના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરી શકીએ છીએ, જેમાં અનુક્રમે ફકરા ૧૧ અને ૧૨માં કરવામાં આવેલા અવલોકનો સુસંગત છે, જે આ રીતે વાંચે છે:

"૧૧.કલમ ૧૧૧ અથવા ૧૧૨ (એ) માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓને કાળજીપૂર્વક વાંચીને, અમે એવા નિષ્કર્ષ પર આવી શકતા નથી કે નાગરિક જવાબદારીઓના ઉદ્ધંધન માટે ન્યાયિક કાર્યવાહીમાં ભાગ્યે જ કોઈ અવકાશ અથવા આચાત કરવાની જરૂર હતી, સામાન્ય કાયદાના ઉપયોગના પરંપરાગત અર્થમાં મેન રિયા સિદ્ધાંત, વ્યક્તિગત દંડ સાથે તે જોગવાઈઓમાંથી કોઈપણ હેઠળ કોઈપણ ઉદ્ધંધનકર્તાને સૂચવતા પહેલા દૃષ્ટાંતરૂપ ન્યાયનિર્ણય શરત તરીકે સ્થાપિત કરવાના ઘટક તરીકે બનાવવામાં આવ્યો હતો.દોષિત આચરણની સ્થાપના, જે નાગરિક જવાબદારીના ઉદ્ધંધનના પુરાવા પરથી સાબિત થાય છે, તે અમારા મતે, વૈધાનિક વિભાગીય સત્તામંડળો સમક્ષ ન્યાયિક કાર્યવાહીમાં વ્યક્તિગત દંડ લાદવાને યોગ્ય ઠેરવવા માટે પૂરતું હશે.સંબંધિત ઉદ્ધંધનકર્તાના માનસિક વલણના વધુ પુરાવા પર આગ્રહ રાખવાની જરૂરિયાત, સંબંધિત ઉદ્ધંધન અથવા ઉદ્ધંધન માટે ફોજદારી અદાલત સમક્ષ શરૂ કરવામાં આવેલી કોઈપણ કાર્યવાહીમાં કેટલાક મહત્વ ધારણ કરી શકે છે.પરંતુ, અમારા મતે, મેસર્સ એમ.સી.ટી.એમ. કોર્પોરેશન પ્રાઇવેટ લિ. કેસ (ઉપરોક્ત) માં સર્વોચ્ચ અદાલતે આપેલા ચુકાદા મુજબ; ગુજરાત ત્રાવણકોર એજન્સીનો કેસ (ઉપરોક્ત) અને વિજયા ઇલેક્ટ્રિકલના કેસ (૮૨ એસ. ટી. સી. ૨૬૮) [એલ. ક્યુ./એમ. ડી. એચ. સી./<આઇ. ડી. ૧> (ઉપરોક્ત) અને લક્ષ્મી એન્ડ કંપનીનો કેસ (૮૭ એસ. ટી. સી. ૩૪૫) (ઉપરોક્ત) માં આ અદાલતના બે ખંડપીઠે આપેલા ચુકાદાઓ, ઉદ્ધંધન માટે કલમ ૧૧૨ (એ) હેઠળ વિચારણા કરાયેલ દંડ નાગરિક જવાબદારીનો છે, જે તેના સ્વરૂપમાં ઉપચારાત્મક અને સુધારાત્મક છે અને તે ગુના માટે દંડ અથવા ગુનેગાર અથવા ગુનેગાર માટે સજા તરીકે આપવામાં આવેલ દંડ અથવા જમીની ઘણો અલગ છે. દંડાત્મક કાયદાઓ.જે નિયમન માટે જોગવાઈ કરવાની માંગ કરવામાં આવી છે, અને જેના ઉદ્ધંધન સામે કાયદાની કલમ ૧૧૧ અને ૧૧૨ હેઠળ કાર્યવાહી કરવાની છે, તે રાષ્ટ્રના અર્થતંત્રના સંરક્ષણમાં મહાન અને ગંભીર

મહત્વના કાયદાના સંદર્ભમાં છે અને તેથી, તેમના યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં જોવું જોઈએ જેથી કાયદાના સ્વીકૃત ઉદ્દેશ અને હેતુને નાબૂદ અથવા રદ કરવામાં ન આવે, જે માત્ર નિયમનકારી જ નથી, પરંતુ પ્રકૃતિમાં નિષેધાત્મક છે, જેમાં સમાવિષ્ટ આદેશ રાષ્ટ્રના વ્યાપક હિતો અને સામાન્ય કલ્યાણમાં છે.

૧૨. અરજદારના વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે વારંવાર વિનંતી કરી હતી કે જો મેન્સ રિયાના તત્વને કાયદાની કલમ ૧૧૧ અને ૧૧૨ ના હેતુઓ માટે અપ્રસ્તુત ગણવામાં આવે છે, તો કાયદાનો અમલ કરનારા સત્તાવાળાઓ મનસ્વી રીતે અને ગેરવાજબી રીતે નિર્દોષ વ્યક્તિઓને પણ ગંભીર દંડની સજા કરે તેવી શક્યતા છે.આપણે તેના કારણની કદર કરી શકતા નથી.ન્યાયિક ટ્રિબ્યુનલ સહિત પદાનુક્રમમાં ઉચ્ચ મંચો સાથે ન્યાયિક કાર્યવાહી પ્રકૃતિમાં અર્ધ ન્યાયિક છે, જે ન્યાયી રીતે કાર્ય કરે તેવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે અને રાજ્ય અને રાષ્ટ્રીય સ્તરે ન્યાયની અદાલતો અને સત્તાના આવા મનસ્વી ઉપયોગના કેસોને અસરકારક રીતે નિયંત્રિત કરી શકાય છે અને તેનો ઉકેલ લાવી શકાય છે, પરંતુ અમારા મતે, અન્ય ટ્રાંઝિકોણ અપનાવવાથી દેશ ભરાઈ જશે અને રાષ્ટ્રના અર્થતંત્રને નબળી પાડતી દાણચોરીની પ્રવૃત્તિઓથી ભરાઈ જશે અને પ્રશ્નમાં રહેલા કાયદાના અમલીકરણને બિનઅસરકારક બનાવશે.અમારું આ તર્ક એ અર્થઘટન પણ છે જે અમે સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા જાહેર કરાયેલા કાયદાને અનુરૂપ કાયદાની કલમ ૧૧૧ અને ૧૧૨ ના અવકાશ પર મૂકવા માટે બંધાયેલા હતા.

૩૬. ઉપરોક્ત બાબત આપણને કલમ ૧૨૫ના સંદર્ભમાં રિટ-અરજદાર વતી પ્રચાર કરવામાં આવેલી છેલ્લી રજૂઆત સાથે વ્યવહાર કરવા માટે લઈ જાય છે.

૩૭. તેની કલમ ૧૨૫ આ રીતે વર્ણવે છે:

"૧૨૫.જમીના બદલામાં દંડ ચૂકવવાનો વિકલ્પ.

(૧) જ્યારે પણ આ અધિનિયમ દ્વારા કોઈ માલની જમી અધિકૃત કરવામાં આવે છે, ત્યારે તેનો નિર્ણય લેનાર અધિકારી, કોઈ પણ માલના કિસ્સામાં, આ અધિનિયમ હેઠળ અથવા હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદા હેઠળ જેની આયાત અથવા નિકાસ પર પ્રતિબંધ છે, અને અન્ય કોઈ માલના કિસ્સામાં, માલના માલિકને જમીના બદલામાં ઉપરોક્ત અધિકારીને યોગ્ય લાગે તેટલો દંડ ચૂકવવાનો વિકલ્પ આપશે:

પરંતુ, કલમ ૧૧૫ની પેટા-કલમ (૨) ના પરંતુકની જોગવાઈઓ પર પૂર્વગ્રહ વિના, આવો દંડ જમ કરેલા માલની બજાર કિંમત કરતાં વધી શકશે નહીં, આયાત કરેલા માલના કિસ્સામાં તેના પર વસૂલવામાં આવતી ડ્યુટી ઓછી હશે.

(૨) શંકાને દૂર કરવા માટે આથી જાહેર કરવામાં આવે છે કે પેટા-કલમ (૧) હેઠળ લાદવામાં આવેલ માલની જમીના બદલામાં કોઈપણ દંડ, આવા માલના સંબંધમાં ચૂકવવાપાત્ર કોઈપણ ફરજ અને શુલ્ક ઉપરાંત હશે.

૩૮. રિટ-અરજદાર વતી હાજર રહેલા વિજ્ઞાન વિજ્ઞાન કાઉન્સેલની દલીલ એ છે કે તેના ક્લાયન્ટને જમીના બદલામાં દંડ ચૂકવવાનો વિકલ્પ આપવો જોઈએ, ખાસ કરીને જ્યારે અપીલ સત્તામંડળે રિટ-અરજદાર દ્વારા મૂળ આદેશ સામે દાખલ કરેલી અપીલમાં એવું તારણ નોંધ્યું છે કે રિટ-અરજદારના કબજામાંથી જમ કરાયેલું પ્રતિબંધિત સોનું પ્રતિબંધિત વસ્તુ નથી અને તેની આયાત કરી શકાય છે પરંતુ આવી આયાત આરબીઆઈના નિયમો સહિતના પ્રતિબંધોને આધિન છે. જો કે, તે જ સમયે, અપીલીય સત્તામંડળ દ્વારા લેવામાં આવેલો મત એ છે કે રિટ-અરજદાર શારજાહ રવાના થયાની તારીખથી ૩૭ દિવસની અંદર ભારત પરત ફર્યો હતો અને તે સોનાની આયાત કરવા માટે લાયક વ્યક્તિ તરીકે

લાયક ન હોવાનું કહી શકાય અને તેથી, સોનું સંપૂર્ણ જમી માટે જવાબદાર છે.બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, લેવામાં આવેલો મત એ છે કે જ્યારે પ્રતિબંધિત વસ્તુને ગુપ્ત રીતે છુપાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે, ત્યારે તે સંપૂર્ણ જમી માટે જવાબદાર છે અને જમીના બદલામાં દંડ ચૂકવવાનો વિકલ્પ આપવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ નથી.આ સંબંધમાં, અપીલ સત્તામંડળે કસ્ટમ્સ કમિશનર (એર) વિરુદ્ધ સમીનાથન મુરુગેસનના કેસમાં મદ્રાસ હાઈકોર્ટના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હોવાનું જણાય છે.આ કેસમાં, તે કસ્ટમ્સ (એર), કસ્ટમ્સ હાઉસ, ચેન્નાઈના કમિશનર હતા, જેઓ હાઈકોર્ટ સમક્ષ અરજદાર હતા.હાઈકોર્ટ સમક્ષ પ્રશ્ન એ હતો કે, "શું કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, ટ્રિબ્યુનલ કમિશનરને દંડની ચુકવણી પર માલના વિમોચન માટે કસ્ટમ્સ એક્ટની કલમ ૧૨૫ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરવાના નિર્દેશ સાથે આ મામલાને રિમાન્ડમાં લેવાનું યોગ્ય હતું.અમે સંબંધિત અવલોકનો આ રીતે ટાંકીએ છીએ:

"૩. વિદ્વાન પરિષ્ઠ કેન્દ્ર સરકારના સ્થાયી વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે વિદેશમાં કામ કરતી વ્યક્તિ ૭.૦૭૫ કિલો સુધીના સોનાની આયાત કરવા માટે પાત્ર છે, જે ૦૧-૦૩-૨૦૦૩ ના જાહેરનામા ૩૧/૨૦૦૩-કસ્ટમ્સના સ્પષ્ટીકરણ મુજબ છે.પાત્ર મુસાફર એ છે કે જે વિદેશમાં રહેવાના ઓછામાં ઓછા ૬ મહિનાના સમયગાળા પછી ભારત આવે છે અને કુલ ૩૦ દિવસ સુધીની ટૂંકી મુલાકાતોને અવગણવામાં આવશે.વિદ્વાન પરિષ્ઠ કેન્દ્ર સરકારના સ્થાયી વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે અહીં સામાવાળા ૧૯-૦૪-૨૦૦૫ પર સિંગાપોર ગયો હતો અને ૧૨-૦૭-૨૦૦૫ પર ભારત પાછો ફર્યો હતો, એટલે કે, તે માત્ર ૨ મહિના માટે રોકાયો હતો અને ૧૯-૦૪-૨૦૦૫ પહેલા ૨૦૦૪ દરમિયાન વિદેશની

મુલાકાત લીધી હતી.કોઈ ટૂંકી મુલાકાતો નહોતી.તેથી, સામાવાળા સોનું લાવવા માટે લાયક મુસાફર ન હતો.

૪. તેમણે જે આગામી રજૂઆત કરી હતી તે એ હતી કે સામાવાળા હકીકતમાં અવરોધનાં સમયે ગ્રીન ચેનલમાંથી પસાર થઈ રહ્યો હતો અને તેણે ખાસ કરીને નકારી કાઢ્યું હતું કે તે સોનું લઈ રહ્યો હતો.કસ્ટમ્સ ડિકલેરેશન ફોર્મમાં તેણે પોતાના હાથમાં રાખેલા સોનાના આભૂષણો જાહેર કર્યા ન હતા.પરંતુ જ્યારે સોનાના દાગીના મળી આવ્યા ત્યારે તેણે પોતાના નિવેદનમાં કહ્યું કે જે ટીવીમાં સોનાના દાગીના મળી આવ્યા હતા તે તેનું નથી અને તે તેના કાકા મિત્ર દ્વારા સિંગાપોર એરપોર્ટ પર આપવામાં આવ્યું હતું.બીજું સંસ્કરણ એ છે કે તેણે પોતાની મહેનતની કમાણીને સોનાની સાંકળોમાં અને દાગીનાના આભૂષણોમાં રૂપાંતરિત કરી હતી અને જે ભેટો તેને સંબંધીઓ અને મિત્રો પાસેથી મળી હતી તેને પણ સોનાની સાંકળોમાં રૂપાંતરિત કરવામાં આવી હતી.આ નિવેદનને ટેકો આપવા માટે કોઈ પુરાવા નહોતા.વિદ્વાન કાઉન્સેલ રજૂઆત કરી હતી કે મજૂર/ડ્રાઈવર માટે આટલું સોનું ખરીદવા માટે ૪૦ લાખની કમાણી કરવી શક્ય ન હોત.તે સ્પષ્ટ રીતે ખોટું નિવેદન હતું.તેણે કસ્ટમ્સ એક્ટની કલમ ૧૧ અને ૭૭ હેઠળની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરીને કસ્ટમ્સને જાહેર કર્યા વિના ટીવી સેટમાં કુશળ રીતે છુપાવીને ૭.૦૭૫ કિલોની દાણચોરી કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો અને તેથી, કેન્દ્ર સરકારના વરિષ્ઠ સ્થાયી વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે આ એક એવો કેસ છે જ્યાં માલ પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો હતો કારણ કે તે એવી વ્યક્તિઓની શ્રેણીમાં નથી કે જે રાહત દરે સોનું લાવી શકે.જ્યાં સુધી સામાવાળાની વાત છે, તેને સોનું લાવવા પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો હતો કારણ કે તે સંબંધિત શરતોને સંતોષતો ન હતો.તેથી, કલમ ૧૧૨ હેઠળ, અધિકારીને તે નક્કી કરવાની વિવેકબુદ્ધિ હતી કે તેણે સોનાને રિડીમ કરવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ કે નહીં.અધિકારીએ છુપાવવાની રીત અને તે પાત્ર મુસાફર ન હોવાની હકીકતને ધ્યાનમાં લીધી હતી અને યોગ્ય રીતે એવું માન્યું હતું કે સંપૂર્ણ

જમી જરૂરી છે.વિદ્વાન કેન્દ્ર સરકારના સ્થાયી વકીલે નીચેના નિર્ણયોનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો:

શેખ જમાલ બાશા વિરુદ્ધ ભારત સરકાર, (૧૯૯૭) ૯૧ ઇ.એલ.ટી. ૨૭૭ (આં.પ્ર.);

ગર્ગ વૂલેન મિલ્સ પ્રા. લિ. વિરુદ્ધ કસ્ટમ્સના અધિક કલેક્ટર, નવી દિલ્હી, (૧૯૯૮) ૧૦૪ ઇ.એલ.ટી.૩૦૬ (એસ.સી.) [એલ.ક્યુ./ એસ.સી./ ૧૯૯૮/ ૮૮૩]

એ. શૌદ અલી વિરુદ્ધ કસ્ટમ્સના અધિક કલેક્ટર, મદુરાઈ, (૨૦૦૧) ૧૩૩ ઇ.એલ.ટી. ૫૫૪ (મેડ) [એલ.ક્યુ./ મદ્રાસ હા.કો./૨૦૦૧/ ૮૫];

નાઈન સ્ટાર એક્સપોર્ટ્સ વિ. કસ્ટમ્સ કમિશનર (પોર્ટ્સ) ચેન્નાઈ, (૨૦૦૩) ૧૫૧ ઇ.એલ.ટી. ૨૬૫ (મેડ);

ગુરુચરણસિંહ વિરુદ્ધ ડિરેક્ટોરેટ ઓફ રેવન્યુ ઇન્ટેલિજન્સ. સી. આર. એલ.અપીલ નં.૫૭૬/૨૦૦૮ તારીખ ૦૧-૦૪-૨૦૦૮;

સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝના કમિશનર, બેંગલોર વિરુદ્ધ શ્રીકુમાર એજન્સીઓ (૨૦૦૮ ટીઆઈઓએલ-૨૨૦-એસસી-સીએક્સ-એલબી);

એમ. કે. એસ. મોહમ્મદ રફી વિરુદ્ધ ૨૦૦૧ના રી.પી.નં.૧૫૧૪૬ તારીખ ૦૩-૧૨-૨૦૦૪ માં કસ્ટમ્સના સંયુક્ત કમિશનર;

પ્રિન્સ એન્થોની સગયમ વિ. ૨૦૦૬ના રી.અ.નં.૭૫૮ અને પક૩માં કસ્ટમ્સના ડેપ્યુટી કમિશનરની તારીખ ૨૫-૦૧-૨૦૦૮.

પ. સામાવાળા વતી હાજર રહેલા વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી એ. થિયાગરાજને રજૂઆત કરી હતી કે માલ માત્ર પ્રતિબંધિત માલ હતો.સોનું પ્રતિબંધિત વસ્તુ નહોતી.તેથી, અધિકારી ફરજિયાત ફરજ હેઠળ હતો કે તે જમીના બદલામાં ચૂકવવા માટે દોષિત વ્યક્તિને વિકલ્પ આપે.તેમણે ૧૯૯૭

(૯૧) ઇ. એલ. ટી. ૨૨૭ (એ. પી.) પર આધાર રાખ્યો હતો. (શેખ જમાલ બાશા વિરુદ્ધ ભારત સરકાર).

૬. કસ્ટમ્સ એક્ટની કલમ ૨ (૩૩) પ્રતિબંધિત ચીજવસ્તુઓને વ્યાખ્યાયિત કરે છે.તે નીચે પ્રમાણે વાંચે છે:

"(૩૩) "પ્રતિબંધિત માલ "એટલે એવી કોઈ પણ વસ્તુ કે જેની આયાત અથવા નિકાસ આ અધિનિયમ અથવા હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદા હેઠળ કોઈપણ પ્રતિબંધને આધિન છે પરંતુ તેમાં એવી કોઈ પણ વસ્તુનો સમાવેશ થતો નથી કે જેના સંબંધમાં જે શરતોને આધિન માલની આયાત અથવા નિકાસ કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હોય તેનું પાલન કરવામાં આવ્યું હોય.

૭. કલમ ૧૧ કેન્દ્ર સરકારને આ વતી જાહેરનામું બહાર પાડીને કોઈપણ ચોક્કસ દિશાના માલની આયાત અથવા નિકાસને મંજૂરી આપતા પહેલા અથવા પછી પૂર્ણ કરવા માટે આવી શરતોને સંપૂર્ણપણે અથવા આધીન પ્રતિબંધિત કરવાની સત્તા આપે છે.ઓમ પ્રકાશ ભાટિયા વિરુદ્ધ કસ્ટમ્સ કમિશનર, (૨૦૦૩) ૬ એસ. સી. સી. ૧૬૧ [એલ. ક્યુ./એસ. સી./<આઈ. ડી. ૨] માં પ્રતિબંધિત માલના અર્થઘટનની અસરને ધ્યાનમાં લેવામાં આવી હતી અને ઉપરોક્ત ચુકાદાના ફક્ત <આઈ. ડી. ૧> માં સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

"૧૦.ઉપરોક્ત વ્યાખ્યા પરથી એવું કહી શકાય કે (ક) હાલમાં અમલમાં રહેલા કોઈ અન્ય કાયદા હેઠળ માલની આયાત અથવા નિકાસ પર કોઈ પ્રતિબંધ હોય, તો તેને પ્રતિબંધિત માલ ગણવામાં આવશે; અને (ખ) આમાં એવી કોઈ પણ વસ્તુનો સમાવેશ થતો નથી કે જેના સંબંધમાં જે શરતોને આધિન માલની આયાત અથવા નિકાસ કરવામાં આવે છે તેનું પાલન કરવામાં આવ્યું હોય.આનો અર્થ એ થશે કે જો માલની આયાત અથવા નિકાસ માટે નિર્ધારિત શરતોનું પાલન કરવામાં નહીં આવે, તો

તેને પ્રતિબંધિત માલ ગણવામાં આવશે.આ કલમ ૧૧ પરથી પણ સ્પષ્ટ થશે જે કેન્દ્ર સરકારને મંજૂરી પહેલાં અથવા પછી પૂરી કરવા માટે 'સંપૂર્ણપણે' અથવા 'આવી શરતોને આધિન' પર પ્રતિબંધ મૂકવાની સત્તા આપે છે, જે સૂચનામાં નિર્દિષ્ટ થઈ શકે છે, કોઈપણ ચોક્કસ વર્ણનના માલની આયાત અથવા નિકાસ.પેટા-કલમ (૨) માં નિર્દિષ્ટ હેતુઓ માટે જાહેરનામું બહાર પાડી શકાય છે.તેથી, આયાત અથવા નિકાસ પર પ્રતિબંધ માલની મંજૂરી પહેલાં અથવા પછી પૂર્ણ કરવાની કેટલીક નિર્ધારિત શરતોને આધિન હોઈ શકે છે.જો શરતો પૂરી ન થાય, તો તે પ્રતિબંધિત માલ સમાન હોઈ શકે છે.આ અદાલત દ્વારા શેખ મોહમ્મદમાં પણ આ સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે.ઉમર વિ. કસ્ટમ્સના કલેક્ટર, કલકત્તા અને અન્યો અન્ય, (૧૯૭૧) એ. આઈ. આર. એસ. સી. ૨૯૩ જેમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કલમ ૧૧૧ (ડી) માં વપરાયેલી 'પ્રતિબંધ' અભિવ્યક્તિને સંપૂર્ણ પ્રતિબંધ તરીકે ગણવી જોઈએ અને અન્યો આ અભિવ્યક્તિ આયાત નિયંત્રણ આદેશ, ૧૯૫૫ની કલમ (૩) દ્વારા લાદવામાં આવેલા પ્રતિબંધોને તેની અંદર લાવતી નથી.કોર્ટે ઉપરોક્ત દલીલને નકારી કાઢી હતી અને આ રીતે ચુકાદો આપ્યો હતો:--

".....કલમ ૧૧૧ ની કલમ (ડી) શું કહે છે કે "આ દેશમાં હાલમાં અમલમાં રહેલા કોઈપણ કાયદા દ્વારા લાદવામાં આવેલા કોઈપણ પ્રતિબંધ" ની વિરુદ્ધ આયાત કરવામાં આવે છે અથવા આયાત કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે તે કોઈપણ માલ જમ કરવા માટે જવાબદાર છે."તે વિભાગમાં ઉદ્દેખિત કોઈપણ પ્રતિબંધ દરેક પ્રકારના પ્રતિબંધને લાગુ પડે છે.તે પ્રતિબંધ સંપૂર્ણ અથવા આંશિક હોઈ શકે છે.

આયાત અથવા નિકાસ પર કોઈપણ પ્રતિબંધ એક હદ સુધી પ્રતિબંધ છે.કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૧ (ડી) માં "કોઈપણ પ્રતિબંધ" અભિવ્યક્તિમાં પ્રતિબંધોનો સમાવેશ થાય છે.

માત્ર આયાત અને નિકાસ (નિયંત્રણ) અધિનિયમ, ૧૯૪૭ની કલમ ૩ "પ્રતિબંધિત", "પ્રતિબંધિત" અથવા "અન્યથા નિયંત્રિત" એમ ત્રણ અલગ અલગ અભિવ્યક્તિઓનો ઉપયોગ કરે છે, તેથી અમે આયાત અને નિકાસ (નિયંત્રણ) અધિનિયમ, ૧૯૪૭ની કલમ ૧૧૧ (ડી) માં "કોઈપણ પ્રતિબંધ" શબ્દનો વ્યાપ ઘટાડી શકતા નથી."કોઈપણ પ્રતિબંધનો અર્થ થાય છે દરેક પ્રતિબંધ.બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો તમામ પ્રકારના પ્રતિબંધો.પ્રતિબંધ એ પ્રતિબંધનો એક પ્રકાર છે.અનુસૂચિ I, ભાગ IV ની આઈટમ (I) થી આયાત નિયંત્રણ આદેશ, ૧૯૫૫ સુધી, તે સ્પષ્ટ છે કે તમામ પ્રકારના જીવંત પ્રાણીઓની આયાત પર પ્રતિબંધ છે.પરંતુ કેટલાક અપવાદો છે.પરંતુ તેમ છતાં પ્રતિબંધ ચાલુ છે.તેથી, જો આપણે આ ચુકાદાને સૂચના પર લાગુ કરીએ, તો સૂચના ચોક્કસ શરતોને આધિન સોનાની આયાત કરવાનું વિચારે છે.આયાત વેપાર નિયંત્રણ હુકમના સંબંધિત ફકરાઓ નીચે મુજબ કાઢવામાં આવ્યા છે:

"સોનાની આયાતને સામાન તરીકે મંજૂરી.

આભૂષણો સહિત કોઈપણ સ્વરૂપમાં સોનાની આયાત, પરંતુ પથ્થરો અથવા મોતીથી ભરેલા આભૂષણોને બાદ કરતાં, ભારતીય મૂળના મુસાફરો અથવા પાસપોર્ટ અધિનિયમ હેઠળ જારી કરાયેલ માન્ય પાસપોર્ટ ધરાવતા મુસાફરો દ્વારા સામાનના ભાગ રૂપે આયાત કરવાની મંજૂરી નીચેની શરતોને આધિન છે:કે સોનાની આયાત કરનાર મુસાફર વિદેશમાં ઓછામાં ઓછા છ મહિનાના રોકાણના સમયગાળા પછી ભારત આવી રહ્યો છે; આયાત કરેલા સોનાનો જથ્થો ૧૦ કિલોથી વધુ ન હોવો જોઈએ, સોના પર પેસેન્જર દીઠ આયાત ડ્યુટી કન્વર્ટિબલ વિદેશી ચલણમાં ચૂકવવામાં આવશે;

આવા આયાતી સોનાના વેચાણ પર કોઈ પ્રતિબંધ રહેશે નહીં.કોઈ વ્યક્તિ ભારતીય મૂળની હોવાનું માનવામાં આવશે, જો તેની પાસે કોઈપણ સમયે ભારતીય પાસપોર્ટ હોય, અથવા તે અથવા તેના માતાપિતા અથવા તેના

દાદા-દાદીમાંથી કોઈ એક, ભારતના બંધારણ અથવા નાગરિકત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૫ (૫૭/૧૯૫૫) ના આધારે ભારતનો નાગરિક હતો; જો કે પાકિસ્તાન અથવા બાંગ્લાદેશનો નાગરિક ભારતીય મૂળનો ન હોવાનું માનવામાં આવશે.

ભારતીય મૂળની વ્યક્તિનો જીવનસાથી (પાકિસ્તાન અથવા બાંગ્લાદેશનો નાગરિક ન હોય) પણ ભારતીય મૂળનો હોવાનું માનવામાં આવશે.

૮. કસ્ટમ્સ એક્ટની કલમ ૨૫ હેઠળ મુક્તિ સૂચના ૩૧/૨૦૦૩ નો સંબંધિત ભાગ આ રીતે વાંચે છે:

જી. એસ. આર. (ઈ).- કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ (૫૨/૧૯૬૨) ની કલમ ૨૫ની પેટા-કલમ (૧) દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને અને ૩૦ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૯૪ના રોજ ભારતના રાજપત્રમાં પ્રકાશિત થયેલા અગાઉના નાણાં મંત્રાલય (મહેસૂલ વિભાગ) નં.૧૭૧/૯૪-Customs માં ૩૦ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૯૪ના રોજ જાહેર કરાયેલા જાહેરનામાનો ઉપયોગ કરીને, કેન્દ્ર સરકારને સંતોષ થયો કે જાહેર હિતમાં આવું કરવું જરૂરી છે, આથી નીચે આપેલા કોષ્ટકના સ્તંભ (૨) માં નિર્દિષ્ટ વર્ણનની વસ્તુઓને મુક્તિ આપવામાં આવી છે અને તે નીચે આપેલા કોષ્ટક હેઠળ આવે છે. કસ્ટમ્સ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૭૫ (૫૧/૧૯૭૫) ની પ્રથમ અનુસૂચિની કલમ ૭૧, જ્યારે કોઈ પાત્ર મુસાફર દ્વારા ભારતમાં આયાત કરવામાં આવે છે, ત્યારે તેના પર લાદવામાં આવતી કસ્ટમ્સ ડ્યુટીમાંથી, જે ઉપરોક્ત પ્રથમ અનુસૂચિમાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવી છે, જે ઉપરોક્ત કોષ્ટકની કોલમ (૩) માં અનુરૂપ એન્ટ્રીમાં નિર્દિષ્ટ કરેલા દરે ગણવામાં આવેલી રકમ કરતાં અને ઉપરોક્ત કસ્ટમ્સ ટેરિફ એક્ટની કલમ ૩ હેઠળ તેના પર વસૂલવામાં આવતી વધારાની ડ્યુટી કરતાં વધારે છે.

(૨) આ મુકિત નીચેની શરતોને આધિન છે, એટલે કે: –

ડ્યુટી કન્વર્ટિબલ વિદેશી ચલણમાં ચૂકવવામાં આવશે; કોઈપણ સ્વરૂપમાં આયાત કરેલા સોનાનો જથ્થો પાત્ર મુસાફર દીઠ દસ કિલોગ્રામથી વધુ ન હોવો જોઈએ, અને તે સોનું ભારતમાં તેના આગમન સમયે પાત્ર મુસાફર દ્વારા વહન કરવામાં આવે છે અથવા ભારતમાં તેના આગમનના પંદર દિવસની અંદર તેના દ્વારા આયાત કરવામાં આવે છે.સમજૂતી:આ જાહેરનામાના હેતુ માટે, પાત્ર મુસાફર એટલે ભારતીય મૂળનો મુસાફર અથવા પાસપોર્ટ અધિનિયમ, ૧૯૬૭ (૧૫/૧૯૬૭) હેઠળ જારી કરાયેલ માન્ય પાસપોર્ટ ધરાવતો મુસાફર, જે વિદેશમાં રોકાવાના ઓછામાં ઓછા છ મહિનાના સમયગાળા પછી ભારત આવી રહ્યો છે; અને જો આવી મુલાકાતો પર રોકાવાનો કુલ સમયગાળો ત્રીસ દિવસથી વધુ ન હોય અને આવા મુસાફરે આ જાહેરનામા હેઠળની છૂટનો લાભ લીધો ન હોય અથવા આવી ટૂંકી મુલાકાતોના કોઈપણ સમયે ૨૬ કરવામાં આવતા જાહેરનામા હેઠળ પાત્ર મુસાફર દ્વારા કરવામાં આવેલી ટૂંકી મુલાકાતો, જો કોઈ હોય તો તેને અવગણવામાં આવશે.તેથી, જો સામાવાળા પાત્ર મુસાફર હોય તો લાવેલું સોનું ફરજના રાહત દરની ચુકવણી પર ચૂકવી શકાય છે.સામાવાળા પાત્ર મુસાફર નથી.સામાવાળાઓ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે સામાવાળા ૧૯૯૩ થી સિંગાપોરમાં હતા.તેઓ પ્રથમવાર કયા દિવસે સિંગાપોર ગયા હતા તેની અમને ચિંતા નથી.આ મુકિત અથવા આ છૂટછાટના હેતુ માટે, તેણે ઓછામાં ઓછા છ મહિનાના સિંગાપોર રોકાણના સમયગાળા પછી ભારત આવવું જોઈએ અને જો આવી મુલાકાતોમાં રોકાણનો કુલ સમયગાળો ત્રીસ દિવસથી વધુ ન હોય તો ઉપરોક્ત છ મહિનાના સમયગાળા દરમિયાન પાત્ર મુસાફર દ્વારા કરવામાં આવેલી ટૂંકી મુલાકાતોને અવગણવામાં આવશે.તે ૧૯-૦૪-૨૦૦૫ પર સિંગાપોર ગયો હતો અને છ મહિનાથી ઓછા સમય પછી ૧૨-૦૭-૨૦૦૫ એટલે કે ભારત આવી રહ્યો હતો.તેથી તે લાયક મુસાફર ન

હતો.અગાઉના સમયગાળાઓ કે જ્યાં તેઓ લાંબા સમય સુધી રોકાયા હતા તે હવે સુસંગત નથી.ઉદારીકરણ નીતિ અને ગોલ્ડ કંટ્રોલ ઓર્ડરને રદ કરવાથી ટ્રિબ્યુનલ પર ભાર પડ્યો હતો.ટ્રિબ્યુનલે વિચારવું જોઈતું હતું કે શું તે પાત્ર મુસાફર તરીકે પોતાના સામાનના ભાગ રૂપે સોનું લઈ જઈ શક્યો હોત.

૯. ઓમ પ્રકાશ ભાટિયા કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા નિર્ધારિત પ્રતિબંધ શબ્દના અર્થને ધ્યાનમાં રાખીને આપણે એવું માનવું પડશે કે આચાર કરેલું સોનું પ્રતિબંધિત માલ હતું કારણ કે સામાવાળા લાયક મુસાફર નથી જે શરતોને સંતોષતો ન હતો.વાદગ્રસ્ત હુકમને બાજુ પર મૂકવો યોગ્ય છે.

૧૦. ૧૯૯૨માં (૬૧) ઇ.એલ.ટી. ૩૭૨ (ઉપર ટાંકવામાં આવેલ), સુપ્રીમ કોર્ટે કલેક્ટરને વિવેકબુદ્ધિની કવાયત પર વિચાર કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.આ કિસ્સામાં કલેક્ટરે યોગ્ય રીતે વિચાર કર્યો હતો અને વિંકલપ આપવાનો ઇનકાર કર્યો હતો.

૧૧. ૧૯૯૭માં (૯૧) ઇ.એલ.ટી. ૨૭૭ (ઉપર ટાંકવામાં આવેલ), ઉચ્ચ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો કે માલ પર પ્રતિબંધ નથી કારણ કે તે ઘરેણાં છે.નિયમોમાં વપરાતા શબ્દોમાં આભૂષણોનો સમાવેશ થાય છે પરંતુ તેમાં પથ્થરોથી સજ્જ આભૂષણોનો સમાવેશ થતો નથી.અમે આ ચુકાદાનું પાલન કરી શકતા નથી.

૧૨. ૧૯૯૮ (૧૦૪) ઇ.એલ.ટી.૩૦૬ (એસ.સી.)
[એલ.ક્યુ./એસ.સી./૧૯૯૮/૮૮૩] માં સુપ્રીમ કોર્ટે ચુકાદો આપ્યો હતો કે,

"પ.શ્રી મહાબીર સિંહ દ્વારા વિનંતી કરવામાં આવેલી અન્ય દલીલ એ હતી કે એડિશનલ કલેક્ટર અને ટ્રિબ્યુનલ પણ કલમ ૧૨૫માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લેવામાં નિષ્ફળ ગયા છે, જેમાં એવું સૂચવવામાં આવ્યું છે કે જ્યારે પણ કોઈ માલની જમી માટે કોઈ અધિકારી દ્વારા અધિકૃત કરવામાં આવે, ત્યારે તેનો નિર્ણય

લેનાર અધિકારી, કોઈ પણ માલના કિસ્સામાં, આયાત અથવા નિકાસ કે જેની હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદા હેઠળ અથવા હેઠળ પ્રતિબંધિત છે, અને અન્ય કોઈ પણ માલના કિસ્સામાં, માલના માલિકને અથવા જ્યાં આવા માલિકની જાણ નથી, તે વ્યક્તિને આપશે, જેમના કબજા અથવા કસ્ટડીમાંથી આવી માલ જપ્ત કરવામાં આવ્યો હોય. જપ્ત કરાયેલ, જપ્ત કરવાના બદલામાં ઉપરોક્ત અધિકારીને યોગ્ય લાગે તેટલો દંડ ચૂકવવાનો વિકલ્પ.શ્રી મહાબીર સિંહની આ દલીલમાં અમને કોઈ યોગ્યતા દેખાતી નથી.કલમ ૧૨૫ હેઠળ અધિકારીને માલની જમીના બદલામાં દંડ ચૂકવવાનો વિકલ્પ આપવાનો વિવેક આપવામાં આવ્યો છે, જેની આયાત અથવા નિકાસ હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદા હેઠળ પ્રતિબંધિત છે પરંતુ અન્ય માલના સંદર્ભમાં અધિકારી આવો વિકલ્પ આપવા માટે બંધાયેલો છે.વર્તમાન કેસમાં, જે હકીકતો અને સંજોગોમાં માલની આયાત કરવામાં આવી હોવાનું કહેવાય છે અને માલની આયાતમાં પેટન્ટ છેતરપિંડી કરવામાં આવી છે તેને ધ્યાનમાં રાખીને, વધારાના કલેક્ટરને જાણવા મળ્યું છે કે આયાત અને નિકાસ (નિયંત્રણ) અધિનિયમ, ૧૯૪૭ની કલમ ૩ (i) સાથે વાંચી શકાય તેવા આયાત (નિયંત્રણ) આદેશ, ૧૯૫૫ની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરીને માલની આયાત કરવામાં આવી હતી.આ સંજોગોમાં તેમણે માલની સંપૂર્ણ જમીનો નિર્દેશ આપવો યોગ્ય માન્યો હતો, જે સૂચવે છે કે તેમણે કલમ ૧૨૫ હેઠળ વળતર દંડ ચૂકવવાનો વિકલ્પ આપવા માટે તેમની વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવા માટે તેને યોગ્ય કેસ માન્યો ન હતો.ટ્રિબ્યુનલને એવું પણ લાગ્યું હતું કે આ એક એવો કેસ હતો જેમાં છેતરપિંડી સામેલ હતી, તેથી વધારાના કલેક્ટરના આદેશમાં માલની સંપૂર્ણ જમીનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો, જેમાં કોઈ હસ્તક્ષેપની જરૂર નહોતી.આપણને અલગ

દ્રષ્ટિકોણ અપનાવવાનું કોઈ કારણ દેખાતું નથી.વર્તમાન કેસમાં પણ, ગુપ્તતાએ સંપૂર્ણ જમીનો આદેશ આપવા માટે કમિશનર સાથે વજન કર્યું હતું.તે સાચો હતો, ટ્રિબ્યુનલે ભૂલ કરી હતી.

૧૩. પરિણામે, કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો જવાબ અપીલકર્તાની તરફેણમાં આપવામાં આવે છે.અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવે છે અને ટ્રિબ્યુનલના આદેશને રદ કરવામાં આવે છે.જો કે, ખર્ચ અંગે કોઈ ઓર્ડર આપવામાં આવશે નહીં.

૩૯. સમીનાથન મુરુગેસન (ઉપરોક્ત) માં ઉપરોક્ત નિર્ણયને સુપ્રીમ કોર્ટે સમીનાથન મુરુગેસન વિરુદ્ધ કસ્ટમ્સ કમિશનર (એર), ૨૦૧૦ ૨૫૪ ઇ.એલ.ટી. ૧૫ (એસ.સી.) માં સમર્થન આપ્યું છે.

૪૦. ઓમ પ્રકાશ ભાટિયા વિરુદ્ધ કસ્ટમ્સ કમિશનર, દિલ્હી, (૨૦૦૩) ૧૫૫ ઇ.એલ.ટી. ૪૨૩ (એસ.સી.) માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે માલની ઓવર-ઇનવોઇસિંગના કેસને ધ્યાનમાં લીધો અને પરિણામે, કપટપૂર્ણ ખામીના દાવાને ધ્યાનમાં લીધો. શ્રી એ.પી. શ્રિનિવાસ અનુસાર, પ્રતિવાદીઓ ૨ અને ૩ માટે વિદ્વાન વિદ્વાન કાઉન્સેલ, ઓમ પ્રકાશ ભાટિયાનો કેસ (ઉપરોક્ત), બાઈબલ છે, જેમાં સુપ્રીમ કોર્ટે પ્રતિબંધિત માલનો અર્થ શું છે તે વ્યાખ્યાયિત કર્યું છે.તેમાં અપીલકર્તાની દલીલને નકારી કાઢે છે કે કસ્ટમ્સ એક્ટની કલમ ૧૧૩ (ડી) લાગુ થશે, કારણ કે માલ પ્રતિબંધિત માલ ન હતો અને મહેસૂલની દલીલ સાથે સંમત થાય છે, કે ઓવર-ઇનવોઇસિંગને આ હેઠળ મંજૂરી નથી અને તેથી, તે વૈધાનિક જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન છે અને તે સંદર્ભમાં, કલમ ૧૧૩ (ડી) ને આકર્ષિત કરવામાં આવશે, જે જણાવે છે કે, 'આ અધિનિયમ અથવા અન્ય કોઈ કાયદા

દ્વારા અથવા તેના હેઠળ લાદવામાં આવેલા કોઈપણ પ્રતિબંધની વિરુદ્ધ, નિકાસ કરવાના હેતુથી કોઈપણ કસ્ટમ્સ વિસ્તારની મર્યાદામાં નિકાસ કરવાનો પ્રયાસ અથવા લાવવામાં આવે છે. બળ 'અને હાલમાં અમલમાં રહેલા કાયદા દ્વારા અથવા તેના હેઠળ લાદવામાં આવેલા 'પ્રતિબંધ' શબ્દના સંદર્ભમાં અને કાયદાની કલમ ૨ (૩૩) ની નોંધ લઈને, જે 'પ્રતિબંધિત માલ' ને વ્યાખ્યાયિત કરે છે, કલમની પ્રારંભિક સજા સાથે શરૂ થાય છે કે, 'કોઈ પણ માલની આયાત અથવા નિકાસ આ અધિનિયમ અથવા હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદા હેઠળ કોઈપણ પ્રતિબંધને આધિન છે', સુપ્રીમ કોર્ટે ફક્ત ૯માં નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

"૯.ઉપરોક્ત વ્યાખ્યા પરથી એવું કહી શકાય કે (ક) હાલમાં અમલમાં રહેલા કોઈ અન્ય કાયદા હેઠળ માલની આયાત અથવા નિકાસ પર કોઈ પ્રતિબંધ હોય, તો તેને પ્રતિબંધિત માલ ગણવામાં આવશે; અને (ખ) આમાં એવી કોઈ પણ વસ્તુનો સમાવેશ થતો નથી કે જેના સંબંધમાં જે શરતોને આધિન માલની આયાત અથવા નિકાસ કરવામાં આવે છે તેનું પાલન કરવામાં આવ્યું હોય.આનો અર્થ એ થશે કે જો માલની આયાત અથવા નિકાસ માટે નિર્ધારિત શરતોનું પાલન કરવામાં નહીં આવે, તો તેને પ્રતિબંધિત માલ ગણવામાં આવશે.આ કલમ ૧૧ પરથી પણ સ્પષ્ટ થશે જે કેન્દ્ર સરકારને મંજૂરી પહેલાં અથવા પછી પૂરી કરવા માટે 'સંપૂર્ણપણે' અથવા 'આવી શરતોને આધિન' પર પ્રતિબંધ મૂકવાની સત્તા આપે છે, જે સૂચનામાં નિર્દિષ્ટ થઈ શકે છે, કોઈપણ ચોક્કસ વર્ણનના માલની આયાત અથવા નિકાસ.પેટા-કલમ (૨) માં નિર્દિષ્ટ હેતુઓ માટે જાહેરનામું બહાર પાડી શકાય છે.તેથી, આયાત અથવા નિકાસ પર પ્રતિબંધ માલની મંજૂરી પહેલાં અથવા પછી પૂર્ણ કરવાની કેટલીક નિર્ધારિત શરતોને આધિન હોઈ શકે છે.જો શરતો પૂરી ન થાય, તો તે

પ્રતિબંધિત માલ સમાન હોઈ શકે છે.આ અદાલત દ્વારા શેખ મોહમ્મદમાં પણ આ સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે.ઉમર વિરુદ્ધ કસ્ટમ્સના કલેક્ટર, કલકત્તા અને અન્યો, (૧૯૭૦) ૨ એસ. સી. સી. ૭૨૮, [એલ. ક્યુ./એસ. સી./<આઈ. ડી. ૧] જેમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કલમ ૧૧૧ (ડી) માં વપરાયેલ 'પ્રતિબંધ' અભિવ્યક્તિને સંપૂર્ણ પ્રતિબંધ તરીકે ગણવી જોઈએ અને તે અભિવ્યક્તિ આયાત નિયંત્રણ આદેશ, ૧૯૫૫ની કલમ (૩) દ્વારા લાદવામાં આવેલા પ્રતિબંધોને તેની અંદર લાવતી નથી.કોર્ટે ઉપરોક્ત દલીલને નકારી કાઢી હતી અને આ રીતે ચુકાદો આપ્યો હતો:--

" કલમ ૧૧૧ ની કલમ (ડી) શું કહે છે કે "આ દેશમાં હાલમાં અમલમાં રહેલા કોઈપણ કાયદા દ્વારા લાદવામાં આવેલા કોઈપણ પ્રતિબંધ" ની વિરુદ્ધ આયાત કરવામાં આવે છે અથવા આયાત કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે તે કોઈપણ માલ જમ કરવા માટે જવાબદાર છે."તે વિભાગમાં ઉલ્લેખિત કોઈપણ પ્રતિબંધ દરેક પ્રકારના પ્રતિબંધને લાગુ પડે છે.તે પ્રતિબંધ સંપૂર્ણ અથવા આંશિક હોઈ શકે છે.આયાત અથવા નિકાસ પર કોઈપણ પ્રતિબંધ એક હદ સુધી પ્રતિબંધ છે.કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૧ (ડી) માં "કોઈપણ પ્રતિબંધ" અભિવ્યક્તિમાં પ્રતિબંધોનો સમાવેશ થાય છે.માત્ર આયાત અને નિકાસ (નિયંત્રણ) અધિનિયમ, ૧૯૪૭ની કલમ ૩ "પ્રતિબંધિત", "પ્રતિબંધિત" અથવા "અન્યથા નિયંત્રિત" એમ ત્રણ અલગ અલગ અભિવ્યક્તિઓનો ઉપયોગ કરે છે, તેથી અમે આયાત અધિનિયમની કલમ ૧૧૧ (ડી) માં "કોઈપણ પ્રતિબંધ" શબ્દની વ્યાપકતામાં ઘટાડો કરી શકતા નથી."કોઈપણ પ્રતિબંધનો અર્થ થાય છે દરેક પ્રતિબંધ.બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો તમામ પ્રકારના પ્રતિબંધો.પ્રતિબંધ એ પ્રતિબંધનો એક પ્રકાર છે.અનુસૂચિ I, ભાગ IV ની આઈટમ (I) થી આયાત નિયંત્રણ આદેશ, ૧૯૫૫ સુધી,

તે સ્પષ્ટ છે કે તમામ પ્રકારના જીવંત પ્રાણીઓની આયાત પર પ્રતિબંધ છે.પરંતુ કેટલાક અપવાદો છે.પરંતુ તેમ છતાં પ્રતિબંધ ચાલુ છે " .

૪૧. કમિશનર ઓફ કસ્ટમ્સ (એ.આઈ.આર.), ચેન્નાઈ-1 વિરુદ્ધ સમીનાથન મુરુગેસન, (૨૦૦૯) ૨૪૭ ઈ.એલ.ટી. ૨૧ (મેડ.) માં, લગભગ ૭.૦૭૫ કિલો સોનાના દાગીના એક ટી.વી. સેટમાંથી મળી આવ્યા હતા. માલસામાન પર પ્રતિબંધ હોવાનો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો, કારણ કે તેમાં અરજદાર એવી વ્યક્તિઓની શ્રેણીમાં ન હતો, જે ફરજના રાહત દરે સોનું લાવી શકે.મહેસૂલ દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આયાત અને નિકાસ નિયંત્રણ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ની કલમ ૩ (i) સાથે વાંચી શકાય તેવા આયાત (નિયંત્રણ) આદેશ, ૧૯૫૫નું ઉલ્લંઘન કરીને માલની આયાત કરવામાં આવી હતી.જોકે ઉપરોક્ત કેસમાં સામાવાળા દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે સોનું પ્રતિબંધિત વસ્તુ નથી અને તે માત્ર પ્રતિબંધિત વસ્તુ છે અને તેથી, ઓમ પ્રકાશ ભાટિયાના કેસ (ઉપરોક્ત) ને અનુસરીને મદ્રાસ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચ, શેખ જમાલ બાશા વિરુદ્ધ ભારત સરકાર, (૧૯૯૭) ૯૧ ઈ.એલ.ટી. ૨૭૭ (આં.પ્ર.) ના ચુકાદાની નોંધ લેતા, જમીના બદલામાં, દંડ ચૂકવવાનો વિકલ્પ આપવા માટે યોગ્ય અધિકારી તરફથી ફરજિયાત ફરજ છે. , નીચે પ્રમાણે રાખવામાં આવે છે:

"૭. કલમ ૧૧ કેન્દ્ર સરકારને આ વતી જાહેરનામું બહાર પાડીને કોઈપણ ચોક્કસ દિશાના માલની આયાત અથવા નિકાસને મંજૂરી આપતા પહેલા અથવા પછી પૂર્ણ કરવા માટે આવી શરતોને સંપૂર્ણપણે

અથવા આધીન પ્રતિબંધિત કરવાની સત્તા આપે છે.ઓમ પ્રકાશ ભાટિયા વિરુદ્ધ કસ્ટમ્સ કમિશનર, (૨૦૦૩) ૬ એસ. સી. સી. ૧૬૧ [એલ. ક્યુ./એસ. સી./<આઈ. ડી. ૨] માં પ્રતિબંધિત માલના અર્થઘટનની અસરને ધ્યાનમાં લેવામાં આવી હતી અને ઉપરોક્ત ચુકાદાના ફક્ત <આઈ. ડી. ૧> માં સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

"૧૦.ઉપરોક્ત વ્યાખ્યા પરથી એવું કહી શકાય કે (ક) હાલમાં અમલમાં રહેલા કોઈ અન્ય કાયદા હેઠળ માલની આયાત અથવા નિકાસ પર કોઈ પ્રતિબંધ હોય, તો તેને પ્રતિબંધિત માલ ગણવામાં આવશે; અને (ખ) આમાં એવી કોઈ પણ વસ્તુનો સમાવેશ થતો નથી કે જેના સંબંધમાં જે શરતોને આધિન માલની આયાત અથવા નિકાસ કરવામાં આવે છે તેનું પાલન કરવામાં આવ્યું હોય.આનો અર્થ એ થશે કે જો માલની આયાત અથવા નિકાસ માટે નિર્ધારિત શરતોનું પાલન કરવામાં નહીં આવે, તો તેને પ્રતિબંધિત માલ ગણવામાં આવશે.આ કલમ ૧૧ પરથી પણ સ્પષ્ટ થશે જે કેન્દ્ર સરકારને મંજૂરી પહેલાં અથવા પછી પૂરી કરવા માટે 'સંપૂર્ણપણે' અથવા 'આવી શરતોને આધિન' પર પ્રતિબંધ મૂકવાની સત્તા આપે છે, જે સૂચનામાં નિર્દિષ્ટ થઈ શકે છે, કોઈપણ ચોક્કસ વર્ણનના માલની આયાત અથવા નિકાસ.પેટા-કલમ (૨) માં નિર્દિષ્ટ હેતુઓ માટે જાહેરનામું બહાર પાડી શકાય છે.તેથી, આયાત અથવા નિકાસ પર પ્રતિબંધ માલની મંજૂરી પહેલાં અથવા પછી પૂર્ણ કરવાની કેટલીક નિર્ધારિત શરતોને આધિન હોઈ શકે છે.જો શરતો પૂરી ન થાય, તો તે પ્રતિબંધિત માલ સમાન હોઈ શકે છે.આ અદાલત દ્વારા શેખ મોહમ્મદમાં પણ આ સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે.ઉમર વિરુદ્ધ કસ્ટમ્સના કલેક્ટર, કલકત્તા અને અન્યો, (૧૯૭૦) ૨ એસ. સી. સી. ૭૨૮, [એલ. ક્યુ./એસ. સી./<આઈ. ડી. ૧] જેમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કલમ ૧૧૧ (ડી) માં વપરાયેલ 'પ્રતિબંધ' અભિવ્યક્તિને સંપૂર્ણ પ્રતિબંધ તરીકે ગણવી જોઈએ અને તે અભિવ્યક્તિ આયાત નિયંત્રણ આદેશ, ૧૯૫૫ની કલમ (૩) દ્વારા લાદવામાં આવેલા પ્રતિબંધોને તેની

અંદર લાવતી નથી.કોર્ટે ઉપરોક્ત દલીલને નકારી કાઢી હતી અને આ રીતે ચુકાદો આપ્યો હતો:--

".....કલમ ૧૧૧ ની કલમ (ડી) શું કહે છે કે "આ દેશમાં હાલમાં અમલમાં રહેલા કોઈપણ કાયદા દ્વારા લાદવામાં આવેલા કોઈપણ પ્રતિબંધ" ની વિરુદ્ધ આયાત કરવામાં આવે છે અથવા આયાત કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે તે કોઈપણ માલ જમ કરવા માટે જવાબદાર છે."તે વિભાગમાં ઉલ્લેખિત કોઈપણ પ્રતિબંધ દરેક પ્રકારના પ્રતિબંધને લાગુ પડે છે.તે પ્રતિબંધ સંપૂર્ણ અથવા આંશિક હોઈ શકે છે.આયાત અથવા નિકાસ પર કોઈપણ પ્રતિબંધ એક હદ સુધી પ્રતિબંધ છે.કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૧ (ડી) માં "કોઈપણ પ્રતિબંધ" અભિવ્યક્તિમાં પ્રતિબંધોનો સમાવેશ થાય છે.માત્ર આયાત અને નિકાસ (નિયંત્રણ) અધિનિયમ, ૧૯૪૭ની કલમ ૩ "પ્રતિબંધિત", "પ્રતિબંધિત" અથવા "અન્યથા નિયંત્રિત" એમ ત્રણ અલગ અલગ અભિવ્યક્તિઓનો ઉપયોગ કરે છે, તેથી અમે આયાત અને નિકાસ (નિયંત્રણ) અધિનિયમ, ૧૯૪૭ની કલમ ૧૧૧ (ડી) માં "કોઈપણ પ્રતિબંધ" શબ્દનો વ્યાપ ઘટાડી શકતા નથી."કોઈપણ પ્રતિબંધનો અર્થ થાય છે દરેક પ્રતિબંધ.બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો તમામ પ્રકારના પ્રતિબંધો.પ્રતિબંધ એ પ્રતિબંધનો એક પ્રકાર છે.અનુસૂચિ I, ભાગ IV ની આઈટમ (I) થી આયાત નિયંત્રણ આદેશ, ૧૯૫૫ સુધી, તે સ્પષ્ટ છે કે તમામ પ્રકારના જીવંત પ્રાણીઓની આયાત પર પ્રતિબંધ છે.પરંતુ કેટલાક અપવાદો છે.પરંતુ તેમ છતાં પ્રતિબંધ ચાલુ છે.તેથી, જો આપણે આ ચુકાદાને સૂચના પર લાગુ કરીએ, તો સૂચના ચોક્કસ શરતોને આધિન સોનાની આયાત કરવાનું વિચારે છે.આયાત વેપાર નિયંત્રણ હુકમના સંબંધિત ફકરાઓ નીચે મુજબ કાઢવામાં આવ્યા છે:

"સોનાની આયાતને સામાન તરીકે મંજૂરી.

આભૂષણો સહિત કોઈપણ સ્વરૂપમાં સોનાની આયાત, પરંતુ પથ્થરો અથવા મોતીથી ભરેલા આભૂષણોને બાદ કરતાં, ભારતીય મૂળના મુસાફરો અથવા પાસપોર્ટ અધિનિયમ હેઠળ જારી કરાયેલ માન્ય પાસપોર્ટ ધરાવતા મુસાફરો દ્વારા સામાનના ભાગ રૂપે આયાત કરવાની મંજૂરી નીચેની શરતોને આધિન છે:

કે સોનાની આયાત કરનાર મુસાફર વિદેશમાં ઓછામાં ઓછા છ મહિનાના રોકાણ પછી ભારત આવી રહ્યો છે;

આયાત કરેલા સોનાનો જથ્થો ૧૦ કિલોથી વધુ ન હોવો જોઈએ, સોના પર પેસેન્જર દીઠ આયાત ડ્યુટી કન્વર્ટિબલ વિદેશી ચલણમાં ચૂકવવામાં આવશે.

આવા આયાતી સોનાના વેચાણ પર કોઈ પ્રતિબંધ રહેશે નહીં.

કોઈ વ્યક્તિ ભારતીય મૂળની હોવાનું માનવામાં આવશે, જો તેની પાસે કોઈપણ સમયે ભારતીય પાસપોર્ટ હોય, અથવા તે અથવા તેના માતાપિતા અથવા તેના દાદા-દાદીમાંથી કોઈ એક, ભારતના બંધારણ અથવા નાગરિકત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૫ (૫૭/૧૯૫૫) ના આધારે ભારતનો નાગરિક હતો; જો કે પાકિસ્તાન અથવા બાંગ્લાદેશનો નાગરિક ભારતીય મૂળનો ન હોવાનું માનવામાં આવશે.

ભારતીય મૂળની વ્યક્તિનો જીવનસાથી (પાકિસ્તાન અથવા બાંગ્લાદેશનો નાગરિક ન હોય) પણ ભારતીય મૂળનો હોવાનું માનવામાં આવશે.

૯. ઓમ પ્રકાશ ભાટિયા કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા નિર્ધારિત પ્રતિબંધ શબ્દના અર્થને ધ્યાનમાં રાખીને આપણે એવું માનવું પડશે કે આયાત કરેલું સોનું પ્રતિબંધિત માલ હતું કારણ કે સામાવાળા લાયક મુસાફર નથી જે શરતોને સંતોષતો ન હતો. વાદગ્રસ્ત હુકમને બાજુ પર મૂકવો યોગ્ય છે.

૧૦. ૧૯૯૨માં (૬૧) ઇ.એલ.ટી. ૩૭૨ (ઉપર ટાંકવામાં આવેલ), સુપ્રીમ કોર્ટે કલેક્ટરને વિવેકબુદ્ધિની ક્વાયત પર વિચાર કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.આ કિસ્સામાં, કલેક્ટરે તેના પર યોગ્ય રીતે વિચાર કર્યો હતો અને વિકલ્પ આપવાનો ઇનકાર કર્યો હતો.

૪૨. અબ્દુલ રઝાક વિ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, (૨૦૧૨) ૨૭૫ ઇ.એલ.ટી. ૩૦૦ (કેઆર) [એલ.ક્યુ./કેઆરએચસી/૨૦૧૧/૧૧૩૭] (DB) માં, તેમાં અપીલકર્તા દ્વારા ૮ કિલોથી વધુ વજનના સોનાની દાણચોરી કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો, તેને કટોકટીના પ્રકાશમાં, મિક્સી, ગ્રાઇન્ડર અને કારના હોર્ન વગેરેમાં છુપાવીને. સત્તાવાળાઓએ તે જ જમ કર્યું.ન્યાયિક કાર્યવાહી જમીમાં સમાપ્ત થઈ.ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ તેમાં અપીલકર્તાની દલીલ હતી કે કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૨૫માં પ્રતિબંધિત માલ સિવાય અન્ય માલ જમ કરવાની જોગવાઈ નથી.કસ્ટમ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૨ (૩૩) નો ઉલ્લેખ કર્યા પછી, ઉપરોક્ત દલીલને રદ કરતાં અને કલમ ૬માં ઓમ પ્રકાશ ભાટિયાના કેસ (ઉપર દર્શાવેલ) ને અનુસરીને, કેરળ હાઇકોર્ટની એક ખંડપીઠે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

"બંને પક્ષોને સાંભળ્યા પછી અને વૈધાનિક જોગવાઈઓ પર વિચાર કર્યા પછી, અમને નથી લાગતું કે અપીલકર્તા, અધિકારની બાબત તરીકે, વળતર દંડ અને ફરજની ચુકવણી પર માલ છોડવાનો દાવો કરી શકે છે.તેમ છતાં સોનું પ્રતિબંધિત વસ્તુ નથી અને તેની આયાત કરી શકાય છે, આવી આયાત ઘણા પ્રતિબંધોને આધિન છે જેમાં કસ્ટમ્સ સ્ટેશન પર આગમન પર માલ જાહેર કરવાની અને નિર્ધારિત દરે ડ્યુટી ચૂકવવાની જરૂરિયાતનો સમાવેશ થાય છે.આ કિસ્સામાં અમારે એ શરતોને ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર નથી કે જેના પર આયાતને મંજૂરી છે અને શરતો સંતોષાય છે

કે કેમ કારણ કે અપીલકર્તાએ માલને કટોકટીના પ્રકાશ, મિક્સી, ગ્રાઈન્ડર અને કારના હોર્ન વગેરેમાં છુપાવીને તેની દાણચોરી કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો અને તેથી આ રીતે લાવવામાં આવેલ માલ પ્રતિબંધિત માલ છે કારણ કે સોનાની સામાન્ય આયાત માટેની વૈધાનિક જોગવાઈઓનું સ્પષ્ટ ઉલ્લંઘન છે. વધુમાં, કાયદાની કલમ ૧૦૮ હેઠળ અપીલકર્તા દ્વારા આપવામાં આવેલા નિવેદન અનુસાર, તે માત્ર એક વાહક છે એટલે કે અન્ય લોકો વતી માલની દાણચોરી કરનાર વ્યાવસાયિક છે. તેથી, અમને અપીલકર્તાના કેસમાં કોઈ યોગ્યતા દેખાતી નથી કે તેને કલમ ૧૨૫ હેઠળ વળતર દંડ અને ફરજની ચુકવણી પર જમ્ કરાયેલ સોનું મુક્ત કરવાનો અધિકાર છે.

૪૩. હકીકતો અને સંજોગો પર, કેરળ હાઈકોર્ટ દ્વારા અબ્દુલ રઝાકના કેસમાં (સુપ્રા) નિર્ધારિત કહેવત એ છે કે ભલે સોનું એક ગણના કરાયેલી પ્રતિબંધિત વસ્તુ ન હોય અને તેથી, તેની આયાત કરી શકાય છે, પરંતુ જ્યારે આવી આયાત પ્રતિબંધોને આધિન હોય, જેમાં કસ્ટમ્સ સ્ટેશન પર આગમન પર માલ જાહેર કરવાની અને નિર્ધારિત દરે ડ્યુટી ચૂકવવાની જરૂરિયાતનો સમાવેશ થાય છે, ત્યારે દાણચોરીનો માલ છોડવાનો આદેશ આપી શકાતો નથી.

૪૪. ઉપરની સર્વોચ્ચ અદાલત અને ઉચ્ચ અદાલતોના આદેશમાં સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે કે સોના, પ્રતિબંધિત ચીજવસ્તુઓ તરીકે ગણવામાં આવેલી ચીજવસ્તુઓમાંની એક ન હોઈ શકે, તેમ છતાં, જો આવી આયાત માટેની શરતોનું પાલન કરવામાં ન આવે, તો સોનાની આયાત, સંપૂર્ણપણે કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૨ (૩૩) માં 'પ્રતિબંધિત ચીજવસ્તુઓ' ની વ્યાખ્યા હેઠળ આવશે, જે જણાવે છે કે, 'કોઈ પણ ચીજવસ્તુ કે જેની આયાત અથવા

નિકાસ આ અધિનિયમ અથવા હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદા હેઠળ કોઈપણ પ્રતિબંધને આધીન છે, પરંતુ તેમાં એવી કોઈ વસ્તુ શામેલ નથી કે જેના સંદર્ભમાં માલની શરતો આધીન છે. આયાત અથવા નિકાસ કરવાની મંજૂરી 'નું પાલન કરવામાં આવ્યું છે. જ્યારે કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ ની કલમ ૧૧ અને ૧૧ એ અથવા અન્ય કોઈ કાયદામાં ઉલ્લેખિત વૈધાનિક પ્રતિબંધોનું ઉલ્લંઘન થાય છે, ત્યારે હાલમાં અમલમાં છે અથવા લાદવામાં આવેલા પ્રતિબંધો, આવા પ્રતિબંધો અભિવ્યક્તિ, કોઈપણ પ્રતિબંધને પણ આવરી લેશે.

૪૫. કસ્ટમ્સ કમિશનર, ચેન્નાઈ વિ. વૃંદા એન્ટરપ્રાઇઝીસ, (૨૦૧૦) ૨૬૨ ઈ.એલ.ટી. ૨૩૯ (મેડ.) માં, કંપનીએ માલની ખોટી ઘોષણા કરી હતી અને ત્યાં કોઈ ચોક્કસ લાઈસન્સ અથવા નોંધણીનું પ્રમાણપત્ર નહોતું. ચુકાદો આપનાર સત્તામંડળે જમીનો આદેશ આપ્યો હતો. આ બાબત ટ્રિબ્યુનલ સુધી પહોંચી હતી, જેણે તેને ચુકાદા માટે મોકૂફ રાખી હતી, જે આખરે હાઈકોર્ટમાં પહોંચી હતી. તેમાં હરીફ દલીલો અને ઓમ પ્રકાશ ભાટિયાના કેસ (ઉપર ટાંકેલા) પર વિચારણા કર્યા પછી, મદ્રાસ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે ફરરા ૨૦માં નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

"૨૦. જો આપણે ઓમ પ્રકાશ ભાટિયાના કિસ્સામાં 'પ્રતિબંધ' શબ્દનો અર્થ લાગુ કરીએ તો આપણે એવું માનવું પડશે કે આયાત કરાયેલ 'ડ્રુડ' 'પ્રતિબંધિત માલ' હતો કારણ કે સામાવાળા પાત્ર મુસાફર નથી કારણ કે તેણે શરતોને સંતોષ્યા નથી. વાદગ્રસ્ત હુકમને બાજુ પર મૂકવો યોગ્ય છે. ઉપરોક્ત નિર્ણયને ધ્યાનમાં રાખીને, રિમાન્ડના આદેશને પરિણામે ૩૦.૦૪.૨૦૦૮ તારીખનો આદેશ પણ રદ કરવામાં આવ્યો છે. કારણ કે

અમારો અભિપ્રાય છે કે ટ્રિબ્યુનલનો નિષ્કર્ષ ખોટો હતો અને રિમાન્ડનો આદેશ પણ ખોટો હતો.

૪૬. સામ્યાનાથન મુરુગેસનના કેસ (ઉપરોક્ત), અબ્દુલ રઝાકના કેસ (ઉલ્લેખિત ઉપરોક્ત) અને વૃંદા એન્ટરપ્રાઇઝ કેસ (ઉપરોક્ત) ના નિર્ણયોમાંથી, તે સ્પષ્ટ છે કે ચુકાદો આપનાર સત્તાવાળાઓ/અદાલતોએ બે પાસાઓ પર વિચાર કરવો પડશે, એટલે કે., (૧) માલની આયાત કરવા માટે મુસાફરોની પાત્રતા; અને (૨) આવા મુસાફરોએ આયાત અથવા નિકાસની શરતો પૂરી કરી હતી કે કેમ, આયાત અથવા નિકાસ પરના કોઈપણ પ્રતિબંધ, જેને પ્રતિબંધ તરીકે પણ ગણવામાં આવે છે.

૪૭. ફાસ્ટ ટ્રેક ટ્રેડર્સ વિ. કસ્ટમ્સ કમિશનર (બંદર-આયાત), તૂતીકોરિન, (૨૦૧૨) ૨૮૬ ઇ.એલ.ટી. ૬૮૧ (મેડ.) [એલ. ક્યુ./એમ. એ. ડી. એચ. સી./<આઈ. ડી. ૧>], માલની ખોટી ઘોષણા કરવામાં આવી હતી.ખોટી ઘોષણા હોવાનું જાણીને, મદ્રાસ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે ચુકાદો આપ્યો હતો કે જ્યારે શરતનો ભંગ થાય છે, ત્યારે અધિકારીઓ ચોક્કસપણે કાયદા હેઠળ આશ્રય લઈ શકે છે.

૪૮. આશિષ કુમાર ચૌરસિયા વિરુદ્ધ કમિશનર, સીઈએસટીએટી, (૨૦૧૫) ૩૨૫ ઇએલટી ૨૫૦ (તમામ) માં, તેમાં અપીલકર્તાના પરિસરમાંથી વિદેશી મૂળના ૭૯ ચાંદીના સાગોળ મળી આવ્યા હતા.કેસની હકીકતો અને સંજોગો પર, અલ્હાબાદ ઉચ્ચ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો કે તેમાં અપીલકર્તા એ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયો છે કે જમ કરાયેલી ચાંદીની સળીઓ દાણચોરીનો

માલ ન હતો અને આવા સંજોગોમાં, દંડની વસૂલાતને સમર્થન આપ્યું હતું અને જમીનો આદેશ આપ્યો હતો.

૪૯. શેખ મોહમ્મદ રફીક અહમદ વિરુદ્ધ સંયુક્ત/વધારાના સી. સી., એરપોર્ટ, ચેન્નાઈ, (૨૦૧૬) ૩૩૧ ઇ.એલ.ટી. ૩૩૭ (મેડ.) માં, મદ્રાસ હાઈકોર્ટના એક વિદ્વાન સિંગલ જજે એક કેસ પર વિચાર કર્યો, જેમાં એક મુસાફર ૧૮ કેરેટની સોનાની ચેઈન, ૨૪ કેરેટની શુદ્ધતાની બે બંગડીઓ, ૧૨ કિલો કેસર, RMD ગુટકા, ગુડાંગ ગરમ સિગારેટના કાર્ટન, અત્તર અને બે સેમસંગ મોબાઈલ લઈ જઈ રહ્યો હતો.ડિરેક્ટોરેટ ઓફ રેવન્યુ ઇન્ટેલિજન્સ, ત્રિવેન્દ્રમના અધિકારીઓ દ્વારા અરજદારની બેગમાં તપાસ હાથ ધરવામાં આવી હતી.ત્યારબાદ નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા હતા.તપાસ પૂર્ણ થયા પછી, કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ ની કલમ ૧૨૪ હેઠળ કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી, જેમાં દરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી કે શા માટે જમ કરાયેલ માલ જમ ન કરવો જોઈએ અને દંડ લાદવો જોઈએ નહીં.તેમણે આરોપોને રદિયો આપતા જવાબ મોકલ્યો હતો.એક રિટ પિટિશન દાખલ કરવામાં આવી છે, જેમાં મહઝાર હેઠળ જમ કરાયેલ આયાતી માલ છોડવા માટે સામાવાળાને નિર્દેશ આપવાની માંગ કરવામાં આવી છે.મહેસૂલની એ દલીલને સ્વીકારીને કે પેસેન્જરે ભારતમાં માલસામાનની દાણચોરી કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હોવાથી, તેને કસ્ટમ્સને જાહેર કર્યા વિના, કસ્ટમ્સ ડ્યુટીની ચુકવણી ટાળવા માટે, તેની જાતે, તેમજ તેના હાથના સામાન અને ચેક-ઇન-બેગમાં છુપાવીને, કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૧ (ડી) અને ૧૧૧ (૧) ની જોગવાઈઓ હેઠળ જમી માટે જવાબદાર ગણવામાં આવે છે

અને તેથી, કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૦ હેઠળ, ફરર ૧૩ અને ૧૪ પર કામચલાઉ ધોરણે મુક્ત કરી શકાતો નથી, એક વિદ્વાન સિંગલ જજ મદ્રાસ ઉચ્ચ ન્યાયાલયે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

"૧૩.૫ધુમાં, જ્યારે કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૧ (ડી) અને ૧૧૧ (આઈ) હેઠળ માલ જમ કરવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૦ હેઠળ કામચલાઉ મુક્તિનો પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી.તેથી, આ અદાલતનો મત છે કે ચુકાદાની પ્રક્રિયા પૂર્ણ થયા પછી જ, ચુકાદો આપનાર અધિકારી નક્કી કરશે કે કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧૧ (ડી) અને ૧૧૧ (૧) હેઠળ જમ કરાયેલ માલને મુક્ત કરી શકાય કે નહીં.

૧૪. તદનુસાર, સામાવાળા, જે ચુકાદો આપનાર અધિકારી છે, તેને આ આદેશની નકલ મળ્યાની તારીખથી આઠ અઠવાડિયાના સમયગાળાની અંદર, અરજદારને વ્યક્તિગત સુનાવણીની તક આપ્યા પછી, ચુકાદો પૂર્ણ કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે.અરજદાર અગાઉ જણાવ્યા મુજબ ચુકાદો પૂર્ણ કરવા માટે ચુકાદો આપનાર અધિકારીને સહકાર આપશે.

૫૦. કમિશનર ઓફ કસ્ટમ્સ (પ્રિવ.), મુંબઈ વિ. એમ.અંબાલાલ એન્ડ કું., (૨૦૧૦) ૨૬૦ ઇ.એલ.ટી. ૪૮૭ (એસ.સી.) [એલ.ક્યુ./એસ.સી.] માં, 'ફરજિયાત માલ', 'ડ્યુટી', 'આયાત', 'આયાત કરેલ માલ', 'આયાતકાર' અને 'દાણચોરી' વગેરે અભિવ્યક્તિનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી, સુપ્રીમ કોર્ટે 'દાણચોરી કરેલ માલ' શબ્દનો હેતુ સમજાવ્યો અને કેવી રીતે, 'દાણચોરી કરેલ માલ' શબ્દને કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ના હેતુ માટે 'આયાત કરેલ માલ' ની વ્યાખ્યામાં વાંચવો

જોઈએ.ફકરા ૬ થી ૮,૧૦,૧૩ અને ૧૪માં સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

"(૬) હવે આપણે ટૂંકમાં યોજનાની નોંધ લઈ શકીએ છીએ.'ફરજિયાત ચીજવસ્તુઓ', 'ફરજ', 'આયાત', 'આયાત કરેલી ચીજવસ્તુઓ', 'આયાતકાર' અને 'દાણચોરી' અભિવ્યક્તિને નીચેની રીતે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે: –

"ફરજિયાત માલ' એટલે એવી કોઈ પણ ચીજવસ્તુ કે જે ફરજને પાત્ર હોય અને જેના પર ફરજની ચૂકવણી કરવામાં આવી ન હોય.

"ડ્યુટી' નો અર્થ આ અધિનિયમ હેઠળ કસ્ટમ્સની ફરજ અને વસૂલપાત્ર છે.

"આયાત', તેની વ્યાકરણની વિવિધતાઓ અને જ્ઞાનાત્મક અભિવ્યક્તિઓ સાથે, ભારતની બહારના સ્થળેથી ભારતમાં લાવે છે.

'આયાત કરેલી ચીજવસ્તુઓનો અર્થ એ છે કે ભારતની બહારના સ્થળેથી ભારતમાં લાવવામાં આવેલી કોઈપણ વસ્તુ, પરંતુ તેમાં એવી વસ્તુઓનો સમાવેશ થતો નથી જેને ઘરના વપરાશ માટે મંજૂરી આપવામાં આવી હોય.

"આયાતકાર' એટલે કોઈપણ માલની આયાત અને તેને ઘરના વપરાશ માટે મંજૂરી આપવામાં આવે તે સમયની વચ્ચે કોઈપણ સમયે તેના સંબંધમાં, કોઈપણ માલિક અથવા પોતાને આયાતકાર ગણાવતી કોઈપણ વ્યક્તિનો સમાવેશ થાય છે.

'કોઈપણ માલના સંબંધમાં 'દાણચોરી' નો અર્થ એ છે કે કોઈપણ કાર્ય અથવા ચૂક જે આવા માલને કલમ ૧૧૧ અથવા કલમ ૧૧૩ હેઠળ જપ્તી માટે જવાબદાર બનાવશે.

(૭) ફરજિયાત માલ એ માલ છે જેની આયાતને અથવા અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદા દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવી છે.ડ્યુટી એ ભારતમાં

તેમની આયાત અથવા ભારતની બહાર તેમની નિકાસ દ્વારા થતી વસ્તુઓ પર લાદવામાં આવતો કર છે.માલની ફરજને કલમ ૧૨ દ્વારા આવરી લેવામાં આવે છે, જે ચાર્જિંગ વિભાગ છે.આ કલમ હેઠળ, ભારતમાં આયાત કરવામાં આવતી અથવા નિકાસ કરવામાં આવતી તમામ ચીજવસ્તુઓ કસ્ટમ્સ ડ્યુટી માટે જવાબદાર છે, સિવાય કે કસ્ટમ્સ એક્ટ અથવા હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદા અન્યથા જોગવાઈ કરે.ડ્યુટીનો દર કસ્ટમ્સ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૭૫ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે છે."આયાત" અને "આયાત કરેલી વસ્તુઓ" નો અર્થ એ છે કે જો માલ ભારતમાં લાવવામાં આવે છે, એટલે કે તેનાથી ભારતના પ્રદેશમાં બહારથી, માલની આયાત થાય છે અને માલ આયાત કરાયેલ માલ બની જાય છે અને ઘરેલું વપરાશ માટે તેને મંજૂરી આપવામાં આવે ત્યાં સુધી તે ડ્યુટી માટે ચાર્જપાત્ર બને છે.'આયાતકાર' શબ્દને કોઈપણ માલની આયાત વચ્ચેના કોઈપણ સમયે આયાતકાર તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો છે અને જ્યારે તેને ઘરના વપરાશ માટે મંજૂરી આપવામાં આવે છે ત્યારે તેમાં કોઈપણ માલિક અથવા કોઈપણ વ્યક્તિનો સમાવેશ થાય છે જે પોતાને આયાતકાર માને છે.માલના સંબંધમાં 'દાણચોરી' શબ્દનો અર્થ એ છે કે કોઈપણ કાર્ય અથવા ચૂક જે આવા માલને કલમ ૧૧૧ અથવા કલમ ૧૧૩ હેઠળ જપ્તી માટે જવાબદાર બનાવશે.

(૮) કલમ ૧૧ કેન્દ્ર સરકારને માલની આયાત અથવા નિકાસને સંપૂર્ણપણે અથવા સૂચનામાં નિર્દિષ્ટ કરેલી શરતોને આધિન, કોઈપણ ચોક્કસ વર્ણનના માલની આયાત અથવા નિકાસ પર પ્રતિબંધ મૂકવા માટે સક્ષમ કરે છે.કલમ ૧૧ A થી ૧૧ G ગેરકાયદેસર રીતે આયાત કરેલા માલની અટકાયત અને તેના નિકાલને અટકાવવાની વાત કરે છે.કલમ ૧૨ એ ચાર્જિંગ વિભાગ છે.આ કલમ હેઠળ, તમામ આયાતી ચીજવસ્તુઓ પર કર લાદવામાં આવે છે.આયાત કરેલા માલનું મૂલ્યાંકન કલમ ૧૪ હેઠળ આપવામાં આવ્યું છે.કલમ ૨૫ કેન્દ્ર સરકારને સામાન્ય રીતે સંપૂર્ણપણે અથવા સૂચનામાં નિર્દિષ્ટ કરેલી શરતોને આધિન, સંપૂર્ણ

અથવા તેના પર લાગુ કરવા યોગ્ય કસ્ટમ્સ એક્ટના કોઈપણ ભાગમાંથી કોઈપણ ચોક્કસ વર્ણનની વસ્તુઓને મુક્તિ આપતી સૂચનાઓ બહાર પાડવાની સત્તા આપે છે.આયાતી ચીજવસ્તુઓની વ્યાખ્યાને કલમ ૧૧૧ સાથે વાંચવી પડશે, જે ભારતની બહારથી લાવવામાં આવેલી ચીજવસ્તુઓ સાથે સંબંધિત છે.કલમ ૧૧૧ માલ અને પરિવહનની જમી અને દંડ લાદવાની જોગવાઈ કરે છે.કલમ ૧૧૧ (ડી) એ જોગવાઈ કરે છે કે કોઈપણ માલ કે જે આયાત કરવામાં આવે છે અથવા આયાત કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે અથવા આયાત કરવાના હેતુથી ભારતીય કસ્ટમ વોટરમાં લાવવામાં આવે છે, જે આ અધિનિયમ અથવા તે સમયે અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદા દ્વારા અથવા તે હેઠળ લાદવામાં આવેલા કોઈપણ પ્રતિબંધની વિરુદ્ધ છે, તે જમી માટે જવાબદાર રહેશે.કલમ ૧૧૨ માલની અયોગ્ય આયાત માટે દંડની જોગવાઈ કરે છે.

(૧૦) તે સ્થાયી કાયદો છે કે સૂચના સંપૂર્ણ રીતે વાંચવી પડશે.જો સૂચનામાં નિર્ધારિત કોઈપણ શરતો પૂર્ણ ન થાય, તો પક્ષ તે સૂચનાનો લાભ મેળવવા માટે હકદાર નથી.છૂટછાટ અંગેનો નિયમ એ છે કે છૂટછાટોનું સામાન્ય રીતે કડક અર્થઘટન થવું જોઈએ પરંતુ અમુક પ્રવૃત્તિઓને પ્રોત્સાહન અથવા પ્રોત્સાહન આપવાનો હેતુ ધરાવતી ફાયદાકારક છૂટછાટોનું ઉદારતાથી અર્થઘટન કરવું જોઈએ.આ સંયુક્ત નિયમ કોઈ ચોક્કસ ચુકાદામાં આટલા શબ્દોમાં વર્ણવવામાં આવ્યો નથી.હકીકતમાં, મોટાભાગના ચુકાદાઓ એ વાત પર ભાર મૂકે છે કે મુક્તિઓનું કડક અર્થઘટન કરવું જોઈએ જ્યારે તેમાંના કેટલાક આગ્રહ રાખે છે કે રાજકોષીય કાયદામાં મુક્તિઓ એક સ્પષ્ટ છાપ આપીને ઉદારતાથી અર્થઘટન કરવામાં આવે છે કે તે એકબીજા સાથે વિરોધાભાસી છે.પરંતુ આ માત્ર સ્પષ્ટ છે.નજીકથી તપાસ કરવાથી બહાર આવશે કે ચુકાદાઓ વચ્ચે કોઈ વાસ્તવિક વિરોધાભાસ નથી.મંતવ્યોનું સંશ્લેષણ એકદમ સ્પષ્ટ છે કે સામાન્ય નિયમ કડક અર્થઘટન છે જ્યારે ફાયદાકારક અને પ્રચાર મુક્તિના કિસ્સામાં વિશેષ નિયમ ઉદાર અર્થઘટન છે.બંને

એકબીજા સાથે ખૂબ જ સારી રીતે ચાલે છે કારણ કે તેઓ બે અલગ અલગ સંજોગો સાથે સંબંધિત છે.

(૧૩) ટૂંકમાં, આપણી સામે પ્રશ્ન એ છે કે શું દેશમાં દાણચોરી કરવામાં આવતી ચીજવસ્તુઓને મુક્તિ સૂચનાના લાભના હેતુ માટે 'આયાતી ચીજવસ્તુઓ' અભિવ્યક્તિના અર્થમાં વાંચી શકાય છે.અમારો મત છે કે 'દાણચોરી કરાયેલ માલ' મુક્તિ જાહેરનામાના હેતુ માટે 'આયાતી માલ' ની વ્યાખ્યામાં નહીં આવે, કારણ કે, તે માલના બે વર્ગોને આપવામાં આવેલી વિવિધ વ્યાખ્યાઓને જોતા બંને અભિવ્યક્તિઓને વ્યાખ્યાયિત કરે છે:આયાત અને દાણચોરી, અને અમારું માનવું છે કે જો બંનેને સમાન ગણવામાં આવે, તો પછી બે અલગ-અલગ વ્યાખ્યાઓની જરૂર રહેશે નહીં.

(૧૪) મુક્તિ સૂચનામાં 'આયાતી ચીજવસ્તુઓ' શબ્દનો સાચો અર્થ સમજવા માટે, તેની સમગ્ર યોજનાની નોંધ લેવી જરૂરી છે.ઉપર નોંધ્યા મુજબ, આ કાયદાના હેતુ માટે 'આયાતી ચીજવસ્તુઓ' ને કલમ ૨ (૨૫), કલમ ૧૧, કલમ ૧૧૧ અને કલમ ૧૧૨ ના સંયુક્ત વાંચન દ્વારા સમજાવવામાં આવી છે.આ વિભાગોને એકસાથે વંચાણે લેતાં, તે શોધી શકાય છે કે આયાત પર પ્રતિબંધ મૂકવાનો એક પ્રાથમિક હેતુ દાણચોરી અટકાવવાનો છે [કલમ ૧૧ (૨) (સી જુઓ].વધુમાં, ઉપર સૂચિબદ્ધ કરવામાં આવેલા મૂળભૂત માળખાના ઉદ્દેશ્યો અને માળખાકીય માળખાના પ્રકાશમાં, તે સ્પષ્ટ છે કે અર્થતંત્ર પર દાણચોરીની દુષ્ટતાઓને અંકુશમાં લેવાનું તેનું એક મુખ્ય કાર્ય છે.આ તારણોના પ્રકાશમાં, તે ધ્યાનમાં લેવું વિરોધાભાસી રહેશે કે 'દાણચોરી કરાયેલ માલ' ને 'આયાતી માલ' ની વ્યાખ્યામાં વાંચી શકાય છે.તે જ પ્રકાશમાં, તે દાણચોરી માલ પર આયાતી માલ માટેના લાભને ધ્યાનમાં રાખીને મુક્તિ સૂચનાઓના હેતુથી વિપરીત હશે.

૫૧. જલદી જ માલ બહારથી, દેશના પ્રાદેશિક પાણીમાં લાવવામાં આવે છે, તે આયાતી માલ બની જાય છે.આ તબક્કે, તે જોવાનું રહેશે કે આવી ચીજવસ્તુઓ કાયદેસર રીતે અથવા ગેરકાયદેસર રીતે આયાત કરવામાં આવે છે કે કેમ, શું તે કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧ હેઠળ આવે છે, જે ગેરકાયદેસર આયાતને કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની જોગવાઈઓ અથવા તે સમયે અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદાનું ઉલ્લંઘન કરતી કોઈપણ વસ્તુની આયાત તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે.કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ના પ્રકરણો IV અને IV-Aમાં ગણના કરાયેલ વિષયોથી વિપરીત, આયાત કરાયેલ માલ, જે આયાત અને નિકાસ માલ પર પ્રતિબંધ અને ગેરકાયદેસર રીતે આયાત કરાયેલ માલના નિવારણ અને નિકાલની તપાસ સાથે સંબંધિત છે, જેને કાયદાની કલમ ૧૧ અને ૧૧ Aમાં વધુ સંપૂર્ણ રીતે વર્ણવવામાં આવ્યું છે, તેને પણ પ્રતિબંધિત ગણવામાં આવશે.કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ અથવા હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદા હેઠળ કોઈપણ પ્રતિબંધ અથવા પ્રતિબંધ સામે દેશના પ્રદેશની બહારથી આયાત કરાયેલ માલને પ્રતિબંધિત માલ તરીકે ગણવામાં આવશે.

૫૨. એક વાત કહેવાની છે કે સોનું એ પ્રતિબંધિત ચીજવસ્તુઓમાંની એક નથી અને બીજી બાબત એ છે કે દાણચોરી દ્વારા માલને દેશમાં લાવવાની મંજૂરી નથી, જેનો અર્થ એ છે કે કોઈ પણ કાર્ય અથવા ચૂક કે જે આવા માલને કલમ ૧૧૧ અથવા કલમ ૧૧૩ હેઠળ જપ્તી માટે જવાબદાર બનાવે છે.માલની આયાત પર સંપૂર્ણ પ્રતિબંધ ન હોઈ શકે, પરંતુ જો આયાત કાયદેસર રીતે કરવામાં ન આવે તો, બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, કોઈપણ પ્રતિબંધ અથવા પ્રતિબંધ સામે, જે

કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ અથવા હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદામાં સમાવિષ્ટ છે, તો આવી વસ્તુઓ માલની આયાતની કલમ ૨ (૩૩) ની વ્યાખ્યામાં આવવી જોઈએ.

૫૩. કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૨ (૩૩), ૧૧ અથવા ૧૧એ અને તે સમયે અમલમાં આવેલી અન્ય જોગવાઈઓનું સંયુક્ત વાંચન એ પણ સ્પષ્ટ કરશે કે ગેરકાયદેસર અથવા પ્રતિબંધિત તરીકે વ્યાખ્યાયિત માલની આયાત અથવા શરતોનું પાલન કર્યા વિના અથવા હાલમાં અમલમાં રહેલા કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ અથવા અન્ય કોઈ કાયદામાં વૈધાનિક જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન અને તમામ કિસ્સાઓમાં, ભલે સંપૂર્ણ પ્રતિબંધ હોય અથવા પ્રતિબંધ હોય, ઓમ પ્રકાશ ભાટિયાના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદાના પ્રકાશમાં, આવી વસ્તુઓ પ્રતિબંધિત માલની વ્યાખ્યામાં આવવી જોઈએ. જ્યારે આયાત હાલમાં અમલમાં હોય તેવા કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૧ અથવા ૧૧એ અથવા અન્ય કોઈ કાયદાના સંદર્ભમાં વૈધાનિક જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરે છે અને જ્યારે આવી ચીજવસ્તુઓ 'ગેરકાયદેસર આયાત' ની વ્યાખ્યામાં અથવા પ્રતિબંધ/પ્રતિબંધ સાથે સંબંધિત કાયદામાંની અન્ય જોગવાઈઓમાં આવે છે, ત્યારે તેને 'પ્રતિબંધિત માલ' તરીકે ગણવામાં આવે છે અને જપ્તી માટે જવાબદાર છે.

૫૪. કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૧૨૩ હેઠળ, જો આયાતકાર તેની પાસેથી જપ્ત કરાયેલ માલની દાણચોરીનો બોજો ઉપાડવામાં નિષ્ફળ જાય, તો યોગ્ય અધિકારી માટે આવા માલને જપ્ત કરવાનું મજબૂત કારણ છે. દાણચોરી એ ડ્યુટીની ચુકવણી વિના ગુપ્ત રીતે માલની આયાત કરવા સિવાય બીજું કંઈ નથી

અને આવી ચીજવસ્તુઓ કલમ ૨ (૩૩) હેઠળ 'પ્રતિબંધિત માલ' ની વ્યાખ્યામાં આવશે.

૫૫. 'કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ હેઠળ પ્રતિબંધ અથવા હાલમાં અમલમાં રહેલા કોઈપણ અન્ય કાયદાને આધિન, કસ્ટમ્સ એક્ટની કલમ ૨ (૩૩) માં જે કહેવામાં આવ્યું છે તેના પ્રકાશમાં' અભિવ્યક્તિને વાંચવી અને સમજવી પડશે. આયાત માટે કાનૂની અને માન્ય દસ્તાવેજોનું ઉત્પાદન, આયાત કરેલા માલ પર નિર્ધારિત ફરજની ચુકવણી સાથે, ચોક્કસપણે આયાતકાર દ્વારા સંતોષવાની શરતો છે. જો આયાત માટેની શરતોનું પાલન કરવામાં ન આવે, તો આવી ચીજવસ્તુઓને આયાત કરવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી અને તેથી તેને આયાત કરવા પર પ્રતિબંધ તરીકે ગણવામાં આવશે.

૫૬. ઓમ પ્રકાશ ભાટિયા વિરુદ્ધ કસ્ટમ્સ કમિશનર, દિલ્હી, (૨૦૦૩) ૧૫૫ ઇ.એલ.ટી. ૪૨૩ (એસ.સી.) કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે ચુકાદો આપ્યો હતો કે જો આયાત કરેલા માલની ઇરાદાપૂર્વક ઓવર-ઇનવોઈસિંગ હોય, તો આયાત કરાયેલ આવી વસ્તુઓ, કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૨ (૩૩) મુજબ 'પ્રતિબંધિત માલ' શ્રેણી હેઠળ આવે છે. કોઈપણ માલના સંબંધમાં કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ હેઠળ દાણચોરીનો અર્થ એ છે કે કોઈપણ કાર્ય અથવા ચૂક કે જે આવા માલને કલમ ૧૧૧ અથવા કલમ ૧૧૩ હેઠળ જપ્તી માટે જવાબદાર બનાવશે અને તેથી, તે માલ પણ કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૨ (૩૩) ની દ્રષ્ટિએ પ્રતિબંધિત માલની વ્યાખ્યા હેઠળ આવશે.

૫૭. જો કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ અથવા હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદા હેઠળ લાદવામાં આવેલા પ્રતિબંધોની છેતરપિંડીની ચોરી થાય છે, તો ઉપરોક્ત ઉલ્લંઘનમાં સોનાની આયાત પર પ્રતિબંધ છે. પ્રતિબંધો અને પ્રતિબંધો માટે, કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨, શોધ, જપ્તી, જપ્તી અને દંડના માધ્યમથી મશીનરીની જોગવાઈ કરે છે. આ કાયદો ફરજની ચોરી માટે ઓળખ, નિવારણ અને સજાની પણ જોગવાઈ કરે છે.

૫૮. અભિવ્યક્તિ, 'તે સમયે અમલમાં રહેલા કાયદામાં અને અન્ય કોઈપણ કાયદામાં પ્રતિબંધને આધિન છે.' કસ્ટમ્સ એક્ટની કલમ ૨ (૩૩) માં, વ્યાપક માન્યતા અને અર્થ છે, અને તેનું અર્થઘટન, ની યોજનાના સંદર્ભમાં થવું જોઈએ, અને તે સંકુચિત અર્થ સુધી મર્યાદિત ન હોવું જોઈએ કે સોનું દેશમાં આયાત કરવા માટે ગણના કરાયેલ પ્રતિબંધિત માલ નથી. જો આવી સંકુચિત રચના અને અર્થ આપવો પડશે, તો કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨નો ઉદ્દેશ નિષ્ફળ જશે.

૫૯. કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની જોગવાઈઓ, જે પ્રતિબંધ/પ્રતિબંધ અથવા તે સમયે અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદા સાથે સંબંધિત છે, તેને કસ્ટમ્સ એક્ટની કલમ ૨ (૩૩) માં વાંચવી પડશે. કાયદાની કલમ ૧૧એ, 'ગેરકાયદેસર આયાત' શું છે તે અંગે, કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૨ (૩૩) ની દ્રષ્ટિએ, 'પ્રતિબંધિત માલ શું છે' તેનો અર્થઘટન કરતી વખતે પવનમાં ફેંકી શકાતી નથી. કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૨ (૩૩) નો અર્થઘટન કરતી વખતે, અન્ય કાયદાઓમાં લાદવામાં આવેલ પ્રતિબંધ શું છે તે અંગે, હાલમાં અમલમાં છે, વિદેશી વિનિમય સંરક્ષણ અને દાણચોરી પ્રવૃત્તિઓ નિવારણ અધિનિયમ,

૧૯૭૪ની અવગણના કરી શકાતી નથી, જેમ કે સામાન નિયમો, ૧૯૯૮, જે કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૭૯ હેઠળ આપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને બનાવવામાં આવ્યા છે અથવા આ બાબત માટે, કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ની કલમ ૭૭, જે માલ સાફ કરવાના હેતુથી સામાનના માલિકને માલની સામગ્રીની ઘોષણા કરવા માટે ફરજિયાત બનાવે છે. યોગ્ય કાર્યાલયમાં સામાન અને કસ્ટમ્સ સૂચના નં.૩/૨૦૧૨, તારીખ ૧૬.૦૧.૨૦૧૨, કે જે ફક્ત ભારતીય મૂળના મુસાફરો અથવા પાસપોર્ટ અધિનિયમ, ૧૯૬૭ હેઠળ જારી કરાયેલ માન્ય પાસપોર્ટ ધરાવતા મુસાફરો, જેઓ છ મહિના અને તેથી વધુ સમયથી વિદેશમાં રોકાયા છે, તેઓ જ વિદેશી મૂળનું સોનું આયાત કરવા અને નિર્ધારિત દરે કસ્ટમ્સ ડ્યુટીની ચુકવણી પર તેને ચૂકવવા માટે પાત્ર છે.

૬૦. આમ, આ બાબતની એકંદર દ્રષ્ટિએ, અમને ખાતરી છે કે આ રિટ-અરજીમાં વિનંતી કરવામાં આવી છે તેમ કોઈ રાહત આપવા માટે રિટ-અરજદાર દ્વારા કોઈ કેસ બનાવવામાં આવ્યો નથી.

૬૧. પરિણામે, આ રિટ-અરજી નિષ્ફળ જાય છે અને આથી નકારી કાઢવામાં આવે છે.

(ન્યાયમૂર્તિ જે.બી. પારડીવાલા)

(ન્યાયમૂર્તિ ઇલેશ જે. વોરા)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.